

Margarita Aradzioni,
Irina Ungurjan, Oleksandra Kozoroh,
Nelja Lebigy, Valentina Potapova

A JÓSZOMSZÉDSÁG KULTÚRÁJA

5.
OSZTÁLY

**Margarita Aradzioni,
Irina Ungurjan, Olekszandra Kozoroh,
Nelja Lebigy, Valentina Potapova**

A JÓSZOMSZÉDSÁG KULTÚRÁJA

Tankönyv
az általános középfokú közoktatási
intézmények 5. osztálya számára

Ajánlotta Ukrajna Oktatási és Tudományos Minisztériuma

Київ
Видавничий центр «Академія»
2023

УДК 17*кл5(075.3)

К90

Перекладено за виданням:

Культура добросусідства : підруч. для 5 класу закладів загальної середньої освіти / М. А. Араджионі, І. К. Унгурян, О. Г. Козорог, Н. К. Лебідь, В. І. Потапова.
— Київ : Видавничий дім «Освіта», 2023.

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(наказ Міністерства освіти і науки України від 08.02.2022 р. № 140
у редакції наказу від 30.03.2022 № 277)*

Видано за рахунок державних коштів. Продаж заборонено

Підручник розроблено за модельною навчальною програмою
«Культура добросусідства. 5–6 класи» для закладів
загальної середньої освіти
(авт. М. А. Араджионі, О. Г. Козорог, Н. К. Лебідь,
В. І. Потапова, І. К. Унгурян)

Культура добросусідства : підруч. для 5 кл. з навч.
К90 угорською мовою закл. заг. серед. осв. / М. А. Араджионі,
І. К. Унгурян, О. Г. Козорог, Н. К. Лебідь, В. І. Потапова ; пер.
І. Молнар. — Київ : Видавничий центр «Академія», 2023. —
128 с. : іл.

ISBN 978-966-580-706-3 (угорськ.)

УДК 17*кл5(075.3)

ISBN 978-966-580-706-3 (угорськ.)
ISBN 978-966-983-351-8 (укр.)

© Араджионі М. А., Унгурян І. К.,
Козорог О. Г., Лебідь Н. К.,
Потапова В. І., 2023
© Видавничий дім «Освіта», 2023
© Молнар І., переклад угорською
мовою, 2023

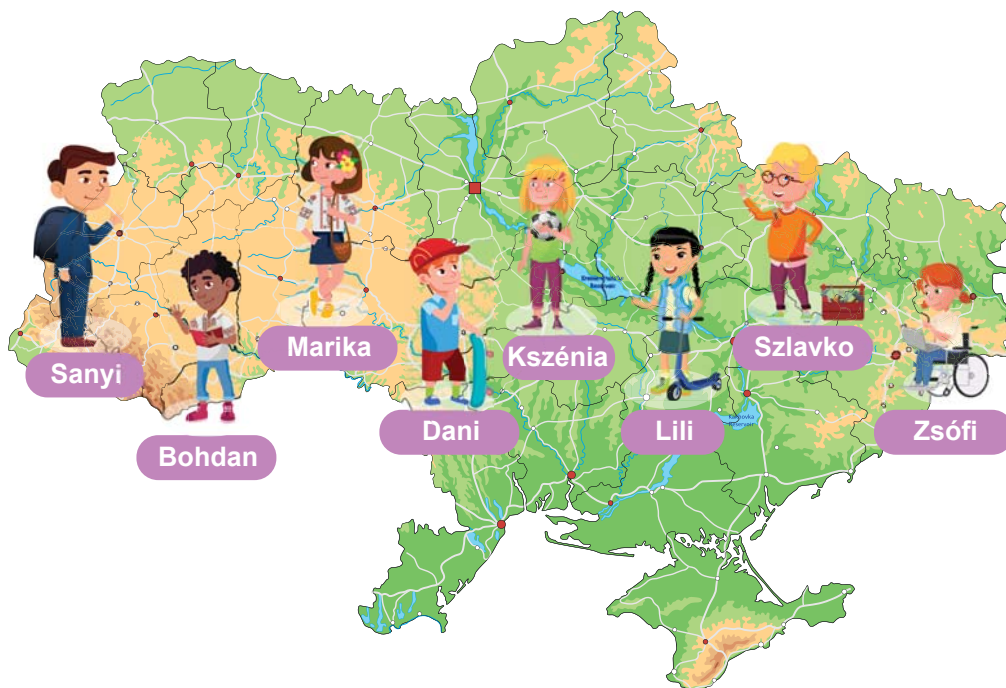
TARTALOM

ELŐSZÓ	6
Ismerkedés <i>A jószomszédság kultúrája</i> tantárggyal ..	6
1. fejezet. Felnőtté válok!	12
1. téma. Kamasz vagyok!	12
2. téma. Én és a határait Az önkifejezés joga	16
3. téma. Az erősségeim. A ma és a holnap szakmái	23
4. téma. Én és az időm	28
2. fejezet. Én és a családom	35
1. téma. Család, rokonok, nemzedék	35
2. téma. Személyes, családi és általános emberi értékek	40
3. téma. Nemzedékek közötti kapcsolatok: magatartás az idősekkel, a fiatalokkal, a kortársakkal szemben	44
3. fejezet. Közösségben vagyok	50
1. téma. Mindannyian különbözőek vagyunk, és mégis egyformák	50
2. téma. Hogyan segíthetsz magadon és másokon?	58
3. téma. Hatékony kommunikáció	65
4. téma. Mi a konfliktus?	74
4. fejezet. Különbözők, de egyenlők	82
1. téma. Kedvenc ételek. Az egészséges táplálkozás	82
2. téma. Az etnikai etikett sajátosságai az osztálytársak és szomszédok családjában	89
3. téma. Az európai etikett: a történelem és a mai kor	97
4. téma. Nemi sztereotípiák a különböző kultúrákban	105
ÖSSZEFOGLALÓ FOGLALKOZÁS	
Összefoglaljuk <i>A jószomszédság kultúrája</i> tantárgy eredményeit	112
Mellékletek	116

Kedves ötödikes fiúk és lányok!

Őszintén gratulálunk életed új szakaszának kezdetéhez – a tanuláshoz az általános iskolában !

A jószomszédság kultúrája tankönyvet tartod a kezvedben. Néhányan már az óvodából vagy az alsóbb osztályokból ismeritek, és van, aki most ismerkedik meg veled először. Nyolc lány és fiú lesz a segítségére országunk különböző pontjairól, hogy megismerkedj A jószomszédság kultúrája témáival.

A tankönyv tanulmányozása során megismerkedsz velük és családjukkal, megtudod, mi iránt érdeklődnek, milyen kihívásokkal szembesülnek az életükben, és hogyan birkóznak meg velük.

Légy figyelmes, mert minden új témával lehetőséged lesz valami újat, érdekeset tanulni kortársaid életéből. És már az év végén egyikük profilját is elkészítheted, azét, aki a legjobban tetszett.

Talán személyes történeteikben meglátod magadat, a családodat és a vidékedet, és ez segít jobban megérteni önmagadat, a körülötted élő embereket, megtanulni együttműködni és kommunikálni különböző emberekkel nem csak a virtuális térben, hanem a valós életben is.

Az új dolgok elsajátításához vezető úton érdekes információkat és hasznos tippeket találsz a tankönyv szerzőitől és kortársaidtól, valamint különböző praktikus gyakorlatokat.

A tankönyv szerzőitől és társaidtól érdekes információk és hasznos tanácsok, valamint különféle tevékenységek és gyakorlatok segítenek az új dolgok elsajátítása felé vezető úton. Ezek különböző egyezményes jelekkel vannak jelölve:

— Dolgozd fel az információt!

— Fedezd fel, kapcsold össze, válaszd ki, találd meg!

— Gondold át, fontold meg!

— Mondd el, beszélj meg, kérdezd ki!

— Csoportmunka, dolgozzatok együtt!

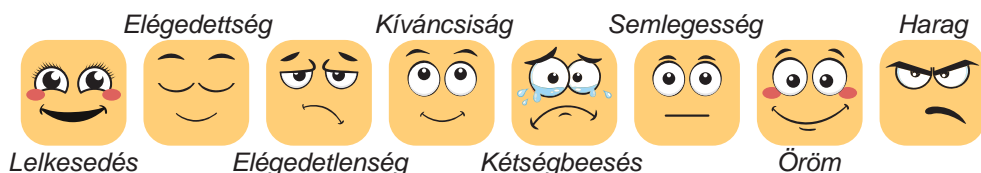
Kellemes és izgalmas utazást kívánunk a tankönyv oldalain!

A szerzők

BEVEZETÉS

Sziasztok! Örülünk a találkozásnak! Nem közömbös számunkra, hogy milyen hangulatban érkezel A jószomszédság kultúrája órára. Válassz egy vagy több ábrát azokról az érzelmekről, amit most érzel! Ha nem tudsz dönteni, válaszd a semleges állapotot! Ezt tedd meg minden óra elején és végén!

Ismerkedés A jószomszédság kultúrája tantárggyal

ELVÁRÁSOK

Találkozásunk során:

- megkezded az ismerkedést A jószomszédság kultúrája tantárggyal;
- megismerkedsz hőseinkkel;
- gondolkodj el azon, mit kell megtanulnod ahhoz, hogy jó szomszéd légy;
- gondold át, mit szeretnél elérni ebben az évben.

Idézd fel, mit tudsz már erről a tantárgyról! Pontosan mit vársz ettől az órától?

1 Ismerkedjünk meg! Olvasd el kortársaid történeteit arról, hol születtek és hol élnek most!

Ukrajna térképén (*előzéklet*) keresd meg a hőseinkről elnevezett településeket, területeket vagy régiókat, valamint azt a helyet, ahol élsz! Felelj a kérdésekre!

- ▶ Milyen területek vannak a szomszédságodban?
- ▶ Országunk melyik részéről szeretnél többet tudni és ott újabb barátokat szerezni?

Szia! Szlavko vagyok, egy nagyközségben élek Dnyiprotól délre.

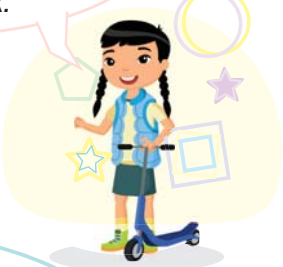
Jó egészséget kívánok! Bohdan vagyok, Harkivban születtem, de most Lembergben élek a családommal.

Üdvözöllek! Kszénia vagyok, Kijevben élek.

Tisztelettel! Zsófi vagyok Donyeck vidékéről, Mariupolban élek.

Jó napot kívánok! Lili vagyok, Csernyivciben születtem, de most Odessza mellett élek.

Üdvözetem! Marika vagyok, egy faluban élek Ternopil vidékének északi részén.

Örülök, hogy látlak! Dani vagyok, Trosztyanecben élek, de pontosan hol – Szlobozsancsinán vagy Podólián – majd megérted, ha elolvasod a tankönyvet.

Szia! Sanyi vagyok, Jaltában születtem (Ukrajnában kettő is van!), most Ungváron élek.

2 Olvasd el!

Melletted és családod közelében más emberek is élnek. Szomszédoknak hívják őket. És az iskolában is vannak szomszédjaid: akikkel társalogsz, egymás mellett tanultok; ezek az iskola tanulói, tanárai és alkalmazottai.

Párokban beszéljétek meg a válaszokat az alábbi kérdésekre!

- ▶ Szerinted milyennek kell lennie a jó szomszédnak?
- ▶ Miért kell megtanulni jó szomszédnak lenni?
- ▶ Mit lehet megtanulni A jószomszédság kultúrája tantárgy elsajátítása során?

3 Fejtsd meg a rejtvényt, és megtalálod a mondat végét.

A jószomszédság kultúrája ...

1=M

4=И

4=M

4 Olvasd el D. Kononenko versét.

Доброта — ось найкраще, що є у цьому світі,
Одкровення і душу, і серце завжди зігріває,
Безкорисливість ціниться завжди в словах

і у вчинках,

Радість кожного з нас у житті окриляє.

Освятися любов'ю до ближнього, стань йому другом,
Сам гори, а не тлий. Не збреши, не зганьби, не образь.

Успадкуй найцінніше від рідного батька і неньки,

Серце людям відкрий, чесним будь повсякдень,

повсякчас.

І про друзів своїх пам'ятай, не покинь їх в біді

чи у горі,

Дружба — щире єднання, вершини братерства святі.

Слово тепле і ніжне, розумне, і чесне, й красиве,

Ти його пронеси як надію в своєму житті.

Віра в дружбу велику хай тебе у житті осяває,

Окриляє завжди і теплом доброти зігріває.

- ▶ Nevezd meg a versben elrejtett szót!
- ▶ Mondd el, mi újat tudtál meg a versből A jószomszédság kultúrája tantárgyról!
- ▶ Ennek a versnek melyik mondata vagy sora tetszett a legjobban? Mondd el, miért!
- ▶ Hogyan segíthet A jószomszédság kultúrája tantárgy jó szomszédnak lenni?

5

Gondolkodj el, mit vársz a tanulástól az ötödik osztályban!

Marika

Annyi mindent kell tennem ebben az évben! Arról álmodom, hogy divattervező leszek, és nemrég tudtam meg, hogy ehhez nem csak a rajzolásban és a rajztechnikában kell jónak lennem, amit nagyon szeretek, de a matematikában is, amit nem igazán szeretek. Tehát ezeket alaposan kell tanulmányoznom. És még segítenem kell édesanyámnak a házimunkában, új ruhát varnom a babáimnak, az új játékban elérnem a hetedik szintet... Nem értem, hogyan fogom mindezt elvégezni?

Sanyi

Igazad van, Marika! Nagyon sok ötletem van nekem is: szeretnék járni a Gyermek- és Ifjúsági Kreativitás Központ történelmi és régészeti szakkörbe, megtanulni, hogyan kell az emberek előtt beszédet tartani, többet társalogni a barátaimmal, végre legyőzni a sakkban a számítógépet!

Lili

Barátaim, azt hiszem, tudok nektek segíteni. Anyukámnak, aki tanárnő volt, és ma vállalkozó, ez segít megtervezni a fő feladatokat havonta. Megtanított engem is, hogy tervezőt használjak a fontos feladatok tervezésére. Nézzétek meg a továbbiakban, és ha tetszik, használjátok! Ha nem – találjatok ki saját módszereket! Fontos, hogy minden pont világos és határidőhöz kötött legyen, így folyamatosan követni lehet az előrehaladást vagy a kudarcot. Biztos vagyok benne, sikerülni fog nektek!

Bohdan

Köszönöm, Lili, hasznos tanács! De nekem úgy tűnik, ma már egyszerűbb, ha nem papírra írunk, hanem megfelelő programokkal megtervezni a dolgaidat. Sok ilyen van – keress rá a google-ban és válaszd ki, amelyik neked tetszik!

Fontos ügyek tervezési táblázata

Cél/feladat	Cselekvési terv annak elérésére/megvalósítására	A terv pontjai végrehajtásának határideje	A megvalósítás akadályai vagy sikerei	A végrehajtás időpontja

6 Olvasd el az aforizmákat az álmokról, a vágyakról és a célokról! Mondd el, melyik tetszett a legjobban és miért!

- A vágy az, amit akarsz és meg tudsz tenni. Az álom az, amit megtehetsz, ha akarsz.
- A gyémánt egy széndarab, amelynek sikerült valóra válnia álmait.
- Az álmok akkor válnak valóra, ha egy erős vágy átalakul konkrét tettekre.
- Az erős emberek egy álmot tűznek ki célul, a gyengék pedig egy célt álommá teszik.
- Nincsenek elérhetetlen célok, csak lustaság van, a találatkonyság hiánya és a kifogások halmaza.

SZÓTÁR

Aforizma – rövid, találó mondás mély és egyedi tartalommal, amelyet más emberek többször is megismételnek.

7 Olvasd el a keleti példázatot: A talpra állás képessége. Hogyan érted?

Az egyik népnek volt egy mondása: aki letépi a fehér virágot a hegyen, az szerencsés lesz. A hegy, amelyen a virág nőtt, elvárázott volt – állandóan remegett, és senki sem tudott rajta maradni. De minden ünnepnapon valaki megpróbált a csúcsra jutni.

Egyszer három barát elhatározta, hogy felmennek a boldogság virágáért. Elmentek a bölcshez tanácsért. A bölcs azt mondta: „Ha hétszer elesel, nyolcszor állj fel”. Felment a három barát a hegyre, mindegyik különböző oldalról.

Az első egy óra múlva tért vissza, tele zúzódásokkal. Azt mondta, a bölcs ember tévedett – miután hétszer elesett és felállt, látta, hogy csak az út negyedét tette meg, és úgy döntött, hogy visszatér.

A második fiatalember két óra múlva jött vissza, szintén összetörten, és sajnálkozva mondta, hogy amikor nyolcadszorra is felállt, látta, hogy még az út egyharmadát sem tette meg, ezért visszatért.

A harmadik fiatalember egy nap múlva a virággal a kezében és sérülések nélkül tért vissza. A barátai nagyon elcsodálóztak és megkérdezték: „Te nem estél el egyszer sem?” „De igen – mondta –, talán százszor, talán többször is – nem számoltam.” „És miért nincsenek rajtad zúzódások?” – csodálóztak a barátai. „Mielőtt felmentem aへgyre, megtanultam, hogyan kell esni” – nevetett a fiatalember.

A bölcs hallgatta a beszélgetésüket, és így szólt: „Ez a fiú megtanult nem elesni, hanem talpra állni, így minden célt elér az életben!”

(O. Lopatyina és M. Szkrebцова művei alapján)*

8 Mondd el, mit szoktál csinálni, ha valami nem sikerül!

Mondj példát az iskolai életedből, amikor sikerült elérned célot!

ÖSSZEGEZZÜK EGYÜTT!

Kíváncsiak vagyunk, hogy tetszett-e a foglalkozás. Mutasd meg az érzelmi skálán (*előzéklet*), milyen hangulatod volt az óra végén! Mondd el, teljesültek-e a foglalkozástól az elvárásaid!

Javasoljuk, hogy mutasd be a téma elsajátításának szintjét. Ehhez mutasd meg a tanárnak, hogy a hegyet ábrázoló ábrán (*előzéklet*) most hol vagy! Ha még csak az út elején jársz, válassz 100 vagy 200 méteres magasságjelzőket, de ha úgy érzed, hogy jelentős magasságokat értél el, válassz 1000, 1200 méteres jelzést vagy még magasabbat! Ne felejtse el megtenni ezt minden óra végén!

A szereplőink mely gondolatai, kijelentései, tanácsai tetszettek a legjobban, és értékesek voltak-e számodra? Mondd el, miért!

* Lopatyina O., Szkrebцова M.: Példabeszédek gyerekeknek és felnőtteknek. – H.: 4 Mamasz, 128 old.

I. fejezet. FELNŐTTÉ VÁLOK!

Szia! Örülünk, hogy újra látunk! Milyen a hangulatod?

1. téma. Kamasz vagyok!

ELVÁRÁSOK

Találkozásunk során:

- megpróbálsz megérteni, milyen változások mentek végbe benned;
- megtudhatod, hogyan változik meg az életed a tanulás során az 5. osztályban;
- megegyeztek az osztálytársaiddal az együttműködés szabályairól.

Emlékezz vissza, mit tudsz már erről a témáról!

Mit vársz ettől az órától?

SZÓTÁR

Kamaszok – a gyermekkorból a fiatalkorba tartó átmeneti időszak. Az ENSZ Alapítvány népesedési terminológiája szerint kamaszoknak a 10 és 19 év közötti személyek tekinthetők.

1 Képzeld el magad egy nagy tükör előtt.

Emlékezz vissza, milyen voltál első osztályos korodban! Hasonlítsd össze magad az első és az ötödik osztályban! Mi változott azóta?

Sziaztok, barátaim!
Emlékeztek barátságunk kezdetére, Zsófi felajánlotta, hogy töltsék ki magamról egy kérdőívet. Nehéz volt, de érdekes. Sokat tudtam meg akkor magamról és rólatok.

Igen, emlékszem!
Először önállóan kitöltöttük, majd megosztottuk a válaszokat néhány nem túl személyes kérdésre a barátainkkal. Különösen az lepett meg, hogy Kszénia nagyszerűen futballozik, és ugyanannak a csapatnak szurkolunk!

Engem pedig Bohdan lepett meg, aki arról álmозodik, hogy biomérnök lesz, és már programozni is tud! És Dani is, aki rappel és táncol!

Én pedig megtudtam, hogy Sanyinak és Zsófinak is vannak kiscicái, akárcsak nekem. Most tippeket osztunk meg a házi kedvencek jobb gondozásához!

Sok közös van bennem és Liliben. Mindketten óvjuk a környezetet és segítünk az állatokon. Ajánljuk fel egy ilyen kérdőív kitöltését az új barátainknak!

 2 Olvasd el a *Rólam* kérdőív kérdéseit! Gondolkodj rajtuk és írd le a válaszaidat!

- 1** Mi iránt érdeklődsz?
- 2** Mennyire vagy szerencsés?
- 3** Mihez értesz a legjobban?
- 4** Miért tanulsz?
- 5** Általában mivel töltöd a szabadidődet?
- 6** Hogyan viszonyulsz magadhoz?
- 7** Mi aggaszt?
- 8** Mi okoz örömet?
- 9** Mi hiányzik?
- 10** Hogyan viszonyulsz a körülötted lévő emberekhez?
- 11** Ki a hősed (konkrét személy vagy egy könyv vagy film szereplője, aki a példaképed)?
- 12** Miről szoktál álmodozni?

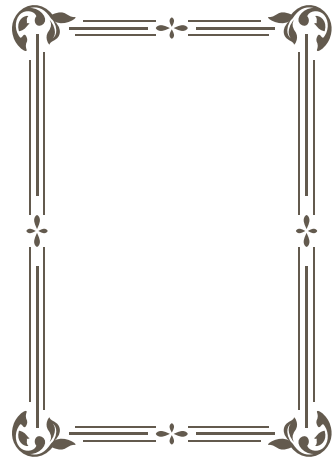
 3 A *Rólam* kérdőívre adott válaszok alapján készíts magadról egy rövid történetet és meséld el!

Vedd figyelembe, hogy a nagyon személyes dolgokról nem muszáj beszélned!

Figyeld meg, mi a közös és mi a különbség a történeteitek között!

 4 Képzeld el és készítsd el egy képzeletbeli fiú vagy lány portréját, akivel szeretnél egy osztályban tanulni! Az alábbi kérdésslista segít ebben..

- ▶ Milyen legyen a jelleme?
- ▶ Hogy kell kinéznie?
- ▶ Miben legyen ügyes?
- ▶ Milyen legyen a hozzáállása a tanuláshoz?
- ▶ Mi érdekelje?
- ▶ Mivel töltse a szabadidejét?
- ▶ Hogyan kell bánnia veled?

5

Hasonlítsd össze a saját magadról szóló kérdőívben adott válaszaidat azokkal a tulajdonságokkal, amelyeket elképzeltél!

- ▶ Mi a közös és miben különböznek?
- ▶ Mit értékelsz és mi vonz a leginkább másokban?

Gondkoldj el azon, érdekes lenne-e társalogni olyan személlyel, aki nagyon hasonlít rád!

6

Válaszolj az alábbi kérdésekre!

- ▶ Miben változott a tanulás az ötödik osztályban az alsó osztályokhoz képest?
- ▶ Mikor érzed jól magad az osztályban?
- ▶ Miért van szükségünk az osztálytermi szabályokra?

7

Csoportokban készítsétek el egy kényelmes tér modelljét a tanulás-hoz!

- Rajzolj egy papírlapra egy 13 x 18 cm-es keretet, mint a fényképhez!
- Rajzold le benne, hogyan látod az osztálytermeteket!
- A rajz közepére írd be, milyen tulajdonságok vagy tettek segítik a kényelmes légkör megteremtését a csapatban!
- A képkereten kívül írd be azokat a tulajdonságokat vagy tetteket, amelyek nem kívánatosak, és zavarják az osztályterem kényelmét!
- A rajz alapján beszéljétek meg, állítsátok össze és mutassátok be azokat az emberi tulajdonságokat vagy cselekedeteket, amelyek segítik (gátolják) az együttműködést és a kényelmes környezet megteremtését az osztályban!

ÖSSZEGEZZÜK EGYÜTT!

Mutasd meg az *érzelmelek skáláján* (előzékklap), hogy milyen hangulatod volt az óra végén!

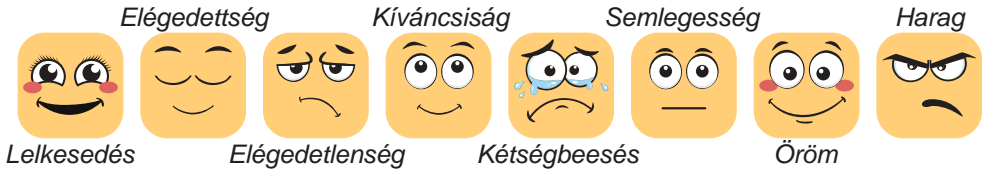
Mondd el, teljesültek-e elvárásaid a foglalkozást illetően!

Mutasd be, milyen szinten sajátítottad el a témát úgy, hogy megjelölöd az ábrán (előzékklap), hol vagy pontosan!

A szereplőink mely gondolatai, kijelentései, tanácsai tetszettek a legjobban és a legértékesebbek voltak? Magyarázd el, miért!

Szia! Örülünk, hogy újra látunk! Milyen a hangulatod?

2. téma. Én és a határait. Az önkifejezés joga

ELVÁRÁSOK

Találkozásunk során:

- megtudod, mik a személyes határok és milyenek szoktak lenni;
- gondolkodj el azon, miért fontos más emberek határainak tiszteletben tartása;
- meghatározod, hogyan kell megvédeni személyes határaidat, kifejezni önmagadat, és ugyanakkor ne sértsd meg más emberek határait.

Emlékezz vissza, mit tudsz erről a témáról!

Mit vársz ettől az órától?

1 Nézd meg az ábrákat és vitasd meg azokat!

- ▶ Mi választja el az egyik területet a másiktól? Miért van szükség kerítésre?
- ▶ Mi történik, ha valaki megsérti a magánterület határát?
- ▶ Hogyan juthatunk el a területre, hogy ne sértsük meg határait?
- ▶ Van-e az embernek hasonló *határa*?
- ▶ Mi különbözteti meg az egyik embert a másiktól?

2 Tekintsd meg a *Személyes határok típusai* sémát!

A személyes határok egy korlát, amely elválasztja az egyik embert a másiktól

Fizikai határok – az ember testi határai (teste, bőre, szaga), az a távolság, ameddig hajlandó másokat magához engedni. Fontos emlékezni arra, hogy „a tested – az értéked”, és ne engedd magad megérinteni, ha te nem akarod.

Területi határok – az embert körülvevő fizikai tér. Ez lehet saját szoba, asztal, személyes sarok. Ha ez a tér a tied, és te rendezted be, akkor mások engedély nélkül nem léphetnek be.

Időbeli határok – az idő és az, hogyan gazdálkodik vele az ember, megengedi-e másoknak, hogy elvegyék az idejét, amikor ő nem akarja, vagy másként állapodtak meg.

Társadalmi határok – a társadalomban működő szabályoktól és normáktól függenek. Ezért, amikor egy bizonyos közösségben együttműködés jön létre, az emberek eltérően viselkednek.

Személyes határok – személyes kedveltség, értékek, érdeklődési kör és hobbi, vágyak, szükségletek, célok.

3 Párosítsd össze a személyes határok típusait és az azok megsértésére vonatkozó példákat!

1

Területi határok

a

Színházba menni sportruhában

2

Fizikai határok

b

Elkészni egy előre megbeszélt találkozóról

3

Időbeli határok

c

Bemenni a szobába a házigazda engedélye nélkül

4

Társadalmi határok

d

Kinevetni valakit a hobbjáért

5

Személyes határok

e

Megölelni valakit, amikor az nem akarja

Ha megbízunk valakiben, személyes határaink **rugalmasabbá** válnak vele szemben, és közel engedjük magunkhoz. Ha viszont ez fordítva van, akkor **szigorú határokat** emelünk, és megpróbáljuk megérteni, ki áll előttünk, mielőtt megengednénk, hogy közel kerüljön hozzánk.

Ezért a személyi határok típusonként lehetnek szigorúak és rugalmasak.

Bohdan

Szia, Kszénia! Örülök, hogy Kijevben üdvözölhetlek! Én a kávézóban vagyok, ahol megbeszéltük a találkozót. Itt azonban nincs semmi a vegetáriánusok számára, és nem akarok éhes maradni. Javaslom, hogy változtassuk meg a találkozóunk helyét.

Kszénia

Köszönöm, hogy figyelmeztetted a szokásaidra. Fontos, hogy elmondd, mit szeretnél, mire van szükséged, hogy te is és én is jól érezzük magunkat. Tehát változtassunk helyet! Érdekes, hogy most hasonló helyzettel állunk szemben, mint amelyet a tanárnő említett, amikor a személyes határokról beszéltünk az órán.

Zsófi

Barátaim, éreztétek már, hogy megsértették személyes határaitokat? Mit csináltatok akkor? Én nagyon elszomorodok olyankor, amikor nem tudok eljutni egy olyan helyre, amelyik tetszik nekem, mert oda csak lépcsőn lehet eljutni, és nincs rámpa. Viszont mindig tudok segítséget kérni másoktól.

Kszénia

Az öcsém 5 éves. Az utóbbi időben gyakran bejött a szobámba, amikor nem voltam ott, és hozzányúlt a dolgaimhoz. Eleinte dühös voltam és veszekedtem vele, de ez nem segített – minden megisméltődött. Nem tette tönkre a dolgaimat, hanem csak játszott velük. Megértettem, hogy azért teszi ezt, mert hiányozom neki. Ezért úgy döntöttem, hogy nem veszekszem vele, hanem másképpen oldom meg. Reggel az öcsémrel kiválasztunk valamit, amivel játszhat egész nap, és megegyeztünk, hogy a többihez nem nyúlhat hozzá.

Szlavko

Engem felbosszantott, amikor egy osztálytársam arra kért, hogy töltsék ki helyette egy online tesztet. Örülök, hogy volt bátorságom nemet mondani.

4 Válaszolj a kérdésekre!

- ▶ Milyen típusú személyes határok megsértése került szóba a kamaszok közötti párbeszédben?
- ▶ Mit tettek személyes határaik védelmében?
- ▶ Mi mást tehetett volna még Bohdan, Zsófi, Kszénia, Szlavko?
- ▶ Emlékezz vissza, voltak-e olyan esetek az életedben, amikor megsértették személyes határaidat! Hogyan kerültél ki ezekből a helyzetekből?
- ▶ Ki segített abban a helyzetben?
- ▶ Milyen viselkedés segített abban, hogy egyetérts másokkal, és melyik akadályozta meg?

SZÓTÁR

A **konstruktív magatartás** – olyan viselkedés, amely elősegíti az emberek közötti hatékony együttműködést, míg a destruktív (bomlasztó) viselkedés felborítja azt és megakadályozza, hogy az emberek megegyezésre jussanak.

HASZNOS TANÁCSOK

- Tanuld meg észrevenni, ha valaki megsérti a határaidat!
- Ellenőrizd, hogy a számodra elfogadható a társalgás során mennyire alkalmas a másik számára! Hiszen neki is megvannak a saját határai.
- Gondolkojd el, hogy az illető személy szándékosan sértette meg a személyes határaidat, vagy csak nem tudta, mi az, ami neked nem tetszik. Próbáld megérezni!
- Beszélj arról, mit érzel, és mit kell megváltoztatni ebben a helyzetben!
- Mondj nemet, ha valamivel nem értesz egyet! Emlékezz arra, hogy nem kötelező megindokolnod a döntésedet, ha nem akarsz!

Mindenkinek joga van az önkifejezéshez.

Az önkifejezés formái és módszerei

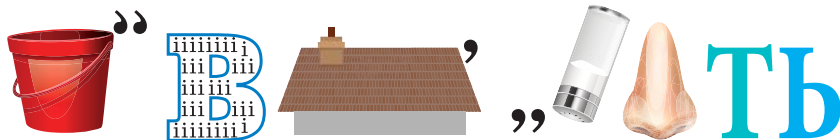
Külső forma – amikor az ember a megjelenés révén mutatja meg egyéniségét (ruha stílusa, kiegészítők, frizura, smink stb.)

Tevékenységi forma – amikor az ember önmagát szakmai pályafutása vagy tanulmányai során valósítja meg, és abban elégedettséget talál

Alkotói forma – a zene, az éneklés, a tánc, a vers- és meseírás, a rajzolás, a szobrászat, a hímzés révén fejezi ki az ember az egyéniségét

5 Fejtsd meg a rébuszt! Hogyan kötődik az óra témájához?

Hűha! Nekem tetszik ez a határokról szóló téma! Úgy fejezhetem ki magam, ahogy akarom, és nem kell magyarázkodnom senkinek!

Szóval, ha farmerben jövök iskolába, és nem a megszokott formaruhában, ez rendben lesz?

Szóval, hangosan szólhat a zene a szobámban, miközben a textilekkel dolgozom?!

Akkor nem kötelező a házi feladatot megcsinálni, mert az akadályoz abban, hogy azt csináljam, amit szeretek?!

És ha figyelmeztetést kapok, mondhatom azt, hogy sérülnek a személyi határain!

Úgy tűnik, hogy valamit nem úgy értettünk. Olvassunk csak tovább!

i

Nagyon fontos, hogy mindenki megtalálja a saját önkifejezési módját. Jogod van az önkifejezésre, szabadon véleményt mondhatsz, kialakíthatod személyes határaidat. Erről szól az Egyezmény a Gyermekek Jogairól (12. cikkely). Azonban minden személy, aki véleményt nyilvánít és gyakorolja a szólásszabadságot, köteles tiszteletben tartani mások jogait és emlékezni azok személyes hatáira.

Ezért személyes határainkat szabályozhatják külső szabályok, törvények, kötelezettségek, amelyeket magunkra vállalunk, és

az általunk jóváhagyott megállapodások. A kamaszok életéért és egészségéért a szülők vagy az őket helyettesítő személyek viselik a felelősséget, ezért a legtöbb döntést ők hozzák meg. Viszont megbeszélheted és egyeztetheted velük a számodra fontos dolgokat.

Ha jelenleg tanuló vagy, akkor ennek megfelelően kötelezettséget vállalsz bizonyos szabályok betartására: iskolába jársz, elvégzed a házi feladatot, és akár az oktatási intézmény alapszabályában meghatározott öltözködést is be kell tartanod. De ugyanakkor jogod van kifejeteni saját álláspontodat és befolyásolni az osztály és az iskola életét például az iskolai önkormányzat segítségével.

Valóban, nem minden olyan egyszerű, mint amilyennek elsőre tűnt...

Tehát, amikor hangosan hallgatok zenét, nem csak önkifejezést gyakorlok, hanem megsértem anyukám és a szomszédjaim személyes határait és az együttélés szabályait?

Kiderült, hogy igen.

Tehát, meg kell fontolni, hogyan tudjam összeegyeztetni saját vágyaimat a környezetemmel, vagyis hogyan fejezzem ki önmagam és ne sértsem meg mások határait.

ÖSSZEGEZZÜK EGYÜTT!

Mutasd meg az érzelmek skáláján (előzék)lap), milyen hangulatod volt az óra végén!

Mondd el, teljesültek-e az elvárásaid az órától!

Mutasd be a téma elsajátításának szintjét úgy, hogy megjelölöd a hegyet ábrázoló ábrán (előzék)lap), hol vagy most!

A szereplőink mely gondolatai, kijelentései, tanácsai tetszettek a legjobban és a legértékesebbek voltak számodra? Mondd el, miért!

Szia! Örülünk, hogy újra látunk! Milyen a hangulatod?

3. téma. **Az erősségeim.** **A ma és a holnap szakmái**

ELVÁRÁSOK

Találkozásunk során:

- megtanulod, hogyan alkalmazhatod erősségeidet, érdekelődésedet és kedvteléseidet a szakmában;
- elgondolkodsz azon, mit kell tenned ma a sikeres jövőd érdekében.

Emlékezz vissza, mit tudsz erről a témáról!

Mit vársz ettől az órától?

Szia, Zsófi! Hogy vagy?
Mit csinálsz?

Szia! Befejezek egy
bejegyzést a blogomba.

Király! Szóval azt tervezed, hogy
blogger leszel vagy ez csak hobbi?

Az egész hobbinak indult.
De nagyon szeretem, ráadásul sokan olvassák.
Ezért arról álmodozom, hogy újságíró vagy író leszek,
sőt, talán YouTube-sztár! Még nem
döntöttem el. És te?

Gyermekkorom óta szeretek saját kezűleg alkotni
dolgokat, szétszedni és megjavítani...

Csodálatos!
És te mi leszel, ha nagy
leszel?

Még gondolkodom,
de valószínűleg autószerelő
vagy mérnök.

1 Fejtsd meg a rébuszokat!

2 Válaszolj a kérdésekre!

- ▶ Mi a hobbid?
- ▶ Mit szeretsz csinálni a szabadidőben?
- ▶ Válhat a hobbitól hivatás? Ha ismersz ilyen példákat a rokonaid életéből, mesélj róluk!
- ▶ Mit kell tenni ahhoz, hogy egy hobbitól hivatás legyen?

EZ ÉRDEKES

A Harry Potter-ról szóló történetek megírása eredetileg **Joanne Rowling** hobbija volt.

Anthony Schweiger a harmadik osztályban kezdett érdeklődni a méhészet iránt, később ez a hobbi jövedelmező üzletté vált számára.

Joe Maddalena gyermekkorától különböző emberek autogramjait, bélyegeket, képregényeket stb. gyűjtött. Később eladta a gyűjtőknek, majd megnyitotta saját vállalkozását, a Profiles in History aukciót.

3 Nézd meg az alábbi képeket!

Gondolj arra, milyen szakmákban dolgoztak az emberek, hogy te is beszerezhesd ezeket a tárgyakat! Beszéld meg az osztálytársaidal!

Dani

Szlavko és Zsófi a hobbijukról és a majdani szakmájukról beszélgettek. Én még nem döntöttem el, mi szeretnék lenni. A szüleim magánvállalkozók. De nem vagyok benne biztos, hogy a családi vállalkozásban akarok dolgozni. Rengeteg szakma van, nem tudom, melyiket válasszam, hogy érdekes legyen, hasznos és örömet okozzon, hogy jó pénzt kereshessek.

Sanyi

Az én édesapám szőlőt termeszt! Lelkesen meséli, hogyan nő a szőlővessző és hogyan telnek meg lével a szőlőszemek. Édesapám művészetnek tartja a bortermelést, amelyhez tehetség és sok tudás kell különböző tantárgyakból.

Marika

Az én édesanyám gazdálkodó. Sokszor mondja, hogy az embereknek mindig kell enniük, ezért nincs jelentősebb és fontosabb szakma a földművesnél.

Kszénia

Az én édesapám építész. Mindig sok megrendelése van és jól keres.

Bohdan

Az én édesapám sebészorvos. Segít a betegeknek meggyógyulni. Természetesen ez a szakma nagyon nehéz és felelősségteljes, de az embereknek mindig szükségük lesz rá. Anyukám a hadseregnél szolgál, helikopterpilóta. Manapság egyre több nő szolgál a hadseregben, akárcsak a férfiak. Nagyon fontos hivatás a szülőföld védelme is.

4

Milyen szakmákat ismersz?

Válassz egy szakmát, amelyet a legjobban ismered! Az alábbi vázlat szerint meséld róla!

- 1 A szakma megnevezése.
- 2 Milyen más szakmákhoz kapcsolódik?
- 3 Kivel vagy mivel dolgoznak ennek a szakmának a képviselői?
- 4 Mi a munkájuk eredménye?
- 5 Szükség lesz erre a szakmára 10–20 év múlva?
- 6 Milyen ismereteket és készségeket kell most elsajátítani ahhoz, hogy a jövőben sikeresek legyünk ebben a szakmában?

5 Beszélj meg az osztálytársaidal, milyen szakmák jelenhetnek meg a jövőben!

Kszénia

A futballedzőm tegnap azt mondta, hogy erősségem a kitarítás és a csapatjáték érzéke! És nektek mi az erősségetek, barátaim?

Dani

Szeretek rajzolni és klassz képregényeket készítek. Osztálytársaim gyakran kérnek meg, hogy készítsek nekik érdekes történeteket.

Lili

Erős oldalam a különböző emberekkel való kommunikációs képességem. Sikerül segíteni az osztálytársaimnak a kibékülésben. Szerintetek ezt melyik szakmában tudom hasznosítani?

6 Ismerkedj meg az ember erősségeinek listájával (lásd 2. melléklet, 118-119. oldal), vagy kövesd a QR-kódot!

<http://surl.li/bacoh>

Gondold át, milyen erősségeid vannak! Ne korlátozd magad a javasolt listára, keress, és bővítsd ki saját gondolataiddal!

Írj az erősségeidről, és arról, hogy ezek hogyan segíthetnek neked a jövőben a sablon segítségével (27. oldal)!

Töltsd ki a javasolt sablont a füzetedben vagy egy külön lapon!

Véleményem szerint az erősségeim _____
segítenek a jövőben abban, hogy _____ legyek.

Három fő ok, amiért így gondolom:

1. _____

2. _____

3. _____

Az emberek, akik jól ismernek, úgy gondolják, hogy _____
_____ vagyok, és ez majd segít a jövőben.

7 Csoportokban hozzatok létre egy láncsort az osztálytársak erősségeiből!

- Készítsetek $21 \times 1,5$ cm-es színes papírcsíkokat!
- Minden tanuló kiválaszt egyet az erősségei közül, és felírja a papírcsíkra.
- A papírcsíkokat ragasszátok össze gyűrű alakban, hogy egy színes láncot alkosson!
- Készítsetek egy közös fotót a láncsal! Díszítsétek fel az osztálytermet az elkészített láncsal!

ÖSSZEGEZZÜK EGYÜTT!

Mutasd meg az érzelmek skáláján (*előzéklap*), milyen hangulatod volt az óra végén!

Mondd el, teljesültek-e az elvárásaid az órától!

Mutasd be a téma elsajátításának szintjét úgy, hogy megjelölöd a hegyet ábrázoló ábrán (*előzéklap*), hol vagy most!

A szereplőink mely gondolatai, kijelentései, tanácsai tetszettek a legjobban és a legértékesebbek voltak számodra? Mondd el, miért!

Szia! Örülünk, hogy újra látunk! Milyen a hangulatod?

4. téma. Én és az időm

ELVÁRÁSOK

Találkozásunk során:

- megérted, hogyan viszonyulsz az időhöz és hogyan használod fel;
- megtudod, mi akadályozza az idő hatékony felhasználását;
- elgondolkodsz azon, hogy az idő érzékelése és a hozzáállás különböző kultúrákban hogyan segíthet neked a kommunikációban és az együttműködésben másokkal.

Emlékezz vissza, mit tudsz erről a témáról!

Mit vársz ettől az órától?

1 Olvasd el a mondásokat! Magyarázd meg!

1
Hogy megértsd egy ezredmásodperc értékét, kérdezd meg az olimpiai ezüstérmest!

2
Hogy megértsd egy másodperc értékét, kérdezz meg egy járókelőt, aki mellett az imént esett le egy veszélyes jégcsap!

3
Hogy megértsd egy perc értékét, kérdezz meg egy embert, aki lekéste a vonatot!

Gondold meg, kit és milyen helyzetben lehet megkérdezni egy óra, egy nap, egy hét vagy egy év értékéről!

Ha voltak olyan helyzetek az életedben, amikor rájöttél az idő fontosságára vagy éppen időhiánnyal szembesültél, oszd meg ezeket! Mondd el, te hogyan viszonyulsz az időhöz!

Sziaztok, barátaim!
Örülök a találkozásnak! Végre beszélgethetek veletek.

Szia! Hova tűntél el?

Nemrég fedeztem fel egy új számítógépes játékot, és annyira elmerültem benne, hogy észre sem vettem az idő múlását.

Megesik.

Az idő nagyon értékes dolog, de nagyon gyorsan elrepül.

Úgy gondolom, hogy az időt csak fontos dolgokra szabad fordítani. Örülök, hogy úgy döntöttél, időt szánsz a csevegésre velünk.

Gyakran nekem sincs időm fontos dologra, vagy éjszaka írom a házi feladatot, vagy nincs időm találkozni a barátaimmal.

Emlékeztek, amikor Lili tanácsot adott, hogyan szervezzük meg a dolgainkat, hogy mindenre jusson időnk?

Igen, emlékszem. Akkor a fontos célokról és a tervezésről beszélgettünk.

Valóban, meg lehet tanulni beosztani az időnket. Angolul ezt a tudományt time management-nek hívják.

Csodálatos!
A múltkori tanácsaid sokat segítettek. Szeretnék egy kicsit többet megtudni erről a time management-ről!

SZÓTÁR

A **time management** vagy **időgazdálkodás** – olyan rendszer, amelynek célja, hogy az ember összehangolja tevékenységét az idővel. Segít a munka, a tanulás, a pihenés egy napra, egy hétre, egy hónapra, egy évre vagy egy életre szóló világos ütemterv megtervezésében. A munka optimalizálásának eredményeként az időfelhasználás hatékonyabbá válik.

Sanyi

Szóval az időgazdálkodás naptár vezetéséről szól?

Lili

Nem csak erről. Az időgazdálkodás nem csak a munka-idő-szervezést érinti, hanem a munkahely elrendezését, a társalgást és sok minden mást is, ami befolyásolhatja az időfelhasználás minőségét.

Dani

Én mindig azt hittem, hogy könnyű dolog helyesen felhasználni az időt, és ehhez nem kell semmit tanulni.

Marika

Sokan így gondolják. De amikor rájönnek arra, hogy soha nincs elég idejük, elgondolkodnak azon, mit lehetne változtatni a szokásaikon. Főleg, ha több céljuk is van. Például, mint nekünk.

Dani

Úgy tűnik, kezdem megérteni, hogy nagyon fontos az életem megszervezése. Mint a hátizsák esetében – minél ügyesebben rendezed el benne a dolgokat, annál több fér el benne.

A tervezés is hasonlóan működik: minél jobban megszervezed az életed, annál több időd van a tennivalókra, és annál több szabadidőd marad.

Lili

Ez így igaz. Mielőtt azonban megtanulnád a time management-et, meg kell érteni, tudod-e használni az idődet.

2 Mondd el, hogyan osztod be az idődet! Használsz valamilyen papíralapú órarendet vagy elektronikus programot, ami segít megtervezni az órádat és az idődet?

3 Kösd össze az ukrán közmondások időről szóló részeit! Magyarázd meg a jelentésüket!

1 Becsüld meg az időt a nem éred utol, nem állítod meg.

2 Az elvesztegetett időt b pénzért időt nem veszel.

3 Az idő nem ló c lóval sem tudod utolérni.

HASZNOS TANÁCSOK

Mr. Covey ismert író, szónok, üzletember, *A rendkívül hatékony tinédzserek 7 szokása* című könyvében fontos tanácsokat ad a szükséges szokások kialakításához. Ha érdekel, olvasd el!

1. szokás. **Te a sofőr vagy, nem pedig az utas.**

Fontos felismerni, hogy te vagy a felelős az idődért és annak felhasználásáért, és neked kell kezelned.

2. szokás. **Döntsd el, hová utazol, és rajzolj egy útvonalat, hogyan juthatsz el oda!**

Minél jobban tudatosul benned, hová szeretnél eljutni, milyen célt és feladatot akarsz elérni, annál gyorsabban és jobban haladsz abba az irányba, és hamarabb éred el célotdat.

3. szokás. **Haladj előre! És ne hagyd, hogy az akadályok letérítsenek az utadról!**

Csak tervezni nem elég. Konkrét lépéseket kell tenni az adott irányba, végrehajtani a tervet, folyamatosan fejleszteni és javítani az eredményeket.

4. szokás. **Elsősorban, a legfontosabb.**

Az embernek úgy kell tudnia kijelölni a prioritásokat és beosztani az idejét, hogy a legfontosabb dolgok legyenek az elsők, és ne az utolsók.

3 Készíts napirendet a füzetedben a sablon segítségével.

- Az *Idő* oszlopba írd be mindent: az ébredés pillanatától az esti lefekvésig.
- A megjelölt időpont mellé írd le, mit csináltál abban az időben! Például, reggeli higiéniai tevékenység, foglalkozások az iskolában, hobbi, pihenés, házimunka, szórakozás a barátokkal stb.
- A nap végén határozd meg, milyen hatékonyan használtad fel az idődet egyik vagy másik tevékenységre! Ily módon megtalálod azokat a *réseket*, ahol *elfolyik* az idő.
- Gondold meg, mit és hogyan kell tökéletesíteni másnap!

Használhatod a javasolt táblázatot, vagy alkalmazd az interneten lévő digitális szervező alkalmazásokat.

Napirend

Idő	Tevékenység	Ráfordított idő	Hatékonyság

Dani

Olvaslak benneteket, barátaim, és azon gondolkodom, mit csináljak azzal az idővel, amikor az osztálytársaim különféle kérésekkel fordulnak hozzám, hogy segítsék matematikában, fizikában?

Marika

Nekem is nehéz beosztanom az időmet: vagy eljön a barát-nőm egy kicsit beszélgetni, vagy a macskánk szeretne játszani, aztán meg az Instagramon lógok.

Zsófi

Igen, barátaim, ez nagy probléma! Időzabálónak, vagy görög szóval kronofágoknak nevezik.

Lili

Igen, a kronofágok lopják az időnket – a szokások, a mobiltelefonok, és egyes emberek, akik üres fecsegésre vesztegetik el az időnket. És mennyi hasznos és szükséges dolgot lehet ez idő alatt elvégezni!

4 Elemezd, hogyan telik el a napod! Mondd el, hogy milyen nem túl fontos dolgokra töltöd a legtöbb időt!

5 Csoportokban készítsétek el a főbb kronofágok listáját! Készíts emlékeztetőt a kronofágok ellenőrzésére és az időmegtakarításra!

Sanyi

Figyeljetek, itt megpróbáljuk nyomon követni az időt, takarékoskodni vele, mindent elintézni és időben megtenni. De az eltérő kulturális hagyományokkal rendelkező emberek másképpen érzékelik az időt, és másként kezelik azt. Például, édesanyám krími tatár rokonai másképp bánnak az idővel, mint a magyar édesapám rokonai. Nagyon meglepődtem, amikor a meghívóban meghatározott időhöz képest majdnem egy órával később érkezünk meg a krími tatár esküvőre. Anya azt mondta, hogy ez a szokás, és nem illik korábban érkezni.

Lili

Anyukám rokonai vietnamiak, és a nagymamám mesélte, hogy Ukrajnában a családja sokára szokta meg, hogy nem lehet elkésni egy találkozóról. Édesapám pedig azt mondta, hogy Romániában a találkozók a sajátjaik között, akár munkaügyben is, a tervezettnél akár fél órával később is elkezdődhetnek. De például Németországban elfogadhatatlannak tartják a késést az üzleti találkozóra, a németek nagyon értékelik a pontosságot.

Dani

Így van! Nagyon érdekes – soha nem figyeltem fel erre, és nem gondolkodtam el rajta. Szóval, ha Lili meghív vendégségbe, később kell jönnöm?

Lili

Érdekes kérdés, Dani! Nem figyeltem erre, de most, hogy kérdezted, eszembe jutott, hogy a barátaink mindig 20–30 perc késéssel jöttek el a buliba, és a szüleim ezt normálisnak tartották. Egy német vagy angol család ilyen esetben elégedetlen lenne.

Marika

Valójában sok ukrán családban az a szokás, hogy 5–15 perccel később érkeznek a megbeszélrt időpontra.

Dani

Jó, hogy szóba került. Ezután meg fogom figyelni, hogy a körülöttem élő emberek hogyan tekintenek az időre és a pontosságra, hogy az ne sértse meg más kultúrák képviselőit. Ó, ezek azok a bizonyos időhatárok – az enyém és másoké – betartásáról is szól, amelyekről az előző órán beszéltünk!

6

Ismerkedj meg a szituációkkal!

1. szituáció. A barátnőd lehetőséget kapott arra, hogy három hónapig egy nemzetközi program keretében Nagy-Britanniában tanuljon és egy angol családban fog élni. Készíts számára három tanácsot az idővel és a pontossággal kapcsolatban, amelyek hasznosak lesznek külföldi tanulmányai során!

2. szituáció. Egy gazdálkodó rokonod kereskedelmi kapcsolatokat kíván létesíteni egy egyiptomi cég képviselőivel. Készíts számára három tanácsot, ajánlást az idővel kapcsolatban, amelyek hasznosak lesznek a tárgyalások során!

- ▶ Készíts néhány hasznos javaslatot az idővel kapcsolatban! Magyarázd meg, miért ezeket ajánlottad!

Alkalmazd a *Tanácsadó* anyagot (lásd 3. melléklet, 120. oldal) vagy a QR-kódot!

<http://surl.li/bacoi>

ÖSSZEGEZZÜK EGYÜTT!

Mutasd meg az érzelmek skáláján (*előzéklet*), milyen hangulatod volt az óra végén!

Mondd el, teljesültek-e az elvárásaid az órától!

Mutasd be a téma elsajátításának szintjét úgy, hogy megjelölöd a hegyet ábrázoló ábrán (*előzéklet*), hol vagy most!

A szereplőink mely gondolatai, kijelentései, tanácsai tetszettek a legjobban és a legértékesebbek voltak számodra? Mondd el, miért!

2. fejezet. ÉN ÉS A CSALÁDOM

Szia! Örülünk, hogy újra látunk! Milyen a hangulatod?

1. téma. Család, rokonok, nemzedék

ELVÁRÁSOK

Találkozásunk során:

- meghatározod szerepedet a családban;
- kideríted, milyennek szeretnéd látni a családot;
- megtudhatod, mik a szülők vagy gyámok és a gyerekek jogai és kötelezettségei,
- elgondolkozol azon, hogyan érvényesítheted saját szükségleteidet, vágyaidat a családon belül.

Emlékezz vissza, mit tudsz erről a témáról!

Mit vársz ettől az órától?

Szlavko

Sziasztok, barátaim! Sajnos, holnap nem tudok elmenni a csoportunkba beszélgetni, mert nagy családi ünnep lesz nálunk – a nagyszülők aranylakodalma. Az ünnepésre összegyűl az egész család, és mi nagyon sokan vagyunk!

Kszénia

Aranylakodalom? Érdekes! És mi az az aranylakodalom? Miért a nagyszülők? Ők már eléggé idősek!

Szlavko

Ez egy olyan esküvő, amikor a pár már 50 éve él együtt! Azért arany, mert fél évszázadon át szerették egymást, nevelték a gyerekeiket, gondoskodtak az unokáikról. Nagymamám azt mondja, hogy nincs értékeesebb a családnál, amelyet a megpróbáltatások, a türelem, a hűség és szeretet erősít!

Dani

Olyan régóta együtt vannak! A szüleim pedig, sajnos, elváltak, anyukám pedig újra férjhez ment. Tartom a kapcsolatot az édesapámmal, az új családjával, a nagyszüleimmel. És apukámnak született egy lánya, aki a testvérem. Ő még kicsi és szeretek gondoskodni róla.

Marika

Az én nagymamám és nagypapám – anyukám szülei – Varsóban élnek. Ritkán látjuk egymást, de folyamatosan kommunikálunk az interneten. Nagyon örülök, ha látogatóba jönnek, vagy mi látogatjuk meg őket. Ott él még a nagynéném, a nagybátyám és az unokatestvéreim. Boldog családi ünnepet, Szlavko!

- 1 Hozz létre egy képzeletbeli bokrot a család szóhoz, és írd le a füzettedbe!

- 2 Válaszolj a kérdésekre!

- ▶ Miért van szükség a családra?
- ▶ Hogyan segíti és támogatja az embert a családja?
- ▶ Vannak-e hagyományai vagy szabályai a családnak?

- 3 Írj a füzettedbe egy rövid történetet a családról, a hiányzó részekbe írd be rokonaid nevét vagy ami helyettesíti, és válaszolj a kérdésekre!

A családomban mindenkinél hangosabban ... nevet, a munkahelyen a legtöbb időt ... tölti, mindig mindenkinek ... segít, ... főz, ...takarít, másokról ... gondoskodik, ... szeret ajándékozni, ... család főnek tartja magát.

Mit teszel a rokonaidért? Miről álmodoztok együtt a családban?

Mit tennél azért, hogy a családod összetartóbbá és boldogabbá váljon?

- ▶ Melyik kérdések késztetettek arra, hogy elgondolkodj, és melyek szomorítottak el?
- ▶ Milyen következtetéseket vontál le, miután megírtad a történetedet?

4 Gondolkodj el a kérdéseken, és beszélj meg osztálytársaiddal!

- ▶ Melyik az a három legfontosabb tulajdonság, ami megkülönbözteti a gyerekeket a felnőttektől?
- ▶ Szerinted mikor válik valaki felnőtté?
- ▶ Milyen események segítenek az embernek felnőtté válni?

5 Kis csoportokban válasszatok egy-egy szerepet a kettő közül – szülők vagy gyerekek – és a négy helyzet egyikét. Improvizáljatok egy rövid jelenetet, mutassátok be, mit szeretnétek, hogyan viselkedjenek:

A szülők vagy az őket helyettesítő személyek, ha

- 1 a gyerek rosszkodik, mert játékot vagy édességet akar;
- 2 a gyerek rosszul kezdett tanulni;
- 3 a családban összevesztek a gyerekek;
- 4 a gyerekekkel valamilyen jó dolog történt, vagy győzelemmel tért haza.

A gyerekek, ha

- 1 a szülők túl vannak terhelve a munkahelyükön;
- 2 valaki a rokonaid közül nem érzi jól magát;
- 3 a gyerekek a családban nem osztoztak meg valamin egymás között;
- 4 a szülők a hobbijukkal vannak elfoglalva.

Minden jelenetet röviden vitassatok meg.

- ▶ A jelenet figyelembe veszi a családtagok igényeit és kívánságait?
- ▶ Sikertült konstruktívan megoldani a problémát?

SZÓTÁR

Nemzedék, rokonság – egy közös őstől származó vagy házasságban élő emberek társulása, függetlenül attól, ugyan-e mindegyiküknek a családneve.

6 Olvasd el! Magyarázd el saját szavaiddal, mi a család!

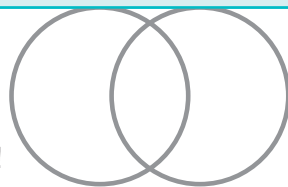

„A család a társadalom elsődleges és alapvető egysége.

A család olyan személyekből áll, akik együtt élnek, akiket közös háztartás köt össze, és akiket kölcsönös jogok és kötelezettségek terhelnek. A gyermek akkor is a szülei családjához tartozik, ha nem velük él” (*Ukrajna Családi Kódexe, 3. cikk*).

- 7 Párokban hasonlítsátok össze a *nemzedék*, *rokonság*, *család* fogalmakat! Használd a Venn diagramot! Állapítsd meg a hasonlóságot és különbséget!

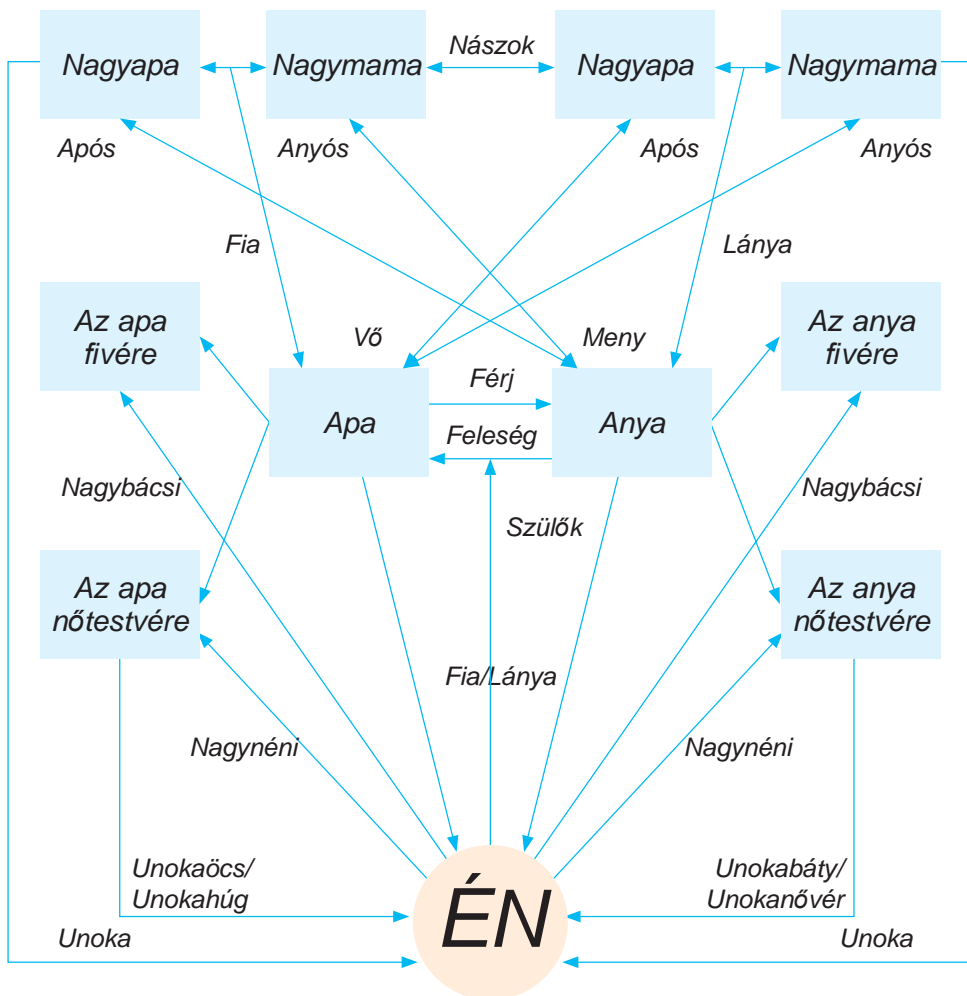

- 8 Nézd meg a *Családi ábécé* sémát! Jegyezd meg, hogy hívják a rokonokat!

Emlékezz vissza azoknak a rokonoknak a nevére, akiket ismersz, és párosítani tudod a családi ábécé neveivel!

Ha nem ukrán az anyanyelved, vagy egy bizonyos nyelvjárást/dialektust beszélsz, mondd el osztálytársaidnak, hogyan szokás a rokonokat megnevezni a te kultúrádban!

CSALÁDI ÁBÉCÉ

- 9 Ismerkedj meg a dokumentumrészletekkel (lásd 4., 5. melléklet, 121–123. oldal!), vagy használd a QR-kódokat!

Kivonat Ukrajna Családi Kódexéből, amely meghatározza a családtagok jogait és kötelezettségeit

<http://surl.li/bacok>

Rövid lista az ENSZ Gyermekegyezményéből, felsorolja azokat a jogokat, amelyeket 18. életéved betöltéséig gyakorolhatsz

<http://surl.li/bacoo>

- ▶ Mondj példákat az ukrán állam által garantált gyermeki jogokra!
- ▶ Válaszolj az alábbi kérdések egyikére a fent említett dokumentumok alapján.

- 1 Egyetértesz-e azzal, hogy egy családban a gyermeknek nemcsak jogai vannak, hanem kötelességei is? Magyarázd el a véleményedet!
- 2 Miért kell a jogoknak és kötelezettségeknek kölcsönösnek lenniük a családban?
- 3 Milyen légkörnek és kölcsönös kapcsolatnak kell lennie a családban, hogy az elősegítse a fejlődésedet?

- 10 Gondolkodj el és írd le gondolataidat a személyes naplódba, vagy írd esszéjét az alábbi témák egyikében:

- 1 Mi értékeset tettem ma magamért és a családomért?
- 2 Mit szeretnék tenni azért, hogy a családom összetartóbb és boldogabb legyen?
- 3 Hogyan értem a kifejezéseket: Nagy család – nagy Ukrajna, Erős család – erős Ukrajna?

ÖSSZEZEZZÜK EGYÜTT!

Mutasd meg az érzelmek skáláján (*előzéklet*), milyen hangulatod volt az óra végén!

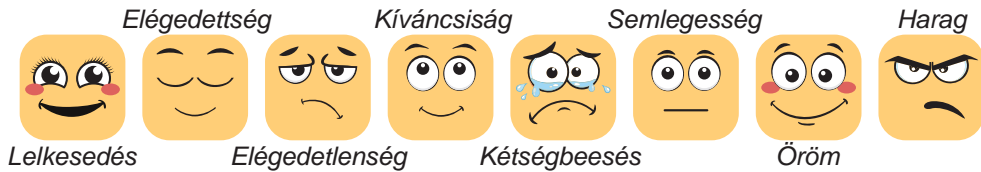
Mondd el, teljesültek-e az elvárásaid az órától!

Mutasd be a téma elsajátításának szintjét úgy, hogy megjelölöd a hegyet ábrázoló ábrán (*előzéklet*), hol vagy most!

A szereplőink mely gondolatai, kijelentései, tanácsai tetszettek a legjobban és a legértékesebbek voltak számodra? Mondd el, miért!

Szia! Örülünk, hogy újra látunk! Milyen a hangulatod?

2. téma. Személyes, családi és általános emberi értékek

ELVÁRÁSOK

Találkozásunk során:

- megtanulod, milyen értékek vannak;
- elgondolkodsz, hogyan és miért változnak az értékek;
- eltöprengsz azon, tud-e az ember élni értékek nélkül.

Emlékezz vissza, mit tudsz erről a témáról!

Mit vársz ettől az órától?

Szia! Rég nem láttalak!
Hogy vagy?

Szia! Jól vagyok.
A családdal elutaztunk a dédnagymamámhoz
és kitakarítottuk a házát. Annyi érdekes dolog volt ott!
A padlást takarítottuk, és megtaláltuk
a régi ládáját.

Ó! Kincseket is találtál?

Nem igazán – régi terítők,
megsárgult fotók, ruhaneműk. De anya és apa
nagyon érzékenyültek. Azt mondták, ez nagy érték.
Nagyon meglepődtem.

Nekem úgy tűnik, hogy ami fontos,
hasznos, szükséges, jelentősége van, azt általában
értéknek nevezik az emberek.

1

Olvasd el a szöveget! Emlékezz vissza, hogy gyermekkorodban, beszélgetve a barátokkal, dicsekedtél a *kincseiddel* és életed fontos eseményeivel!

A gyerekek és néha a felnőttek szerint is egy értékes tárgy vagy jelenség olyasmi, ami pillanatnyilag másoknak nincs. Ugyanannak a dolognak különböző értékei lehetnek különböző emberek számára.

Próbáld ezt életedből vett példákkal bebizonyítani!

2

Olvasd el a példázatot!

Egyszer három utazó bekopogtatott egy férfi házába. A házigazda kinyitotta az ajtót és megkérdezte: „Kik vagytok?” Az utazók így feleltek: „Mi az Egészség, a Szerelem és a Gazdagság vagyunk. Engedd meg, hadd töltsük itt az éjszakát.” „Sajnos, csak egy szabad helyem van a házban. Megyek megbeszélem a családommal” – válaszolta a gazda.

Beteg édesanyja így szólt: „Fiam, engedd be az Egészséget.” A felesége azt mondta: „Férjem uram, engedd be a Gazdagságot.” A lánya pedig: „Apa, engedd be a Szerelmet.” Amíg tanácskoztak, az utazók elmentek egy másik házba...

- ▶ Miért hívták volna meg a családtagok a különböző utazókat otthonukba?
- ▶ Hogyan viselkedtél volna te? Mondd el, miért!

3

Oldd meg a rejtvényt!

Mondd el, hogy a megfejtett szó számokra értékes-e és fontos!

4

Rajzold be a táblázatot a füzetedbe és töltsd ki! Minden oszlopba írd 5–7 szót!

Ami számokra személyesen értékes itt és most	Ami fontos volt, amikor óvodába vagy első osztályba jártál

Hasonlítsd össze a szavakat az oszlopokban!

- ▶ Van-e különbség az általad leírt értékek között?

- ▶ Mondd el, hogy mi változott és miért!

5 Az osztályban ismerkedjétek meg a családról szóló ukrán közmondásokkal (lásd 6. melléklet, 124. old.!), vagy idézzetek más nyelveken családról szóló közmondásokat; vagy olvassátok el Natália Pohrebnyak *Családi melegség* című versét (lásd 7. melléklet, 125. old.!).

- Írd le azokat a jelentős dolgokat és értékeket, amelyekről szó van!
- Készíts listát a legfontosabb családi értékekről, és mutasd meg osztálytársaidnak!
- Gondolkodj el, hogy ezek közül az értékek közül melyek fontosak, jelentősek a te családbodban!

6 Olvasd el!

Az **érték**, **ár**, **értékelni** szavakat nem csak a dolgokkal kapcsolatban használjuk. Például, a *Csak idegenben értékeled a hazádat* közmondás a szülőföld fontosságáról szól minden ember számára. Ez az érték kivétel nélkül minden emberre vonatkozik, ezért egyetemesnek, univerzálisnak nevezhető.

7 Milyen más egyetemes értékeket ismersz? Mit látsz közösnek és különlegesnek az egyetemes, a személyes és családi értékek között?

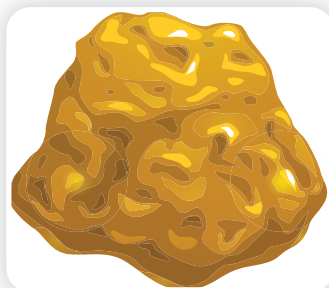

8 Olvasd el a keleti példázatot!

Mi a legértékesebb?

Összehívta egyszer a király három fiát és megkérte őket: „Keressétek meg nekem a legértékesebbet, ami az ég és a föld között van.” A fiúk meghajoltak apjuk előtt, és útnak indultak. Nemsokára hazatértek. A király hívta a bölcseket, hogy lássák, mit hoztak a fiai.

A legidősebb fiú hozott egy aranyrudat, és azt mondta: „A legértékesebb a földön az arany. Nélküle bármelyik király tehetetlen, de vele bárkiből király válhat.” A középső fiú egy marék földet hozott és így szólt: „A legértékesebb, ami az embereknek van, az a föld. A föld adja nekünk az élelmet, rajta építjük a házat. Föld nélkül a király nem király, de bárki, akinek sok földje van, királlyá válhat.” A legkisebb fiú hozott

egy pohár vizet és azt mondta: „E folyadék nélkül nincs élet a földön. Étel nélkül az ember több hétig is élhet, de víz nélkül csak néhány napig.”

Sokáig gondolkoztak, melyik fiúnak van igaza, de nem tudtak dönteni. Ekkor felállt az egyik öreg és így szólt: „Hiába küldted, királyom, a fiaidat olyan messzire. A királynak szüksége van aranyra, de csak az ember tudja kitermelni és kidolgozni. A föld mindent ad nekünk, de csak az ember tudja elültetni a magot

és betakarítani a termést. A víz az élet felbecsülhetetlen értéke, de csak az ember tudja kinyerni a föld mélyéről. A király nem lehet király az emberek nélkül, még ha mérhetetlen vagyona is van. Az ember a legértékesebb, ami az ég és a föld között van.”

- ▶ Miért volt a fiúknak eltérő véleménye arról, hogy mi a legértékesebb? Szerinted kinek volt igaza?

- ▶ Melyik érv tetszett a legjobban és miért?
- ▶ Van más ötleted arról, hogy mi a legértékesebb a világon?
Készítsd el válaszodat az alábbi séma szerint: „Úgy gondolom, hogy a világ legértékesebb dolga a ..., mert ..., például”

9

Állítsatok össze közösen egy listát az osztályotok értékeiről (3–5 szó) az órákon korábban megvitatott személyes és egyetemes értékek alapján, készítsétek belőle plakátot és helyezétek el az osztályteremben!

ÖSSZEGEZZÜK EGYÜTT!

Mutasd meg az érzelmek skáláján (*előzéklet*), milyen hangulatod volt az óra végén!

Mondd el, teljesültek-e az elvárásaid az órától!

Mutasd be a téma elsajátításának szintjét úgy, hogy megjelölöd a hegyet ábrázoló ábrán (*előzéklet*), hol vagy most!

A szereplőink mely gondolatai, kijelentései, tanácsai tetszettek a legjobban és a legértékesebbek voltak számodra? Mondd el, miért!

Szia! Örülünk, hogy újra látunk! Milyen a hangulatod?

3. téma. Nemzedékek közötti kapcsolatok: magatartás az idősekkel, a fiatalokkal, a kortársakkal szemben

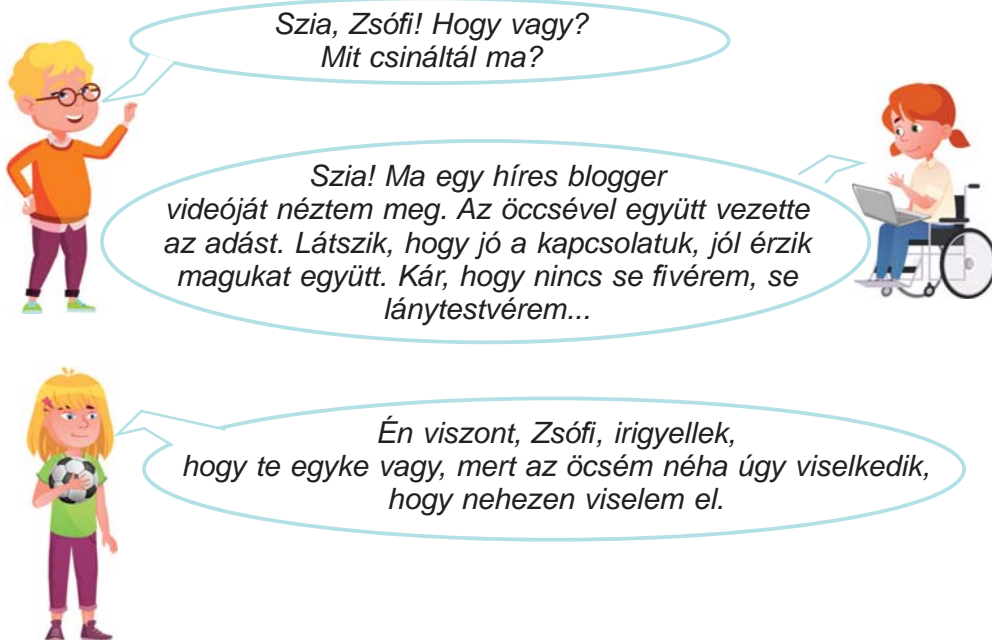
ELVÁRÁSOK

Találkozásunk során:

- megfontolod, hogyan kell viselkedni az idősekkel, a fiatalokkal, a kortársakkal;
- megtudhatod, miben különbözik a felnőtt élete a gyermek életétől;
- elgondolkodsz azon, hogyan viselkedj biztonságosan idegekkel az utcán.

Emlékezz vissza, mit tudsz erről a témáról!

Mit vársz ettől az órától?

Néha én is veszekszem a kishúgommal.
De nem tudom elképzelni az életem a csínytevései
és a mosolya nélkül.

Zsófi, ne légy szomorú!
Mi itt vagyunk neked! Csodálatos családod van!
Nagyon tetszettek a görög nagymamádról
szóló történeteid.

Igen, csodálatos nagymamám van!
A mi családjukban nagy tisztelettel szokás bánni
az idősekkel. És nálatok?

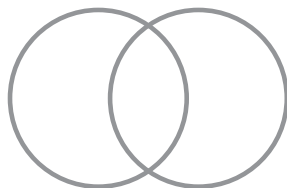
1 Mondd el, hogyan szokás a te családjukban viselkedni az idősekkel,
a fiatalabb és idősebb testvérekkel!

2 Alkossatok kis csoportokat!

Osszátok ki a szerepeket: az anyagokért felelős személy – megkapja azokat; titkár – nyilvántartást vezet; tervező – rajzol, vág stb.; időfelelős – követi az időt; felszólaló – közli az eredményeket.

- Készítsetek képzeletbeli portrét/profilit egy 6-7 éves gyermekről és egy idős emberről az alábbi kérdések megválaszolásával!
- Hasonlítsátok össze, és töltsétek ki a Venn diagramot, kiemelve a közöset és a különlegeset.

- ▶ Hogyan kell viselkedni az idős emberrel?
Miért? Hogyan kell bánni egy gyermekkel?
Miért?
- ▶ Mit nem tehetnek és miért?
- ▶ Milyen munkát végezhetnek?
- ▶ Mivel töltik a szabadidejüket?
- ▶ Hogyan pihennek?
- ▶ Hol szeretnek sétálni?
- ▶ Mikor a legboldogabbak?

3 Olvasd el a Virágos rét* című mese első részét! Gondolkodj el, miért vesztek össze a virágok!

Egy virágos réten az erdő szélén beszélni tudó virágok élnek. Nevük Margaréta és Petúnia. A virágok mindig barátságosak voltak: együtt nőttek és játszottak, segítették egymást.

De egy napon szerencsétlenség történt. Az egész egy aprósággal kezdődött. Az egyik Petúnia viccesnek találta, ahogy a Margaréta hunyorgott a napon, és gondtalanul nevetett. De a Margarétának rosszul esett, hogy nevetnek rajta. Megsértődött, és minden szirma vörös lett a felháborodástól. A barátai is megsértődtek ezen az érzéketlen hozzáálláson, és úgy döntöttek, hogy háborút indítanak a Petúniák ellen. Abbahagytak minden játékot a Petúniákkal, nevetségessé tették őket és szarkasztikus vicceket mondtak. A Petúniák erre incselkedéssel válaszoltak: megragadták a Margaréta szirmait, és vidáman kiabáltak: „Szeret! Nem szeret!”, amivel teljesen felbosszantották.

Estére annyira összevesztek a barátok, hogy megkérték a jó Virágtündért, vigye el őket a Virágos rét különböző részeire. „Itt már senki nem lökdösődik!” – nyugodott meg a Margaréta. „Ó, nem hallom a kérkedést!” – lepődtek meg kellemesen a Petúniák. „Most egy csendes élet kezdődik!” – gondolta mindenki.

- ▶ Vannak hasonló helyzetek a kortársaid között?
- ▶ Mit tennél, ha hasonló helyzetbe kerülnél?
- ▶ Szerinted mi történik ezután?

4 Olvasd el a mese második részét! Szerinted a virágok kibékülhetnek?

És eljött az új élet első reggele. A Margaréták kissé szomorúak voltak szokásos társaságuk nélkül, ezért elkezdtek dicsekedni egymásnak, mutogatni a szirmaikkal. Hengegtek, kérkedtek és vitatkoztak. Kinek a szirmai jobbak? Melyikükre szállt a legszebb pillangó? Melyikük nőtt magasabbra? Ki a legokosabb? Ezek a kérdések nem hagyták nyugodni a Margarétákat, de nem

* Olena Huhlajeve meséje alapján.

találtak válaszokat és nehezteltek egymásra. Elkezdtek emlékezni, milyen érdekes volt társalogni a Petúniákkal és még jobban elszomorodtak.

A Petúniák dolgai sem mentek jobban. Az általuk ismert időtöltések közül a Petúniák a legjobban szerették összemérni erejüket, méretkeztek és összeverekedtek. Eleinte szórakoztató volt, de aztán fáj! És kezdtek emlékezni arra, hogy a Margaréták milyen okosak, és milyen csodálatosan töltötték az időt velük, amíg össze nem vesztek.

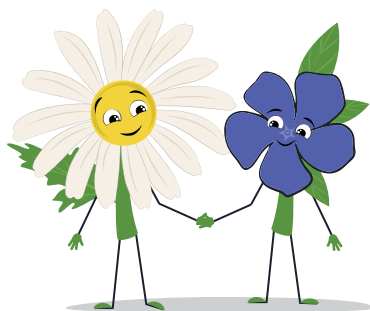
Eljött az éjszaka. Sötét lett és ijesztő. A Margaréták a szomszéd Kőkörcsinekhez húzódtak, de azok hidegen fogadták. Szebbnek és nemesebbnek tartották magukat, mint a hétköznapi Margaréták. A Petúniák a szomszédos Kankalin felé nyúltak, de az figyelmeztetett, hogy nagyon mérgező, és árthat nekik.

Eljött a reggel, és az új szomszédok nagyon kellemetlenül érezték magukat. A Margaréták és a Petúniák elkezdtek azon gondolkodni, hogyan tudnának újra együtt élni békében és harmóniában.

- ▶ Mit tanácsolnál a virágoknak ebben a helyzetben?
- ▶ Szeretnél-e olyan osztályban tanulni, ahol csak fiúk vagy csak lányok vannak?

5 Olvasd el a mese harmadik részét! Mondd el, mi segített a virágoknak helyrehozni kapcsolatukat!

Végül a Petúniák úgy döntöttek, hogy visszatérnek a Margarétákhoz. Elmondták, hogy valójában félreértés történt, és elnézést kértek, amiért nem magyaráztak el mindent azonnal. „Milyen jó, hogy visszatértetek!” – kiáltottak fel a Margaréták. „Nem volt igazunk!” – mondták kórusban a virágok.

Békét kötöttek, és a virágok megkönnyebbülten mosolyogtak. Azóta mindig barátságban élnek. És ha valamelyikük megsértődik? Akkor megoldható, ha beszélünk egymással, és békére, harmóniára törekszünk.

- ▶ Mi segíti a barátságot és az együttműködést egy kollektívában?
- ▶ Mondj példákat a kortársaid közötti barátságra és együttműködésre!

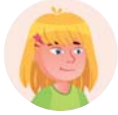
Kszénia

Nagyszerű, ha a rosszul induló történetek jól végződnek. Mint itt, a mesében. A minap nagyon szomorú voltam, mert az egyik osztálytársam szomorúan és kék folttal jött az iskolába.

Sanyi

És mi történt vele? Hol üthette meg magát?

Kszénia

Nem akarta elmondani, csak annyit mondott, hogy egy otthoni vita miatt történt. A tanárnő azonban elmagyarázta, hogy hazánkban hatályban van A családon belüli erőszak megelőzéséről és leküzdéséről szóló törvény. Ezért aki ilyen helyzetbe kerül, hívja a 15-47-es telefonszámot, az országos segélyvonalat, amely a családon belüli erőszak áldozatainak ingyenes.

Sanyi

És kapott segítséget?

Kszénia

Természetesen. Pszichológus és szociális munkás is beszélgetett a kislánnyal, a rendőrség meglátogatta a családját. Most biztonságban van.

Sanyi

A velem egyidős barátaim is ilyen helyzetbe kerültek. Idősebb fiúkkal találkoztak az utcán, és elmentek velük, mint-ha számítógépes játékokat mennének játszani. De útközben az új ismerőseik kirabolták és megverték őket. Most nagyon vigyáznak, és nem ismerkednek az utcán.

6 Fejtsd meg a rejtvényeket! Állíts össze mondatokat a megfejtett szavakkal!

1 A puzzle box containing four items: a blue Cyrillic letter 'Б' with a red 'X' over it, a grey razor, a brown dog, and a white cup of coffee.

2 A puzzle box containing five items: a yellow flower, a pink Cyrillic letter 'З', a blue Cyrillic letter 'И', a green Cyrillic letter 'О', and a musical note on a staff.

7 Olvasd el a szituációkat és gondold át azokat!

- ▶ Vajon mindig veszélyes az idegenekkel való találkozás?
- ▶ Mit csinált rosszul a tinédzser?
- ▶ Hogyan viselkedjen ebben a helyzetben?
- ▶ Ha szemtanúja lennél ennek a helyzetnek, mit tennél?

1. szituáció. Lacika az utcán sétált, amikor hirtelen egy luxusautó állt meg mellette. Egy kedves nő ült a volánnál és megkérdezte a fiút, hogyan juthat el a szomszéd utcában lévő házhoz. Lacika megmutatta az utat, de a nő megkérte, hogy menjen vele, és személyesen mutassa meg az utat. Az autó nagyon szép volt, a nő pedig olyan barátságos, hogy a fiú beleegyezett. Amint beszállt az autóba, az ajtó bezárult, a kocsis pedig elhajtott egy másik irányba...

2. szituáció. Janának iskola után haza kellett mennie, hogy letegye a holmiját, és találkozni kellett a barátaival. Amikor belépett a lépcsőházba, látta, hogy a lift már megérkezett, és egy ismeretlen férfi lép be a kabinba. A lány sietve beugrott utána, és az ajtó becsukódott. Amikor a lift elindult, a férfi a sarokba szorította Janát, és követelni kezdte, hogy vegye le az arany fülbevalóját...

8 Készítsetek együtt egy infografikát:

„Hogyan kell viselkedni, ha idegenekkel találkozunk az utcán.”

ÖSSZEGEZZÜK EGYÜTT!

Mutasd meg az érzelmek skáláján (*előzéklet*), milyen hangulatod volt az óra végén!

Mondd el, teljesültek-e az elvárásaid az órától!

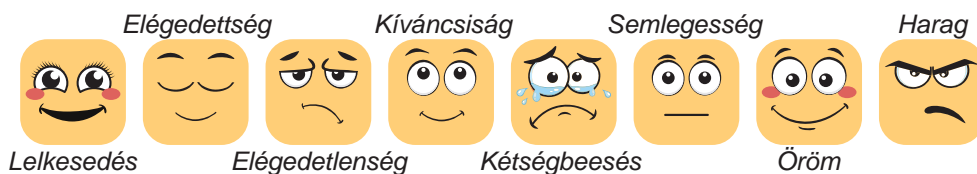
Mutasd be a téma elsajátításának szintjét úgy, hogy megjelölöd a hegyet ábrázoló ábrán (*előzéklet*), hol vagy most!

A szereplőink mely gondolatait, kijelentéseit, tanácsait tetszettek a legjobban és a legértékesebbek voltak számodra? Mondd el, miért!

3. fejezet. KÖZÖSSÉGBEN VAGYOK

Szia! Örülünk, hogy újra látunk! Milyen a hangulatod?

1. téma. Mindannyian különbözőek vagyunk, és mégis egyformák

ELVÁRÁSOK

Találkozásunk során:

- megérted, hogy mi a közös benned más emberekkel, és miben rejlik az egyediséged;
- elgondolkozol azon, miben rejlik az emberek sokféleségének értéke;
- megtanulod, hogy a másik ember megértése hogyan segíti a konstruktív társalgást és együttműködést.

Emlékezz vissza, mit tudsz erről a témáról!

Mit vársz ettől az órától?

- 1 Olvasd el Vaszil Szimonenko költő kijelentését! Magyarázd el, hogyan érted!

Mi nem számtalan ének halmaza, hanem számtalan különböző univerzumok halmaza vagyunk.

Kszénia

Sziasztok, barátaim! Hiányoztatok nekem, és meg akarom osztani a gondolataimat. Nemrég elgondolkodtam: miért különbözőképpen nevezem magam, amikor különböző emberekkel ismerkedem? Például, a rokonaimnak azt mondom, hogy valakinek a lánya vagy unokahúga, vagy unokája vagyok. Az iskolában azt mondom, hogy egy bizonyos osztály tanulója vagyok, az edzőteremben, hogy egy futballcsapat játékosa vagy szurkolója vagyok.

Zsófi

Én tudom a választ a kérdésedre. Te, akárcsak az univerzum, nagyon sokféle vagy. És a helyzettől függően különböző oldalaid jelennek meg. Ez akkor történik, amikor vagy kitűnni szeretnél és hangsúlyozni akarsz az Énedet, vagy éppen ellenkezőleg, megmutatni, hogy van valami közös benned másokkal.

Sanyi

Valóban érdekes téma. Eszembe jutott, hogy amikor Kárpátaljára költöztünk, mindenkinek azt mondtam, hogy krími vagyok. És amikor külföldre utaztunk apukám rokonaihoz, ott ukránként mutatkoztam be.

Lili

Én is büszke vagyok arra, hogy odesszai vagyok. És annak is nagyon örülök, hogy rokonaim között vannak különböző kultúrájú emberek: bolgárok, vietnamiak, romák, románok! Képzeld el, hány ünnepen vehetek részt, és úgy érzem, hogy mindenhol otthon vagyok!

Sanyi

És mit mondasz, ha a származásodról kérdeznak?

Lili

Ez egy meglehetősen személyes kérdés, és lehet, hogy nem tudok rá válaszolni. Emlékszel a határookra? De a barátaimnak elmondom. Még nem döntöttem el, hogy ezen kultúrák közül melyikkel azonosulok leginkább. Viszont, ha ez megtörténik, akkor azt mondom, hogy ilyen származású vagy ilyen gyökerű ukrán vagyok.

Dani

Azt javaslom, hogy vizsgáljuk meg, mi magunk hogyan látjuk magunkat, és hogyan látnak minket mások, mi a közös bennünk, és mi az, ami eltérő.

SZÓTÁR

Identitás – az ember bizonyos embercsoporthoz vagy közösséghez való tartozásának tudata.

A személyes identitás vagy önazonosság – az ember saját énjé, az önmagáról és az őt körülvevő világról alkotott elképzeléseinek összessége.

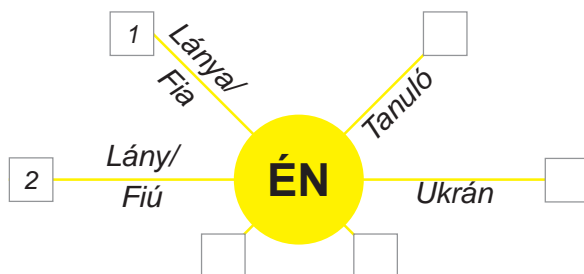
2 Rajzolj egy napocskát a füzetedbe, a közepébe írd be, hogy én!

Gondolkodj, és a napsugarakra írd 5–7 főnevet, amelyek választ adnak a *Ki vagyok én?* kérdésre! Ez lehet a szereped a családban, a kortársaid között, a nemed, a korcsoportod, a nemzetiséged, a hobbid, a fő elfoglaltságod stb. Egy sugárra csak egy jellemzőt jelölj meg! A napocska köré írt jellemzők tükrözik a te személyazonosságodat. Lehet, hogy a lista hasonló lesz azzal, amit az osztálytársaid írtak. De ezeknek a jellemzőknek a jelentősége és fontossága eltérő lehet.

Hogy megbizonyosodj erről, írd egy 1-es számot arra a napsugárra, amelyikre a számodra legfontosabb jellemzőt írtad! És minden következő számmal jelöld meg az egyre kevésbé jelentős jellemzőket!

Például:

3 A csoportban hasonlítsátok össze az elkészített napocskák rajzait! Meséljétek egymásnak magatokról, és beszéljétek meg az alábbi kérdéseket!

- ▶ Mi újat tudtál meg magadról?
- ▶ Milyen tulajdonságokkal születted?
- ▶ Milyen identitást választottál?
- ▶ Mennyire volt könnyű vagy nehéz meghatározni, hogy melyik tulajdonságok a legfontosabbak számodra?
- ▶ Milyen közös vonásokat és különbségeket találtatok a személyes identitáslistáitokban és azok jelentésében?

Marika

Érdekes lett az eredmény! Mindenkinél egyezett az, hogy tanuló, barátok, Ukrajna állampolgárai vagyunk. De ugyanakkor mennyire különbözünk vagyunk! Van közöttünk blogger, szurkoló, ökoaktivista, rapper! Jó, ha sok a közös, de milyen érdekes minden emberről valami különlegeset megtudni, ha nem mindenki egyforma!

Bohdan

Egyetértek veled, Marika! De azt akarom mondani, hogy egyesek nem fogadják el a különbségeket, és fenyegetésnek vagy valami kellemetlennek tartják. Tudod, hogy az apukám az afrikai Elefántcsontpartról származik, de én itt születtem, és ukránnak tartom magam. A bőrom színe miatt azonban egyesek külföldiként kezelnek. És néha sértő szavakat mondanak, mert azt hiszik, hogy nem értem az ukrán nyelvet. Ez nagyon felháborít és elszomorít ...

Sanyi

Köszönöm, Bohdan, hogy elmondtad, együttérzek veled. Valami hasonlót éreztem én is, amikor a krími tatár nagymám meglátogatott minket. Ő muzulmán, és szeret különleges ruhákat és fejkendőt – hidzsábot – viselni. Amikor sétáltunk vele a városban, nem csak barátságosan, de meglepett tekinteteket is láttam, volt, aki ijedten nézett. Ez nagyon kellemetlen.

Zsófi

A fogyatékkal élőkkel szemben is különböző hozzáállással találkoztam. Azt gondolom, hogy mindenki kerülhet olyan helyzetbe, hogy kisebbségben lesz, és bizonyos tulajdonságokban különbözhet a körülötte lévő emberek többségétől. Többek között a vendégmunkás édesapám érezte ezt így, amikor Lengyelországba járt. Vagy a belföldi menekültek, akik a háború miatt elhagyták otthonukat, és az ország különböző részein kénytelenek újrakezdeni az életüket. Ezért mindannyian kikérhetjük magunknak az egyenrangú és toleráns hozzáállást és elfogadást.

4

Mondd el, hogyan érted, mi a tolerancia és a toleráns hozzáállás.

Folytasd a mondatot.

A tolerancia...

5

Olvasd el A Tolerancia Alapelvei Nyilatkozatának kivonatát, amelyet az UNESCO Közgyűlése 1995. november 16-án fogadott el!

1. cikkely. A tolerancia fogalma

1.1. A tolerancia a világ kultúráinak gazdag sokfélesége iránti tiszteletet, elfogadást és megértést jelent, a személyiség önki-fejezésének formáit. A tolerancia kialakulását elősegíti a tudás,

a nyitottság, a kommunikáció és a gondolat, a lelkiismeret és meggyőződés szabadsága. A tolerancia a sokféleségen belüli egység. Ez nemcsak erkölcsi kötelesség, hanem politikai és jogi szükségszerűség is. A tolerancia az, ami lehetővé teszi a béke elérését, elősegíti az átmenetet a háború kultúrájából a béke kultúrájába.

1.2. A tolerancia nem engedmény vagy engedékenység. A tolerancia mindenekelőtt az egyetemes jogok és alapvető szabadságjogok elismerése alapján kialakított aktív álláspont. A tolerancia nem lehet mentség ezeknek az alapvető értékeknek a megtámadására. Minden embernek, közösségnek és államnak toleranciát kell tanúsítania.

1.4. Az emberek jogainak tiszteletben tartásával összeegyeztethető tolerancia megnyilvánulása nem jelenti a társadalmi igazságtalanságokkal szembeni toleráns hozzáállást, a saját meggyőződés feladását vagy mások meggyőződésének adott engedményt. Ez azt jelenti, hogy mindenki követheti a meggyőződését, és elismerheti másoknak ugyanezt a jogát. Ez azt jelenti, elismerjük, hogy az emberek természetükből adódóan különböznek megjelenésükben, társadalmi helyzetükben, nyelvükben és viselkedésükben, és joguk van békében élni és megőrizni egyéniségüket. Ez azt is jelenti, hogy egy ember nézeteit nem lehet ráerőltetni másokra.

Ma rájöttem, hogy minden embernek megvannak az egyedi jellemzői, vonásai és jellegzetességei.

És mindenkinek joga van a vele szembeni toleráns hozzáálláshoz. De ha azt akarjuk, hogy tiszteljünk bennünket azért, amilyenek vagyunk, tisztelnünk kell másokat is.

Ehhez pedig nem valami külön identitáson keresztül kell felfogni az embert, hanem érdemes kommunikálni, mélyebben megismerni, hogy megértsük és tiszteljük egymást.

Kedvem támadt többet megtudni arról,
 hogy milyen a közösségünk? Milyen emberek
 élnek benne, milyen a kultúrájuk,
 kedvtelésük, hobbijuk?

i

A közösség, amelyben élsz, olyan emberekből áll, akiknek különböző a foglalkozásuk, a hobbijuk, az érdeklődési körük, és talán még különböző a nemzetiségük, a vallásuk, a kultúrájuk. Vannak tehát első látásra felismerhető (azonosítható) társadalmi csoportok vagy közösségek (*látható*), és vannak olyanok is, amelyeket első látásra nehéz azonosítani (*nem látható*). A *látható* közösségekbe tartozhatnak többek között bizonyos korcsoport képviselői, fogyatékkal élők, bizonyos szakma, vallás vagy etno-kultúra képviselői (ha különleges ruházatot viselnek) stb. Érdeemes megjegyezni, hogy minden közösségben létezhet sok *nem látható* közösség – néha még több is, mint a *látható*. Ezért, ha ezek a közösségek első pillantásra láthatatlanok, ez nem ok arra, hogy ezt a közösséget vagy képviselőit ne vegyük észre, figyelmen kívül hagyjuk vagy ne toleráljuk.

- 6 Válaszd ki a közösségek listájából azokat, amelyek a *nem látható* kategóriába sorolhatók! Indokold meg a választásod!

IT szakemberek

vegetáriánusok

látássérültek

belföldi menekültek

tanárok

időskorúak

nők

tinédzserek

a klasszikus zene kedvelői

tűzoltók

romák

papok

HIV-fertőzöttek

vendégmunkások

futballrajongók

férfiak

7

Képzeld el, hogy a közösség, amelyben élsz, egy nagy puzzle. Sok kis részecskéből áll – olyan emberekből, akik ezt a közösséget alkotják, gazdagítják, különlegessé és egyedivé teszik!

- Ossz fel egy nagy lapot füzetlap méretű puzzle-darabokra!
- Vágd fel és oszd szét magatok között! Ha akarsz, alkothatsz párokat vagy kis csoportokat, amelyek mindegyike egy-egy puzzle-t tölt ki.
- Gondolkozz, és írd a puzzle-ba pár információt a közösségedben lévő társaságról vagy egy olyan érdekes személyről, akit ismeresz, aki jelenlétével, tevékenységével gazdagítja a közösséget, hozzájárul annak fejlődéséhez! Adj nevet ennek a társaságnak/személynek, és pontosan miért érdekes, miben rejlik a jellegzetessége, egyedisége, miért érdemes arra, hogy szerepeljen ebben a puzzle-ban!
- Ezután mutasd be az információt az osztálytársaidnak!
- Helyezzétek a puzzle-darabokat a táblára vagy egy nagy papírlapra, és hozzátok létre a közös *Közösségi puzzle-t!*

8

Válaszolj az alábbi kérdésekre! Beszéljétek meg széles körben!

- ▶ Tartozhat az ember csak egy közösséghez? Miért?
- ▶ Miért fontos, hogy egy társaság vagy közösség tagjaival megtaláljuk a közös hangot?
- ▶ Mire kell emlékezni és mit kell figyelembe venni ahhoz, hogy a közösségben, az országban minden ember békében és harmóniában éljen?

9 Egyesítsd az emberről szóló ukrán közmondások részeit! Magyarázd meg jelentésüket!

1 A hegy a hegygel nem jön össze,	a a tetteit nézd meg.
2 A lovat a lovaglásban próbálják ki,	b hanem az ember a helyet.
3 Ne ítélkezz az ember felett,	c de az ember az emberrel összejön.
4 Az ember olyan, mint a zár:	d hanem az embert a beszélgetés során.
5 Nem a hely ékesíti az embert,	e magadat nézd meg.
6 Ne a külső alapján ítélkezz,	f mindegyikhez meg kell találni a kulcsot.

10 Olvasd el Marija Hrican versét! Gondolkodj el, mi a fő mondanivalója!

МИ — ЛЮДИ

Ми всі неповторні, ми всі особливі,
Буваєм — спокійні, буваєм — крикливі,
Буваємо — добрі, буваєм — не дуже,
Ми різними створені були, мій друже.
Нас кожного мама своя народила

I кожному світ по-своєму відкрила,
Нам різні співали колись колисанки,
Та ми зустрічаєм однакові ранки!
Хоч ми дуже різні, та всі ж бо ми — люди,
Тож будьмо людьми повсякчас і повсюди.

ÖSSZEGEZZÜK EGYÜTT!

Mutasd meg az érzelmek skáláján (*előzéklet*), milyen hangulatod volt az óra végén!

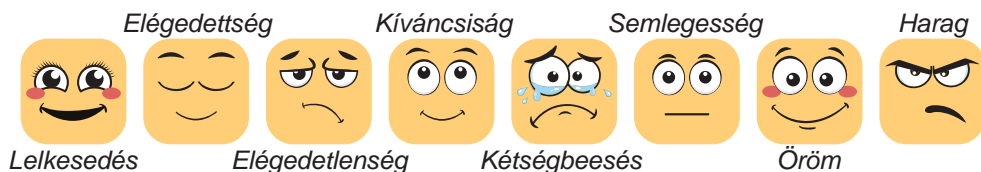
Mondd el, teljesültek-e az elvárásaid az órától!

Mutasd be a téma elsajátításának szintjét úgy, hogy megjelölöd a hegyet ábrázoló ábrán (*előzéklet*), hol vagy most!

A szereplőink mely gondolatai, kijelentései, tanácsai tetszettek a legjobban és a legértékesebbek voltak számodra? Mondd el, miért!

Szia! Örülünk, hogy újra látunk! Milyen a hangulatod?

2. téma. Hogyan segíthetsz magadon és másokon?

ELVÁRÁSOK

Találkozásunk során:

- megtanulod, hogyan fejezd ki érzéseidet/érzelmeidet szavak nélkül;
- meghatározod, kinek lehet szüksége a segítségedre;
- megfontolod, milyen segítséget tudsz nyújtani a környezetekben élőknek és a kis barátaidnak.

Emlékezz vissza, mit tudsz erről a témáról!

Mit vársz ettől az órától?

Szlavko

Sziasztok, barátaim! Hogy vagytok?

Zsófi

Szia! Mi történt veled? Tegnap láttam a Stories-edet az Instagramon, ahol nagyon dühös voltál, de nem értettem meg, hogy mi a baj.

Szlavko

Igen, kellemetlen dolog történt – összevesztem a nővéremmel. Szükségem volt arra, hogy kiengedjem a gőzt, és nem tudtam, hogyan kell másként csinálni.

Dani

Az edzőm azt tanácsolta, hogy a negatív érzelmekből eredő feszültséget fizikai munka vagy sparring során engedjük ki. De arra is tanítanak bennünket, hogy a haragot olyan erőként használjuk, amelyet mi tudunk irányítani.

Marika

Az iskolai pszichológus pedig azt tanácsolta, hogy ezt kiabálással vagy hangos énekléssel tegyük, de persze úgy, hogy az senkit ne zavarjon. Esetleg rajzolj vagy írd le mindent, amit érzel, majd gyűrd össze vagy tépd el azt a papírlapot, és dobd ki a szemetesbe, vagy fújj szappanbuborékokat vagy léggömböket.

Zsófi

Mindenkinek joga van kifejezni az érzelmeit és az érzéseit. Jó, hogy nem titkoljuk el. De nagyon fontos, hogy ezt biztonságosan tegyük, vagyis ne ártsunk sem magunknak, sem másoknak.

SZÓTÁR

Érzelme – személy vagy állat válaszána/reakciójána formája egy adott helyzetre, eseményre vagy ingerre, amely az élőlényekben születésüktől fogva jelen van.

Érzések – sajátos emberi általános élmények, amelyeket az ember a szocializáció során szerez meg. Az érzelmekkel ellentétben, az érzések valamivel vagy valakivel kapcsolatban merülnek fel, nem a helyzet egészével kapcsolatban. Például: „Félek ettől a személytől” – érzés, „Félek” – érzelem.

1

Pantomim segítségével mutassatok be érzelmeket és érzéseket!

Mutassatok be, hogy mások felismerhessék, milyen érzelmekről és érzésekről van szó! Alkalmazzátok az érzéseket és érzelmeket tartalmazó listát!

Szenvedély, frissesség, közömbösség, tanácstalanság, tehetetlenség, gondtalanság, fájdalom, hála, undor, harag, büszkeség, bánat, lendület, energikusság, lelkesedés, szánalom, borzalom, bánat, elégedettség, irigység, csodálat, meglepődés, harag, érdeklődés, düh, ihlet, elégedetlenség, gyűlölet, ellenszenv, felháborodás, undor, megvetés, büntudat, öröm, zavartság, ingerültség, csalódottság, érzelem, szégyen, nyugalom, félelem, szorongás, izgalom, kíváncsiság, boldogság.

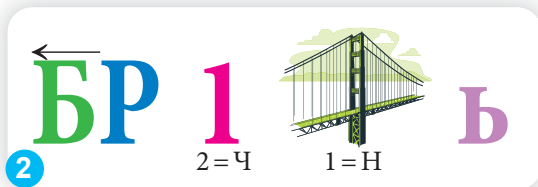

2 Válaszolj az alábbi kérdésekre!

- ▶ Mi okozott nehézséget egy érzelem vagy érzés bemutatása során?
- ▶ Mi segített kitalálni, milyen érzelemről/érzésről van szó?
- ▶ Milyen érzéseket érzel leggyakrabban?
- ▶ Hogyan éled meg az erős érzelmeket vagy érzéseket?

3 Fejtsd meg a rébuszokat!

4 Alakítsatok négy csoportot! Válasszatok ki egy kifejezést, amelynek megvitatjátok a jelentését, és készítsetek hozzá egy kollázst!

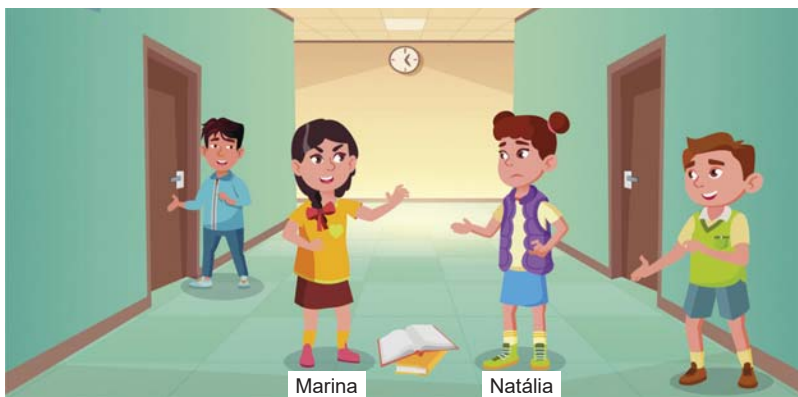

Kulcsszavak: emberség, jótekonyság, empátia, érzékenység, együttérzés.

5 Nézd meg az ábrákat! Állíts össze kérdéseket hozzájuk!

1. szituáció. Marina nagyon dühös volt, szidni kezdte Natáliát, és kiütötte a kezéből a tankönyveket.

- ▶ Ha Natália helyében lennél, mit éreznél? Miért?
- ▶ Mit éreznek a Marina és Natália közelében tartózkodó gyerekek?
- ▶ Ha szemtanúja lennél hasonló helyzetnek, mit mondanál vagy tennél?

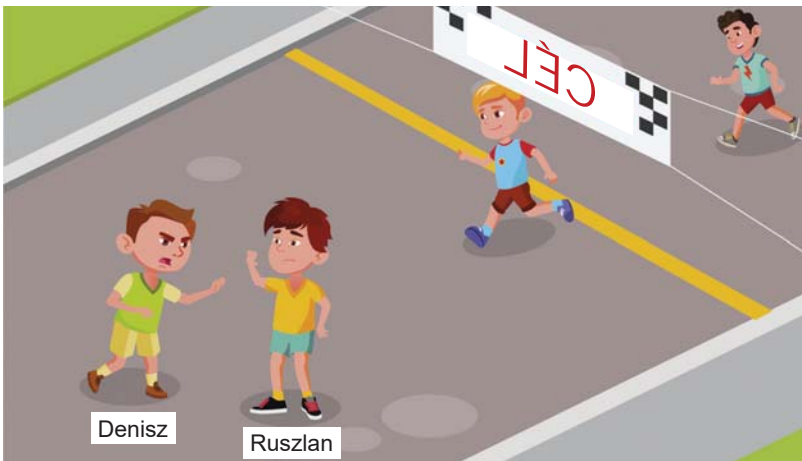

3. szituáció. Ez Szevincs első napja az iskolában, és nem tudja, kihez csatlakozzon az iskola étkezdéjében.

- ▶ Ha Szevincs helyében lennél, mit éreznél? Mit tennél?
- ▶ Ha az egyik asztalnál ülnél, mit tennél Szevincs érdekében?

3. szituáció. Az Egészségnap versenyei során Denisz többször is megvádolta Ruszlant, hogy azért győzött, mert tisztességtelen volt.

- ▶ Ha Ruszlan helyében lennél, mit éreznél? Mit mondanál?
- ▶ Ha Denisz helyében lennél, hogyan viselkednél?

4. szituáció. Olekszij és Tarasz úgy döntöttek, hogy megviccelik Viktort, aki nem szerette a hangoskodást. Hangosan bekapcsolták a zenét a füle mellett.

- ▶ Ha te lennél Viktor helyében, hogyan éreznéd magad ebben a helyzetben?
- ▶ Ha te lennél Viktor helyében, mit tennél?
- ▶ Ha tanúja lennél egy ilyen helyzetnek, hogyan segítenél Viktornak?

6

Párokban beszéljétek meg az öt szituáció egyikét! Osszátok meg gondolataitokat a kérdések megválaszolásával.

- ▶ Az emberek (kortársak/rokonok/barátok) mindig szavakba foglalják érzéseiket és érzelmeiket?
- ▶ Hogyan lehet megérteni beszélgetőpartnered érzéseit?
- ▶ Hogyan lehet támogatni a másik embert?

Marika

Szia, Dani! Hogy van a kis patkányod? Tegnap azt mondtad, hogy nem érzi jól magát...

Dani

Köszönöm, ma jobban van. Elvittük Vinnit az állatorvoshoz. És hogy vannak a te kedvenceid?

Marika

Jól! A cica egereket fog a kamrában, a kutya pedig kint az udvaron őrködik!

Bohdan

Az én papagájom ma az ebédnél azt mondta nekem: „Jó étvágyat!”

Lili

Én elvből nem tartok otthon állatot. Úgy gondolom, hogy természetes környezetben kell élniük. És nagyon idegesítenek azok az emberek is, akik kidobják kedvenceiket az utcára vagy kegyetlenül bánnak velük.

Bohdan

Tudom, hogy országunkban elfogadták azokat a törvényeket, amelyek védik az állatokat. Ez utóbbi nemrég – 2021-ben – lépett hatályba, melynek értelmében tilos háziállatot verni, megölni, megmérgezni vagy megcsonkítani, bármilyen állatot fotószolgáltatáshoz felhasználni, nyáron kutyát a napon hagyni anélkül, hogy lehetősége lenne árnyékban elrejtőzni, vagy az autó utasterében hagyni.

Lili

Számos állami szervezet is működik, amelyek a vadon élő állatokat segítik és védik. Ugyanilyen szolgáltatások segítik a hajléktalan állatokat – internetes kereséssel könnyen megtalálhatóak.

7 Olvasd el Larisza Levcsenko versét! Mondd el, hogyan segítel az állatoknak!

Якщо допоможемо

Холодно взимку зайчатам і білці,
Песику — в будці, в сараї — корівці.
Мерзнуть у котика лапки і вуха,
Мерзне ворона в лиху завірюху.

Горю зарадити можемо ми —
В будку Шаркові настелим соломи,
Зайчику ми покладемо під куцик
Кілька морквинок, листочок капусти,

Теплу корівці поставим водичку,
Птицям насиплемо крихт в годівничку.
Як допоможемо, хлопці й дівчата, —
Вживуть взимку птахи і звірята.

8 Olvasd el híres emberek mondásait! Magyarázd el, hogyan érted azokat!

- A jóság az egyetlen ruha, amely soha nem kopik el.
Henry D. Thoreau amerikai filozófus
- Ha a szívet a jóság melegíti fel, az évszázadokig nem hűl le.
Tarasz Sevcsenko ukrán író
- A könnyörület az ember igazi nagyságának a jele.
William Shakespeare angol drámaíró

Jegyezd meg: A kis tettek fontosabbak, mint a nagy szándékok!

9 Csatlakozz a három csoport egyikéhez:

- 1 Segítség a háziállatoknak;
- 2 Hajléktalan állatok segítése;
- 3 Segítség a vadon élő állatoknak.

- Beszéld meg az osztálytársaidal, hogyan tudnátok segíteni a nehéz helyzetben lévő állatokon!
- Ha szükséges, használjatok internetes forrásokat!
- Állítsatok össze egy emlékeztető-ajánlót társaitok számára, figyelembe véve az állatokkal való biztonságos viselkedés szabályainak betartását!

<http://surl.li/bacou>

10 Gondold át, mit jelent számodra másokon segíteni, és töltsd ki a javasolt sablont a füzetedben (lásd a 8. mellékletet, 126. old.)!

ÖSSZEGEZZÜK EGYÜTT!

Mutasd meg az érzelmek skáláján (*előzéklap*), milyen hangulatod volt az óra végén!

Mondd el, teljesültek-e az elvárásaid az órától!

Mutasd be a téma elsajátításának szintjét úgy, hogy megjelölöd a hegyet ábrázoló ábrán (*előzéklap*), hol vagy most!

A szereplőink mely gondolatait, kijelentéseit, tanácsait tetszettek a legjobban és a legértékesebbek voltak számodra? Mondd el, miért!

Szia! Örülünk, hogy újra látunk! Milyen a hangulatod?

3. téma. Hatékony kommunikáció

ELVÁRÁSOK

Találkozásunk során:

- elemezni fogod, mi kell a hatékony kommunikációhoz;
- megtudod, milyen eszközei vannak a verbális és nem verbális kommunikációnak;
- elgondolkozol azon, hogy különböző emberek és helyzetek esetében miért eltérőek a kommunikáció során elfogadható távolságok és pozíciók;
- meghatározod, hogy az érzelmek és a személyes kedvtelések hogyan befolyásolják a kommunikációt.

Emlékezz vissza, mit tudsz erről a témáról!

Mit vársz ettől az órától?

Lili

Szia! Sziasztok, barátaim! Nagymamám távoli rokona Vietnamból látogatott el hozzánk.

Dani

Szuper! Tudd meg tőle, hogyan töltik ott szabadidejüket a velünk egykorúak.

Lili

Ó, ez nem lesz könnyű – egyáltalán nem ért ukránul, én pedig nem beszélek vietnami nyelven csak néhány egyszerű szót. Majdnem úgy társalgok vele, mint amikor pantomim jeleneteket mutattunk be az órán. És tudjátok, hogy mi a csodálatos? Megértjük egymást.

Sanyi

És mi segít abban, hogy megértsétek egymást?

Lili

Sok mindent megértek az arckifejezéséből, a hangja intonációjából, ezen kívül gesztusokat, különböző mozdulatokat használunk. És az érzelmek felismerésének képessége is sokat segít.

Sanyi

Vagyis, hogy megértsétek egymást, nem verbális kommunikációs eszközöket használtok. Egyébként tudtad, hogy az emberek az információk 70%-át annak segítségével tudják meg?

Dani

És amikor chatelünk, az is nem verbális kommunikáció?

Sanyi

Nem, szavakat használunk, ezért verbális társalgás, bár írásban.

Kszénia

Tudtátok, hogy van olyan lehetőség, amikor a gesztusok szavakat kódolnak?

Sanyi

Ezt hogy érted?

Kszénia

A gesztusok nyelvén. Anyukám elsajátította, és akkor alkalmazza, amikor hallássérültek jönnek a kórházba. Ez is a nem verbális társalgás eszköze, a gesztusok betűket és szavakat kódolnak.

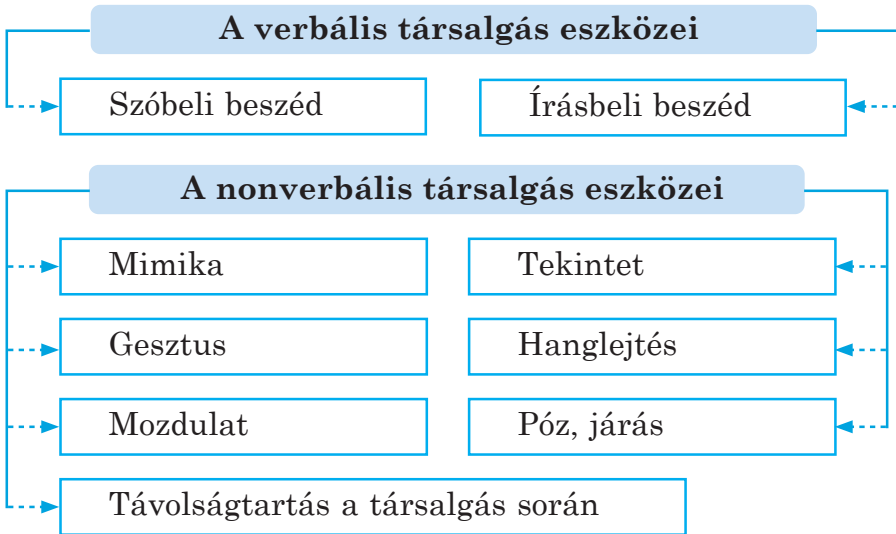

Dani

Érdekes lenne többet megtudni a verbális és a nem verbális társalgásról.

Társalgás (kommunikáció) – az emberek kölcsönhatása, amely gondolatok, benyomások, információk cseréjéből és az egyetértés megteremtéséből áll. Ha az ilyen kölcsönhatás szavak segítségével történik, az a **verbális társalgás**. Szavak nélkül **nonverbális társalgás**. De az emberek leggyakrabban mindkét lehetőséget egyszerre használják.

1 Válaszolj a kérdésekre!

- ▶ Hogyan befolyásolják az említett társalgási eszközök a kapcsolat-teremtést egy másik személlyel?
- ▶ Milyen esetekben zavarhatják a kölcsönhatást?

EZ ÉRDEKES

Testünk nonverbális nyelve – a gesztus – számos ember és nép számára érthetőbb, mint egyes szavak. Próbáld meg szavak nélkül tájékoztatni másokat: „Éhes vagyok!”, „Fázom!”, „Félek!”, „Adjál!”, „Nem akarom!”. Bolygónk más részein élők mozdulatai, gesztusai és arckifejezései megközelítőleg megegyeznek a tieddel. Ezeknek az univerzális, azaz mindenki számára egyforma gesztusoknak köszönhető, hogy az emberek szavak nélkül is megértik egymást.

Ugyanakkor különböző népek jelbeszédében sok különbség is van, ezt a kommunikáció során figyelembe kell venni, hogy ne kerüljünk kínos helyzetbe.

Például, a legtöbb ember balról jobbra rázza a fejét, hogy szavak nélkül nemet mondjon, de Bulgáriában ez a gesztus igent jelent.

Amikor szavak nélkül azt akarjuk mondani: „Rendben! Minden szuper!”, ökölbe szorítjuk a kezünket és felemeljük a hüvelykujjunkat. Ezt a gesztust a közösségi oldalakon használjuk *like* néven, amikor jelezni akarjuk, hogy tetszik

valami. Számos európai országban ez az 1-es számot jelenti, Japánban az 5-öt. Amerikában így állítják meg az autót. Ám Ausztráliában, Bangladesben és néhány mediterrán országban ezt a gesztust kellemetlennek, sértőnek tartják, ami veszekedéshez vagy akár verekedéshez is vezethet.

Különböző kultúrákban észrevehetőek az aktívabb és kevésbé aktív gesztusok is, amelyeket kommunikáció során használnak az emberek. Például, egy óra beszélgetés során az olaszok átlagosan 120-szor gesztikulálnak, a bolgárok 80-szor, az észtek és a finnek 1–3 esetben. A gesztikulációt tekintve az ukránok valahol a középmezőnyben vannak az európaiak között.

2 Kísérletezz!

Ülj a tükör elé és meséld el magadnak egy történetet!

- Figyeld meg az arckifejeződésedet: hogyan nyitod ki a szádat, milyen gyakran nyalod meg az ajkadat, rángatod az orrodát vagy a füledet, gesztikulálsz, megérinted az arcodat!

- Gondolkodj el azon, milyennek látnak beszélgetőpartnereid!

- Ha valami nem tetszik a saját arckifejeződésedben vagy gesztusaidban, próbáld megszabadulni ettől a néhány kellemetlen szokástól!

HASZNOS TANÁCSOK

Annak érdekében, hogy a gesztusok és az arckifejezések ne zavarjanak, hanem éppen ellenkezőleg, segítsenek a másokkal való kommunikációban, tanácsos bizonyos szabályokat betartani.

- Nem szabad visszaélni a testjelekkel és arckifejezéssel, mert a gyakori gesztikuláció elvonja beszélgetőpartnered figyelmét!

- Próbáld csak olyan gesztusokat használni, amelyek jelentésében biztos vagy, és biztosan tudod, hogy beszélgetőpartnered is megérti ezeket a jeleket, és nem érti félre.
- Ha szeretnéd, hogy a beszélgetőpartnered barátságosabb legyen veled, ne tedd keresztbe a karodat a mellkasodon, inkább tartsd nyitva tenyérrel felfelé!

3 Nézd meg az ábrákat és válaszolj a kérdésekre! Beszélj meg az osztálytársaidal!

1

2

3

4

- ▶ Miért vannak különböző távolságra egymástól az ábrákon látható emberek?
- ▶ Mikor érzik magukat szabadabban és kényelmesebben az emberek? Miért?
- ▶ Milyen érzelmei vannak az embereknek az ábrákon? Te hogy érted? Szerinted segítik vagy akadályozzák a kommunikációt?

A kommunikáció során az emberek különböző távolságra vannak egymástól. Ezt társalgási távolságnak nevezik.

E. Hall besorolása szerint a társalgásban négyféle távolságot különböztetünk meg.

- **Közeli (intim) távolság** (legfeljebb 0,5 méter) a közeli emberek közötti társalgási zóna. Lehetnek például szülők vagy olyan személyek, akik helyettesítik őket, fivérek, testvérek, felnőtteknél – férj vagy feleség, a szeretett személy. Az ilyen emberekkel szoros érzelmi kapcsolat van.
- **Személyes távolság** (0,5–1,2 m) a mindennapi életben a barátokkal és ismerősökkel való társalgás zónája.
- **Társasági távolság** (1,2–3 m) az idegenek vagy ismerősök társalgási zónája, de hivatalos körülmények között is, például iskolai ünnepségen.
- **Nyilvános távolság** (3 m vagy több) az a terület, ahol az előadó a közönséghez szólhat.

4 Nézd meg a 3. feladat ábráit! Határozd meg, milyen távolságra vannak egymástól az emberek! Miért így gondold?

5 Párokban beszélgetsetek három percig! Bármilyen téma lehet. De 30 másodpercenként változtassátok meg a helyzeteket!

Álljatok szemben egymással!

Az egyik személy áll, a másik ül (a második alkalommal együtt váltotok)

Álljatok egymás mellé, összeérő vállakkal!

Álljatok háttal egymásnak!

Ebben a gyakorlatban öt pozíciót próbáltatok ki a kommunikáció során: egymással szemben, felülről, alulról, egymás mellett, szemkontaktus nélkül.

- ▶ Milyen pozíciók járultak hozzá a kommunikáció kialakulásához, és melyek akadályozták azt?
- ▶ Mi segített vagy segíthetett egy kényelmetlen helyzetben?

Lili

Barátaim, nem gondoljátok, hogy a kommunikációban a távolságok és pozíciók személyes határokhoz kapcsolódnak, amiről már beszéltünk?

Bohdan

Pontosan. Minél jobban ismerjük az embert és megbízunk benne, annál könnyebben közeledik és belép a mi személyes terünkbe.

Lili

Személyes tér? Mit értesz ezalatt?

Bohdan

A személyes tér az a minket körülvevő tér, amelyet sajátunknak tekintünk, és gyakorlatilag oda nem engedünk be másokat. Csak azt, akit akarunk és a nagyon közelieket. Ebben nagy segítség a személyes határunk. Most küldök egy képet, amit nemrég láttam. Bemutatja az ember személyes terét, a másokkal való távolságot és a személyes határokat.

Bohdan

Kszénia

Tudjátok, én is arra gondoltam, hogy a kommunikáció távolságát és annak jellegét az ember egyéni tulajdonságai befolyásolják.

Lili

Pontosan! Valaki nagyon halkán beszél, és közelebb kell menned hozzá, hogy meghalljad. Mások éppen ellenkezőleg, nagyon hangosak, emocionálisak és gesztikulálnak.

Bohdan

Ugyanez elmondható a külföldiekről is. Az olaszok például nagyon emocionálisak, és náluk rövid a társadalmi távolság – még az idegenek is összeölelkeznek és pusztit adnak egymásnak, amikor találkoznak. De a japánok éppen ellenkezőleg, nagyon visszafogottak.

- 6 Gondolkodj és beszélj meg osztálytársaiddal, hogy az ember egyéni tulajdonságai milyen hatással lehetnek a társalgásra és hogyan!

Tegnap az osztályban az Elromlott telefon játékot játszottunk: üzeneteket küldtünk egymásnak. Mi több, eleinte csak gesztusokkal, majd egy kis történet következett. Vagyis kipróbáltuk a nonverbális és verbális kommunikációt.

Ó! És hogyan sikerült?

Valójában sokat nevettünk. Mert játék közben megváltozott az üzenet, és a végén teljesen más volt, mint az elején. Azt vettük észre, hogy információk idővel bővültek, elvesztek, eltorzultak, megváltoztak.

Ilyet már láttam valahol. Van úgy, hogy a nővérem megkér valamire, én megteszem, de végül kiderül, hogy egészen másra gondolt.

Valójában nem mindig elég, hogy meghallgasd, meg is kell hallanod. És gyakran valami személyeset képzelünk bele, amiből félreértések keletkeznek.

HASZNOS TANÁCSOK

Annak érdekében, hogy a kommunikáció hatékony legyen

1. Lépj kapcsolatba egy beszélgetőpartnerrel! Ehhez légy barátságos, és ha lehet, tartsd fenn a szemkontaktust és a kényelmes távolságot mindkettőtök számára!
2. Összpontosíts a beszélgetésre, és ne terelje el a figyelmedet semmi a folyamat során!
3. Figyelmesen hallgasd: mutasd meg a beszélgetőpartnernek, hogy hallgatod őt, például, bólogass, mondj rövid frázisokat, mint igen-igen, röviden ismételd meg a mondat végét!
4. Tisztázd az információkat: tegyél fel pontosító kérdéseket, például: „Jól értettem/hallottam, hogy...”!
5. Figyeld meg a beszélgetőpartnered érzelmeit, hangulatát, gesztusait, arckifejezését, hangleyjtését!
6. Ne szakítsd félbe a beszélgetőpartnert, adj lehetőséget, hogy gondolatait fejtsse ki teljesen!
7. Légy tisztelettel a beszélgetőtársad iránt, még akkor is, ha az ő véleménye nem egyezik a tieddel!

- 7 Készítsetek rövid videoklipet, infografikát vagy plakátot az alsó osztályos tanulók számára!

Mutassátok be, hogyan lehet hatékonyan kommunikálni a különböző élethelyzetekben, különös tekintettel a karantén-korlátozásokra!

Ehhez használhatjátok az óráink anyagait és szükség esetén további forrásokat, amelyeket az interneten találtok meg.

ÖSSZEGEZZÜK EGYÜTT!

Mutasd meg az érzelmek skáláján (*előzéklet*), milyen hangulatod volt az óra végén!

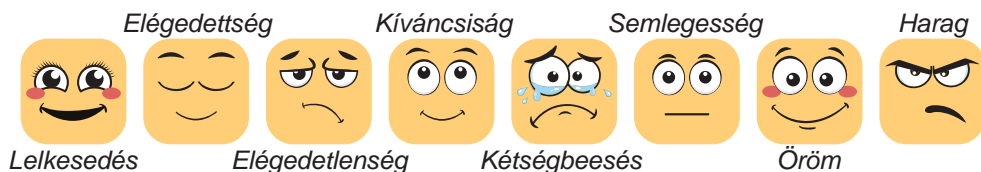
Mondd el, teljesültek-e az elvárásaid az órától!

Mutasd be a téma elsajátításának szintjét úgy, hogy megjelölöd a hegyet ábrázoló ábrán (*előzéklet*), hol vagy most!

A szereplőink mely gondolatai, kijelentései, tanácsai tetszettek a legjobban és a legértékesebbek voltak számodra? Mondd el, miért!

Szia! Örülünk, hogy újra látunk! Milyen a hangulatod?

4. téma. Mi a konfliktus?

ELVÁRÁSOK

Találkozásunk során:

- elgondolkozsz a konfliktushoz való hozzáállásodon;
- elemezni fogod a konfliktusok kialakulásának okait;
- megtudod, milyen típusú konfliktusok léteznek;
- elgondolkozsz a konfliktusok hatékony megoldásán.

Emlékezz vissza, mit tudsz erről a témáról!

Mit vársz ettől az órától?

Emlékeztek rá, nemrégiben arról beszélgettünk, hogy az emberek nem mindig azt hallják meg, amit mondunk nekik? A szavainkat a maguk módján értelmezik, és emiatt később félreértések adódhatnak.

Igen, én még elmondtam, hogy ilyen helyzetek adódnak köztem és a testvérem között.

Nálam akkor történnek ilyen félreértések, amikor a húgom engedély nélkül elveszi a dolgaimat, vagy elkések a találkozóra a barátommal, mert videojátékot játszottam. Néha ez veszekedéshez és sértődéshez vezet.

Mindezeket az emberek közötti félreértéseket konfliktushelyzeteknek nevezhetjük. Ha nem oldjuk meg konstruktívan és időben, konfliktussá fajulhatnak. Véleményem szerint nagyon rossz, hogy konfliktusok történnek életünkben.

Én pedig azt hiszem, jó, ha vannak konfliktusok, mert lehetővé teszik, hogy meglássuk a nézetkülönbségeket és összeegyeztessük azokat.

Akkor kérdezzük meg, mások mit gondolnak a konfliktusokról!

SZÓTÁR

Konfliktus (latinul *conflictus* – ütközés) – ellentétes érdekek, nézetek, értékelések, értékek ütközése, amely emberek vagy közösségek között a társalgás és a közös tevékenység során keletkezik, és általában negatív érzelmi megnyilvánulásokkal jár.

1

Nézd meg a vonalat, és mutasd meg rajta azt a helyet, amely megfelel a konfliktusról alkotott elképzelésednek! A vonal teljes hosszában mozoghatsz.

A konfliktus mindig jó

Még nem döntöttem el

A konfliktus mindig rossz

Ha szükséges, húzz egy vonalat a füzetben, és tegyél rá egy jelet! Mutasd meg a jelölésedet az osztálytársaidnak, és beszéljétek meg az eredményeket!

- ▶ A jelek helye eltérő az osztály tanulói között?
- ▶ A konfliktusok mindig ártanak az emberek közötti együttműködésnek?
- ▶ Milyen pozitív dolgokat hozhatnak a konfliktusok?
- ▶ Milyen esetekben vezetnek a konfliktusok a kapcsolatok fejlődéséhez, javulásához?

A konfliktusok oka

Információs különbségek: téves információ, információhiány, információ hozzágondolása, eltérés az információ értelmezésében (torzítás)

Különbségek a célok, az érdeklődés, a szükségletek, az értékek között

Elégtelen kapcsolatok: az együttműködés hiánya, torz érzékelés, bizalmatlanság stb.

Különböző nézetek az erőforrások felhasználásáról: az erőforrások egyenetlen elosztása, a feladatok kölcsönös függősége, időkorlátok

Hatástalan kommunikáció

2 Határozd meg a konfliktus lehetséges okát a javasolt helyzetek mindegyikében! Választásodat beszél meg osztálytársaiddal!

A konfliktusok oka

A Különbségek a célokban

B Hatástalan kommunikáció

C Elégtelen kapcsolatok

D Információs különbségek

E Különbségek az erőforrások felhasználásáról

1. szituáció. A szünetben Misi azt hallotta egy felső tagozatos tanulótól, hogy a jövő héten az ő osztályuk lesz ügyeletes a büfében. A fiú bement a tanterembe, és elmesélte a többieknek. Néhány tanuló azonban azt válaszolta, hogy most volt itt az ügyeletes, és azt mondta, hogy ez két hét múlva lesz. Misi és a tanulók között vita alakult ki.

2. szituáció. Az osztály tanulói nem tudnak megegyezni, hogy hova menjenek órák után. Egy részük moziba szeretne menni, mert új filmet vetítenek, amelynek a cselekménye alapján a jövőben számítógépes játékot fognak fejleszteni. Míg mások állatkertbe akarnak menni, mert azt tervezik, hogy videót készítenek az állatokról a blogjukba...

3. szituáció. Jancsi a szünetben kiment a folyosóra. Amikor visszatért, látta, hogy Peti és Asot az ő hátizsákjával dobálóznak. Ezt már korábban is csinálták. Odaszaladt Petihez, és megpróbálta elvenni a hátizsákot. Peti meglökte Jancsit. Verekedés lett belőle...

4. szituáció. Miközben egy iskolai rendezvényre készültek, Sanyi és Ircsi összevesztek. Sanyi azt javasolta, hogy az előadásban használjanak egy asztalt, hogy a színészek kényelmesen ülhessenek. Ircsi szerint csak székek szükségesek...

5. szituáció. A tanár felkérte Alicét és Krisztinát, hogy készítsenek egy prezentációt a levegő- és vízszennyezésről. A lányok nem tudtak megegyezni, hogy ki melyik témát készítse elő. Történt ugyanis, hogy mindketten a levegőszennyezésről készítettek prezentációt. Vita alakult ki köztük, hogy ki fogja bemutatni a prezentációt...

Ezek szerint konfliktus nem csak két ember, hanem csoportok között is kialakulhat?

Pontosan. A két ember közötti konfliktust **interperszonálisnak**, az emberek és a csoport közöttit **személyes és csoportos** konfliktusnak, a csoportok közötti konfliktust pedig **csoportközinek** nevezik.

Ez mind helyes.
Ez a konfliktusok típusainak egyik osztályozása.
És azt is tudom, hogy a konfliktusok lehetnek
erőszakosak és **erőszakmentesek**.

Vagyis, amikor a konfliktus
folyamatában valaki erőszakot alkalmaz, például,
megüt egy másik embert, megaláz, akkor ez erőszakos
konfliktus. Az erőszakmentes konfliktusok során az emberek
tárgyalásos úton próbálnak felülkerekedni a
nézeteltéréseiken, vagyis konstruktívan
megoldani a konfliktust.

Ó, Zsófi, az utolsó mondatod
összefügg a konfliktusok típusainak még egy
fajta osztályozásával. A konfliktusok lehetnek
konstruktívak, építő jellegűek és **destruktívak**, rombolók.
A destruktív konfliktusok során az emberek nem tudnak
megegyezni, nem hallják egymást és csak a saját
álláspontjukat védik. A konstruktív konfliktusok éppen
ellenkezőleg, lehetővé teszik megérteni, hogyan
változtassunk a helyzeten, vagy milyen
erőfeszítéseket tegyünk közösen, hogy
mindenkinek jól legyen.

Általában a **konstruktív**
konfliktusokban az emberek őszintén beszélnek arról,
hogy mire van szükségük, figyelmesen meghallgatják a
másikat, megkérdezik, mi a fontos számára, és
megpróbálnak olyan megoldást találni, ami
mindkét félnek megfelel.

Pontosan így van. Az ilyen viselkedést
nevezük **konstruktív**nak. Segít a konfliktus
megoldásában. Szemben a **destruktív** magatartással,
ami megakadályozza a konfliktus
megoldását.

3

Olvasd el újra a 2. feladat szituációit! Határozd meg, milyen típusú konfliktusokhoz tartoznak: *interperszonális*, *személyes* és *csoportos*, *csoportközi*!

Gondkoldj el, milyennek kell lennie a konfliktusban résztvevők magatartásának és milyen lehetőségek vannak a megoldásra minden helyzetben, hogy a konfliktust konstruktívnak lehessen minősíteni!

Beszéld meg elképzeléseidet az osztálytársaidal.

A konfliktus szerkezete

A konfliktus felei – olyan emberek vagy embercsoportok, akik konfliktusba kerülnek.

A konfliktus tárgya – az, ami a konfliktust okozza. A konfliktus tárgya eltérő jelentéssel bírhat a konfliktusban részt vevő felek számára, például, valakinek nagyon fontos, a másíknak épp ellenkezőleg. Lehet kezelhető (ceruza, bicikli stb.) vagy megfoghatatlan (közélgő ünneptégt tervezése). A konfliktus tárgyát a felek általában világosan meghatározzák és álláspontjukkal kifejezésre juttatják.

A felek álláspontja – az emberek követeléseí, cselekedetei a másík féllal szemben. Az, amit a konfliktus résztvevőí mondanak vagy egymáshoz viszonyítva mutatják be.

A konfliktushelyzet képe – ahogyan a konfliktus felei elképzelik a konfliktus tárgyát és annak okát. A konfliktushelyzet képét befolyásolhatja a korábbi konfliktusokban szerzett tapasztalat, a konfliktus tárgyának fontossága az ember számára, önbizalma stb.

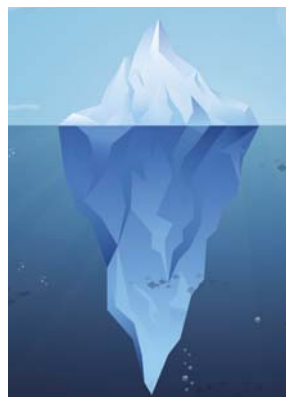
A konfliktus indítékai – erők, amelyek motiválják az embert, és meghatározzák a konfliktuson belüli cselekedeteit (érdekek, nézetek, célok, meggyőződések, félelmek).

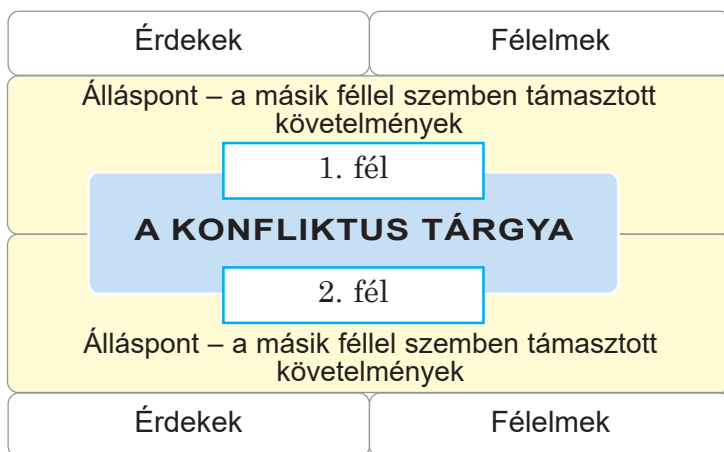
4 A konfliktust gyakran a jéghegyhez hasonlítják. Gondkoldkj és mondd el véleményedet, hogy miért!

- ▶ Mit figyelhetünk meg a konfliktus során?
- ▶ És mi van elrejtve előlünk?

Fontold meg, hogy a konfliktus szerkezetének mely elemei lesznek a látható, és melyek a rejtett részében! Magyarázd meg véleményedet!

A konfliktusok elemzésére a kartográfiai módszer alkalmazható. Ez lehetővé teszi a konfliktus tartalmának szerkezet szerinti elemzését egy séma – a *konfliktustérkép* segítségével. Az alábbiakban láthatjátok a sémát.

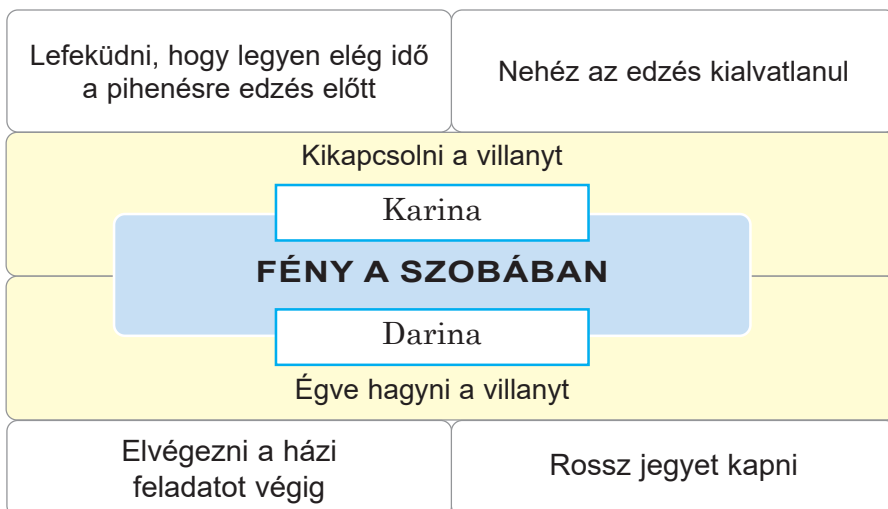

5 Olvasd el és vitasd meg a szituációt és a kitöltött *konfliktustérképet* a kartográfia módszerével.

Két testvérnek közös szobájuk van. Este van. Karina már fekszik az ágyában, Darina pedig még az asztalnál ül és egy iskolai projekten dolgozik. Karina megkéri, hogy kapcsolja ki a villanyt, mert aludni akar. Darina nem ért egyet, mert még nem fejezte be a munkáját. A konfliktusuk megoldhatatlannak tűnik. Bejön a szobába édesanyjuk és megkérdezi, mi történt. Karina azt mondja, hogy az erős fény zavarja őt, mivel próbál elaludni. Reggel Karina edzésre megy, és ha nem piheni ki magát, nehe-

zére esik majd a tréning. Darina elmondta, hogy a házi feladatát készíti és fényre van szüksége. Ha nem tudja befejezni a házi feladatot, rossz jegyet kap.

- ▶ Miért fontos, hogy ne csak a konfliktus tárgyát és a résztvevők álláspontját ismerjük, hanem az érdekeiket és a félelmeiket is?
- ▶ Ha te lennél Karina és Darina édesanyja, mit tanácsolnál nekik?
- ▶ A lányok milyen viselkedése segít a konfliktus konstruktív megoldásában?

Próbáld meg a *konfliktustérképet* használni minden olyan konfliktushelyzet elemzésére, amely életedben megtörtént, vagy amelynek szemtanúja voltál!

6 Az osztálytársaiddal közösen rajzoljatok egy posztert *Hogyan oldjuk meg hatékonyan a konfliktust* címmel ennek az órának, és az előző, *Hatékony kommunikáció* téma anyagainak alapján!».

ÖSSZEZZÜK EGYÜTT!

Mutasd meg az érzelmek skáláján (*előzéklet*), milyen hangulatod volt az óra végén!

Mondd el, teljesültek-e az elvárásaid az órától!

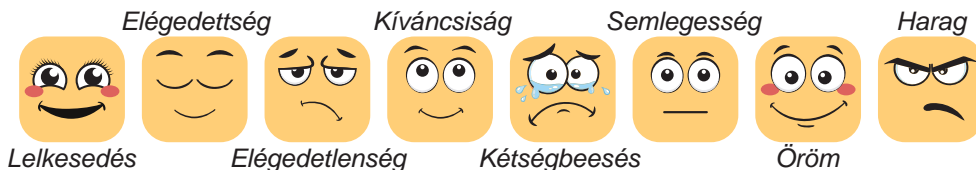
Mutasd be a téma elsajátításának szintjét úgy, hogy megjelölöd a hegyet ábrázoló ábrán (*előzéklet*), hol vagy most!

A szereplőink mely gondolatait, kijelentéseit, tanácsait tetszettek a legjobban és a legértékesebbek voltak számodra? Mondd el, miért!

4. fejezet. KÜLÖNBÖZŐK, DE EGYENLŐK

Szia! Örülünk, hogy újra látunk! Milyen a hangulatod?

1. téma. Kedvenc ételek.

Az egészséges táplálkozás

ELVÁRÁSOK

Találkozásunk során:

- meghatározod, hogy kedvenc ételeid és termékeid közül melyik tartozik az egészséges étrendhez;
- elgondolkodsz vidéked modern konyhája ételeinek és ízeinek sokféleségén;
- megismered az étkezési etikett betartásának fontosságát.

Emlékezz vissza, mit tudsz erről a témáról!

Mit vársz ettől az órától?

Szlavko

Sziasztok, barátaim! Hogy vagytok? Már mondom is, hogy én jól vagyok, most vacsoráztam, a kedvenc borscsomat ettem és sült krumplit kocsonyával – fincsi!!!

Marika

Sziasztok! Én is szeretem a krumplit, de nálunk *barabolyának* hívják. És még nagyon szeretem a derelyét és a különböző salátákat is.

Sanyi

Érdekes, hogy itt Kárpátalján a burgonyát *krumplinak* hívják, apukám azt mondta, hogy ez egy kitekert német szóból származik, ami azt jelenti, hogy „földi körte”. Ami a finomságokat illeti, a borscson, a derelyén és a helyi, reszelt burgonyából készült *kremzlin* kívül szívesen megeszem a magyar *bográcsost*, a román *tokányt*, a szlovák *knédlit*. Szeretem még az üzbég rizses húst és a krími tatár konyha ételeit is: *csebureki*, *jantiki*, *kasik-as*, *kobete*, *saurma* stb.

Zsófi

Furcsa, Sanyi, hogy a cseburekit és a kobetét krími-tatár ételnek nevezted, én mindig azt hittem, hogy a Donyeck vidékén élő görög rokonaim kedvenc nemzeti étele.

Kubitének vagy sumusnak nevezik, a csebureki pedig csir-csirja vagy csirlama. Valószínűleg azért, mert őseik valaha együtt éltek a krími tatárokkal. Nekem nagyon ízlenek az örmény és a grúz ételek is.

1 Írd ki a szereplők beszélgetéseiből a számodra ismeretlen ételek megnevezését! Kutass róluk az interneten!

Keress meg az interneten vagy kérdezd meg a felnőtteket, hogyan nevezik a burgonyát a te vidékeden és miért!

2 Olvasd el Nagyija Kraszotkina versét, amelyben a burgonyát dicsérik, mert olyan pótolhatatlan termék, mint a kenyér.

Engem pirítanak, főznek,
dinsztelnek és sütnek.
Nagy tűzön kisütnek,
Meghámoznak, feldarabol-
nak és péppé zúznak.
Kiadós és kitűnő étel
vagyok,
Nélkülözhetetlen minden
házban.

Mindenkinek ízlek.
Én, a burgonya vagyok a
második kenyér!
Készíthetsz belőlem
palacsintát, tócsnit.
Az asztalra fánkot és
csőrögét tálalhatsz.

És tejfölös derelyét,
Töltött burgonyát, fánkot,
pürét.
Különféle fogásokat,
finomakat,
Étvágygerjesztőket!
Burgonya és víz nélkül
Se ide, se oda!

- Cáfold meg a krumpli hengegését a versben! Ehhez válassz ki egy-két állítást a versből!
- ✓ Válassz ki közülük egyet, és fogalmazd meg az állításodat az alábbi séma szerint:

álláspont ---> indoklás ---> példa ---> következtetés

Példa. Úgy gondolom, hogy (állítás) helytelen, mert (nevezz meg legalább egy érvet), többek között (tények, példák), így (következtetés).

- ✓ Írd le ezt a kifejezést! Az érvek kiválasztásakor támaszkodhatsz a táblázatra.

Az érv típusa	A szerkesztés algoritmus
Általánosítás	Sorold fel a tényeket! Magyarázd el, milyen következtetésre utalnak!
Analógia	Válassz egy jelenséget, egy olyan tárgyat, amely hasonló ahhoz, amelynek az előnyéről szeretnél meggyőzni! Jellemezd! Bizonyítsd be a hasonlóságot!
Ok-okozati összefüggés	Válassz két olyan tényt vagy jelenséget, amelyek között ok-okozati összefüggés van! Mutasd meg, hogy ez az ok nem vezet más következményekhez! Magyarázd el, hogy ez a következmény más okokból nem következik be! Vonj le következtetést a kapcsolatról!
Hasznosság, érték bizonyítása	Írd le a javasolt intézkedés pozitív eredményét! Bizonyítsd be, hogy ez a várt eredmény!
A káros hatás bizonyítása	Írd le a javasolt intézkedés negatív eredményét! Bizonyítsd be, hogy ez az eredmény nem kívánatos

Dani

Milyen finom téma! Érdekes lenne megkóstolni Sanyi és Zsófi kedvenc ételeit. Én jobban szeretem a pizzát, mindenféle hamburgert és a sült krumplit. Imádom az édességeket is, főleg a csokoládét. Régóta gyártják itt, Szobozsanscsina területén Trosztyankában és Harkivban.

Kszénia

Én is szeretem a pizzát és a halból készült ételeket is, imádom a japán és a kínai konyhát – különféle tekerceket, leveseket. Bohdan, amúgy is várlak látogatóba, mivel kedveskedhetek neked? Emlékszem, vegetáriánus vagy, szóval nem eszel mást, csak zöldséget és gyümölcsöt?

Bohdan

*Köszönöm, hogy gondoskodsz rólam, Kszénia. Nem, a **vegánok** étkeznek így, én pedig csak húst nem eszem és tejet nem iszom, különböző kásákat, zöldségeket eszem, szeretem a burgonyát, a hús nélküli borscsot, a hüvelyeseket, a halat, a tojást, a gyümölcsöt... Ne csinálj a vendégségből gondot – ihatunk teát és ehetünk sütitet, vagy megrendelhetjük a kedvenc tekerceidet.*

Lili

Én is szeretem a halat és a tenger gyümölcseit, különösen a fekete-tengeri *rapant*. Egyébként nálunk délen még a borscsot is halléből főzik. Szeretem a helyi bolgár ételeinket is: a *melina* pitét vagy a *bányicát*, a *szalmát*, a *manját*. Aurél nagyapám pedig fantasztikusan készít román és moldvai finomságokat: *mamaligát*, *zamát*, brinzás *lepényt* stb. Ezért mindenkit meghívok, látogassatok el hozzánk!

- 3 Tudtad, hogy Ukrajna egyes településein emlékműveket állítottak a kedvenc ételeknek? Nézd meg az illusztrációkat és próbáld meg megállapítani, hol vannak ezek!

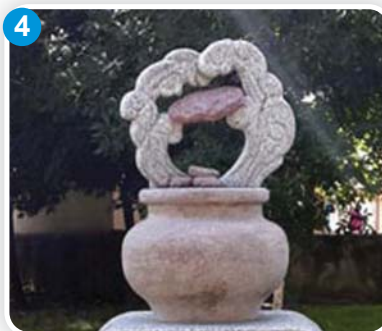
A fagyalt emlékműve

A haluska emlékműve

A lekvár emlékműve

A kremzli emlékműve

- 4 Válaszolj az alábbi kérdésekre!
- ▶ Van élelmiszernek vagy ételnek állított emlékműve a te településednek vagy a területeteken?
 - ▶ Melyik ételnek vagy élelmiszernek szeretnél emlékművet állítani? Mondd el, hogy miért!
- 5 Állítsd össze kedvenc ételeid listáját!

6 A csoportokban ismerkedjétek meg egymás kedvenc ételeinek listájával!

- Beszélgjétek meg és készítsétek közös listát a csoport kedvenc ételeiről!
- A táblára vagy egy nagy papírlapra rajzoljatok egy táblázatot! Írjátok be a kiválasztott csoport kedvenc ételeinek listáját!

Gyakori ételek Ukrajnában	Regionális ételek	Különböző etnikai kultúrák ételei

- Vitassátok meg a kérdéseket: „Mitől lesz egészséges az étel?”, „Mi az egészséges táplálkozás?”.
- Határozzátok meg a felsorolt ételek közül azokat, amelyek megfelelnek az egészséges táplálkozásnak!
- Mutassátok be a táblázatot! Indokoljátok meg következtetéseiteket!

7 Beszélgjétek meg a családotokkal, és készítsétek egészséges ételekből álló menüt a hétre magadnak vagy az egész családnak!

8 Kérdezzétek meg nagyszüleiteket, hogyan étkeztek gyermekkorukban, és mik voltak a kedvenc ételeik!

Hasonlítsátok össze kedvenc ételeitek listájával!

Figyeljétek meg, hogyan változtak az ízek és az ételek az elmúlt 50 évben!

EZ ÉRDEKES

A szellemi kulturális örökség ukrán nemzeti listáján eddig csak két elem kapcsolódik az élelmiszerekhez. A 13. szám alatt az *et ayaklak* nevű bárányhúsos pite elkészítésének karaita hagyományát jegyezték be. A karaiták kis létszámú őslakos nép Ukrajnában, hosszú ideig éltek Krímben. Ma ezeket a pitéket az odesszai és a melitopoli karaiták készítik, de régen mindenki megkóstolhatta, aki nyaralni érkezett Krímbe, mert a helyi konyha jellegzetessége lett. Csak a szovjet időkben nevezték a karaita pitét egyszerűen *kríminek*. A 22-es szám alatt az ukrán borscs elkészítésének és fogyasztásának hagyománya szerepel a listán.

9

Keresd meg a neten a karaita pite receptjét!

Kérdezd meg rokonaidat, milyen recepteket ismernek a borscs elkészítéséhez!

Vitasd meg a felnőttekkel, milyen ősi népi ételeket őriztek meg a környéken, amelyeket érdemes felvenni Ukrajna szellemi örökségének listájára!

Finom ételek az ünnepekre – ez csodálatos, de vendégeket fogadni és vendégségbe menni nem olyan egyszerű dolog. Nemrég magam is meggyőződtem erről. Egy ismerősömhöz mentem vendégségbe, meghívtak ebédelni. Leültem, és ahogy otthon szoktam, elkezdtem a tányéromba rakni a finomságokat, aztán észrevettem, hogy mindenki hallgat. A barátom megszűgta, itt az a szokás, hogy csak akkor szedhetnek az ételből, amikor az édesapa leül az asztalhoz és mindenki elmondja az imát.

Egyetértek veled!

Nemrég kellemetlen helyzetbe kerültem! Egy ünnepi bankettre mentem a szüleimmel. Az asztal gyönyörűen meg volt terítve, de én teljesen összezavarodtam – nem tudtam, hová tegyem a szalvétát, ami a tányéron volt, melyik villával mit egyek. Megbántam, hogy kimaradtam az iskolában a szervírozásról szóló órától. A mellettem ülő felnőttektől kellett segítséget kérnem.

Az én apukám nagyon sokat utazik, azt mesélte, hogy az étkezési etikett nagyon fontos dolog, ha jó benyomást akarsz kelteni, jól szeretnél kinézni és kapcsolatokat szeretnél szerezni másokkal. Az étkezési etikett a tálalásról és az evőeszközök használatáról is szól, az étlapról, a tálalás sorrendjéről és az ételek felszolgálásának szabályairól, a vendégek ültetéséről, a házigazdák és a vendégek által végrehajtott egyes rituálékról, beszélgetési témákról és még sok másról.

- 11 Emlékezz vissza az alsó osztályokban tanult étkezési etikett és a terítés szabályaira!

Nézd meg az ábrát, és keresd meg a tálalás során elkövetett hibákat!

- 12 Alkoss az osztálytársaidal egy kis csoportot!

Válasszatok egyet az alábbi három téma közül!

- 1 Bármelyik nyugat-európai ország étkezési etikettjének szabályai.
- 2 Az étkezési etikett szabályai az ukrán családokban.
- 3 Az étkezési etikett szabályai valamelyik helyi etnokultúrában.

• Keressétek meg a szükséges információkat és beszéljétek meg azokat!

• Készítsetek jegyzetet, posztert vagy infografikát társaitok számára!

- 13 Írj esszét vagy fogalmazást a *Szerinted a közös étkezés miért egyesíti az embereket?* témában!

ÖSSZEGEZZÜK EGYÜTT!

Mutasd meg az érzelmek skáláján (*előzéklet*), milyen hangulatod volt az óra végén!

Mondd el, teljesültek-e az elvárásaid az órától!

Mutasd be a téma elsajátításának szintjét úgy, hogy megjelölöd a hegyet ábrázoló ábrán (*előzéklet*), hol vagy most!

A szereplőink mely gondolatai, kijelentései, tanácsai tetszettek a legjobban és a legértékesebbek voltak számodra? Mondd el, miért!

Szia! Örülünk, hogy újra látunk! Milyen a hangulatod?

2. téma. Az etnikai etikett sajátosságai az osztálytársak és szomszédok családjában

ELVÁRÁSOK

Találkozásunk során:

- elgondolkozol azon, milyen viselkedés tekinthető etikusnak Ukrajna egyes etnikai kultúráiban;
- megtanulod, hogyan érezd magad magabiztosnak vendégségben;
- meghatározod, hogyan válassz az alkalomhoz illő öltözéket és ajándékot.

Emlékezz vissza, mit tudsz erről a témáról!

Mit vársz ettől az órától?

Bohdan

Sziasztok, barátaim! Szeretnék tanácsot kérni tőletek. Az osztálytársamnak születésnapja van. Meghívott néhány barátot a buliba, de engem nem. Meghívás nélkül elmehetek?

Dani

Miért ne? Vegyél ajándékot és menj el!

Zsófi

Barátaim, úgy gondolom, hogy meghívás nélkül nem lehet születésnap bulira menni! Ez nagyon kellemetlen helyzet lesz mind a házigazdák, mind a vendégek számára.

Lili

Én úgy gondolom, hogy meghívás nélkül is el lehet menni, de csak nagyon közeli barátokhoz, különben jobb megvárni a meghívást.

Marika

Véleményem szerint minden családnak megvannak a maga szabályai a vendégek fogadására, és senkinek nincs joga kritizálni azokat, akár helyesek, akár nem. Ez tiszteletlenség a házigazdákkal és szokásaikkal szemben. Csak meg kell tanulni ezeket a szabályokat és követni azokat, amikor vendégségbe megyünk.

1 Válaszolj a kérdésekre!

- ▶ Szerinted mi a vendégszeretet?
- ▶ Mit tudsz a házigazdák és a vendégek alapvető viselkedési szabályairól?
- ▶ Hogy gondolod, a vendégek megítélhetik a házigazdák vendégfogadási szabályait?

SZÓTÁR

Tisztesség – udvariasság, jó modor, méltóságteljes viselkedés.

Tapintat – az arányérzék és a tisztesség, amely az ember szavaiban és tetteiben nyilvánul meg.

Etika – az erkölcsről, a viselkedési normákról és szabályokról szóló tudomány, amelyek egy közösségben érvényesek.

A vendéglátás ősi hagyományai az ukrán népi kultúrában

Az ukránok háza mindig nyitva volt az utazók, a szegények és a rászoruló emberek számára, akik távolról érkeztek. Régen az emberek úgy vélték, hogy az a vendég, aki eljött a házba, felmelegedett a tűz mellett és evett, közeli embernek tekinthető. És ha megeszik egy darab kenyeret és egy csipet sót, soha nem lesz képes megbántani a vendégszerető házigazdát, aki megosztotta vele legdrágább javait. A vendégnek át kellett lépnie a lakás küszöbét, legalább egy percre be kellett jönnie, és le kellett ülnie. Először kenyérrel és sóval, vízzel vagy egy pohár borral vendégtelték meg, és csak ezután kezdtek beszélgetésbe, és az udvarias házigazdák soha nem kérdezték meg, hogy az illető miért jött az otthonukba.

A rokonok és a falubeliek csak meghívásra és szigorúan meghatározott napokon mentek látogatóba. A vendégek megérkezé-

se előtt ünnepi ételeket, ajándékokat készítettek. Az volt a szokás, hogy a vendégek sem üres kézzel érkeztek a házba, hanem kenyérrel, édességgel. Az ünnepség során a vendéget a legkényelmesebb helyre ültették, a különösen fontos vendéget pedig a díszhelyre. A házigazda és a háziasszony szórakoztatta a vendégeket, és külön megkérte őket minden új étel feltalálásakor, hogy kóstolják meg azt. Ilyen meghívás nélkül egyetlen vendég sem mert venni az ételből vagy felállni az asztaltól.

Amikor kenyeret és sót hoztak az asztalra, a vendégek megértették, hogy a vendégségnek vége, és el kellett búcsúzniuk. A vendégek ezekkel a szavakkal köszönték meg a házigazdáknak a vendéglátást: „Köszönjük a kenyeret, a sót, a kását és a kegyelmet.” A házigazdáknak meg kellett ajándékozni a távozó vendégeket kenyérrel, pitével és apró ajándékokkal. Nem a házigazdák és a vendégek között kicserélt ajándékok értéke számított – ez a kölcsönös tisztelet és barátság jele volt.

(A. Ponomarjov után)

2 Mondd el, hogyan szokás ma a te családban vendégeket fogadni!

A történetedet a kérdések alapján állítsd össze!

- ▶ Milyen családi eseményekre mehetsz el meghívásra, és melyikre anélkül?
- ▶ Ha szokás a vendégeket meghívni, az hogyan történik?
- ▶ Hogyan készül fel a családot a vendégek fogadására?
- ▶ Vannak olyan hagyományos ételek vagy finomságok, amelyeket csak erre az alkalomra készítenek?
- ▶ Ki fogadja a vendégeket?
- ▶ Mit kell tennie a vendégnek, amikor belép a házba (le kell vennie a cipőjét, mondani kell valamilyen szavakat stb.)?
- ▶ Szokás nálatok, hogy a vendégek ajándékot hozzanak?
- ▶ Vannak-e sajátosságai az étkezési etikettnak a családban?
- ▶ Hogyan szokás szórakoztatni a vendégeket?
- ▶ Hogyan érti meg a vendég, hogy a vendéglátásnak vége?
- ▶ Meg kell ajándékozni a vendégeidet? Mivel?

3 Párosítsd a közmondások részeit! Gondold át a tartalmukat! Gondolkodj olyan közmondásokon a vendéglátásról, amelyeket más nyelven ismersz!

1 Vendégségben jó	a magadhoz is meg kell hívni.
2 A vendég nem csont	b nem útmutató.
3 Örülsz vagy nem örülsz	c nem dobhatod ki az ajtón.
4 A jó vendég	d olyannal fogsz beszélgetni.
5 A vendég a házigazdának	e azt mondd: Isten hozott!
6 Amilyen vendéget hívsz	f házigazdának tisztelet.
7 Vendégségbe menni	g de otthon jobb.
8 A vendégnek tisztelet	h mindig időszerű.

4 Mondd el, milyen ajándékozási szokások vannak a családban, például születésnap alkalmából! Használd az alábbi kérdéseket!

- ▶ Milyen ajándékokat szoktatok ajándékozni a családban születésnapokon?
- ▶ Lehet-e virágot ajándékozni a születésnapra? Milyen színű és számú virágot nem illik ajándékozni?
- ▶ Mikor szokás átadni az ajándékot: a házba belépve, távozáskor vagy már az ünnepi asztalnál?
- ▶ Mit kell mondania a vendégnek az ajándék átadásakor? Mit válaszol a szülinapos ünnepelt?
- ▶ Illik megérinteni az ünnepeltet, megpusztilni és megölelni?
- ▶ Szokás a vendégek jelenlétében kicsomagolni az ajándékot?

HASZNOS TANÁCSOK

Az ajándék kiválasztásakor figyelj arra, mit nem érdemes:

- nagyon drága ajándékokat ajándékozni;
- olyat ajándékozni, amire aligha lesz szükség;
- olyat ajándékozni, ami igazán neked tetszik, de akinek az ajándékot választod, közömbös iránta;
- állatokat ajándékozni.

Vedd figyelembe, mi számít tapintatlanságnak, ha vendégségbe mégy:

- az ajándék átadásakor azt mondani, hogy mennyire fontos és drága dolog;
- kritizálni a saját és mások ajándékait;
- kitartóan kérdegetni, hogy tetszett-e az ajándék.

5 Találj ki egy kódot!

• Csinálj hozzá kulcsot!

• Titkosítsd azoknak az ajándékoknak a megnevezését, amelyeket a születésnapodra szeretnél kapni!

• Add át a kulcsot, az ajándékok titkosított megnevezését a padtársadnak, hogy megfejtse!

• Beszéljétek meg, milyen ajándékot szeretnél kapni és miért!

EZ ÉRDEKES

A virág kiválasztásánál figyelembe kell venni, hogy egyes kultúrákban különböző hagyományok vannak a csokor, a virágok színét, sőt, a számát illetően is!

Többek között a fehér kála volt egykor a menyasszonyok virága, de a görögök a temetés és a gyász virágának tartják. Ukrajnában hagyomány, hogy fiatal lányoknak vagy a menyasszonynak fehér és rózsaszín, a szerelmes párnak élénkpiros virágot ajándékoznak, a sárga pedig az elválás szimbóluma. Számos európai országban a sárga az öröm, a jólét és a gazdagság színe. Nálunk ünnepnapokon csak páratlan számú virágot szokás adni, Grúziában például csak páros számút, mert ott a páratlan számú virág a bajt, egy szeretett személy elvesztését szimbolizálja.

- 6 Nézd meg a képet, és mondd el, szerinted mi történt! Mi a kellemetlen a szituációban?

- 7 Válaszolj az alábbi kérdésekre!

- ▶ Milyen ruhában jönnek hozzád a vendégek? Milyen ruhát veszel fel te?
- ▶ Vannak-e különleges követelmények az öltözéssel kapcsolatban a vendégek és a házigazdák számára a családi ünneptől vagy más eseménytől függően?
- ▶ Vannak-e az öltözéssel kapcsolatos követelmények a családban vagy az etnikulturális közösségben?

A legjobb módja annak, hogy kifejezzük tiszteletünket a beszélgetőpartner iránt, ha az anyanyelvén köszöntjük. Ugyanakkor a népek gesztusai és szavai eltérőek. Ne feledjétek, erről volt szó a hatékony kommunikáció témakörében! Ezért, mielőtt elindulnátok bárhova, fontos tudnotok, hogy egy másik kultúrában hogyan szokás köszönni!

- 8 Kérdezd meg a szüleidet, nagyszüleidet, hogy milyen nyelveket ismernek! Kérd meg őket, hogy más nyelven hogyan szokás:

- udvariasan köszönni és elbúcsúzni;
- udvariasan megszólítani a különböző nemű és korú idegeneket;
- gratulálni a családnak esküvő és ünnepnap alkalmából;
- hogyan szokás gratulálni gyermek születésekor a családban;
- hogyan fejezzük ki együttérzésünket gyász esetében a családban.

Ismertesd osztálytársaidnak a válaszokat! Köszöntések egymást különböző nyelven és ismert módon, verbális és nonverbális üdvözlési formákkal! Használjátok a megtanult szavakat és kifejezéseket, amikor olyan emberekkel kommunikáltok, akiknek ez az anyanyelvük!

Marika

Valóban, elgondolkoztam, hogy számos módját ismerem annak, hogyan köszöntelek titeket, a barátaimat: ukránul – **Jó napot!**, **Szia!**, **Dicsértessék a Jézus Krisztus!**, **Dicsőség Ukrajnának**, **Üdvözöllek!** stb. De például nem tudom, hogyan üdvözöljem Sanyit az anyanyelvén, vagy Lilit. Főleg, hogyan kell felköszönteni vagy együttérzést nyilvánítani.

Sanyi

Köszönöm, Marika, nagyon örülök, hogy gondoltál erre. Persze, számomra nem idegen az ukrán nyelv sem – köszönthetsz, ahogy akarsz. Én a magyar nyelvet is ismerem, de jobban esne, ha anyukám nyelvén köszöntené, mert ez az anyanyelvem. Mondhatod, hogy **Meraba!**, illetve **Solom!**, ami a **Salem aleikum!** rövidítése, és azt jelenti: **Béke veled!**

Zsófi

Az első nyelv, amit megtanultam, a görög volt, úgyhogy jól esik hallani a **Kalimera!** köszöntést, azaz ukránul **Jó napot!**. És a gratuláció a legtöbb ünnephez **Hronia Polla!** – ugyanaz, mint az ukrán **Éljen soká!**

Lili

Csernyivciben születtem, így kiskoromtól kezdve a legtöbbet ukránul és románul társalogtam. Örömmel hallom a **Buna ziua-t** (ez is a **Jó napot!**) vagy a **Salut-ot!** Anyukám vietnami rokonai pedig a **Csao** szóval köszöntik egymást.

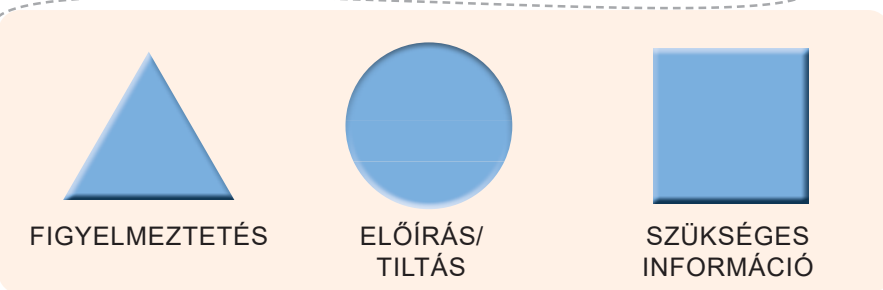
Dani

Érdekes, hogy anyukám Izraelben élő rokonai is azt mondják, hogy **Béke veletek!**, ami úgy hangzik, hogy **Solom!**. De most rákerestem a google-ban, hogyan köszöntik egymást az emberek a világon – ez elképesztő! A kínaiak általában azt kérdezik, **Ettél ma?**, a grúzok pedig azt mondják, **Gamardzsoba!**, azaz **Győzelmet kívánok!** – nagyon tetszik! Keressük meg együtt, hogyan köszöntik egymást a különböző kultúrákban!

Készítsetek tájékoztató plakátot a csoportban: Útmutató etikett a részvételhez a családi ünnepeken vagy az osztálytársak és szomszédok rendezvényein! Használjátok a megadott jelzéseket!

- Megfelelő formájú lap közepére írd be ajánlataidat!

Például:

— Hívatlanul nem megyünk látogatóba, de szükség esetén értesíteni kell a házigazdát a látogatásról.

— Kritizálni a saját és mások ajándékait.

— Előzetesen tájékozódni az ünnep kulturális sajátosságairól.

- Helyezd a papírlapokat az asztalra, vagy ragaszd egy nagyobb papírlapra, vagy helyezd el a táblára!

ÖSSZEGEZZÜK EGYÜTT!

Mutasd meg az érzelmek skáláján (*előzékklap*), milyen hangulatod volt az óra végén!

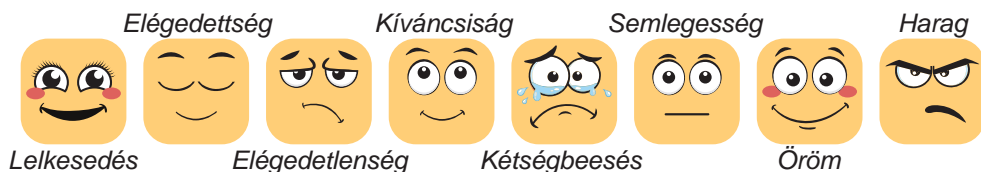
Mondd el, teljesültek-e az elvárásaid az órától!

Mutasd be a téma elsajátításának szintjét úgy, hogy megjelöld a hegyet ábrázoló ábrán (*előzékklap*), hol vagy most!

A szereplőink mely gondolatai, kijelentései, tanácsai tetszettek a legjobban és a legértékesebbek voltak számodra? Mondd el, miért!

Szia! Örülünk, hogy újra látunk! Milyen a hangulatod?

3. téma. Az európai etikett: a történelem és a mai kor

ELVÁRÁSOK

Találkozásunk során:

- megtudod, milyen üdvözlési szabályok vannak az európai országokban;
- elgondolkodsz azon, miért és hogyan változtak meg a köszönés szabályai a világjárvány idején;
- meghatározod, milyen hagyományai vannak a vendéglátásnak Ukrajnában és más európai országokban;
- teszteled az etikett szabályait.

Emlékezz vissza, mit tudsz erről a témáról!

Mit vársz ettől az órától?

Sziasztok, barátaim! Dani, köszi az ötletet, hogy a google-ban néztek utána a különböző üdvözlési formáknak. Sok érdekes dolgot találtam! Általában az üdvözlést követően azt kérdezzük: *Hogy vagy?* Más országokban is ugyanígy van, az angoloknál: *Hello! How do you do?* (Helló! Hogy vagy?), a franciáknál: *Bonne jour-née! Comment ca va?* (Jó napot! Hogy megy?), az olaszoknál: *Ciao! Come stai?* (Helló, hogy állsz?).

Megnéztem, hogyan üdvözlik egymást a legközelebbi szomszédjaink: a szlovákok és a csehek baráti *Ahoj!*-jal köszöntik egymást, a bolgárok – *Zdravej!*, a románok – *Buna!*, a magyarok – *Szia!* vagy *Jó napot!*, a lengyelek – *Witaj!/Witajcie!*, a fehéroroszek – *Dzen dobrij!*

Kíváncsi
voltam, hogyan köszöntik egymást a
skandináv országokban: a finnek azt mondják –
Terve!, a svédek – *Hej!*, a dánok – *Hej!*, a norvégok – *Hei!*.
Szomszédjaik, az észtek – *Tere!*, a litvánok –
Labas!, a lettek – *Sveiki!*.

Európa déli részén másképp
üdvözlik egymást: a görögök azt mondják – *Avfío!*,
a spanyolok – *Hola!*, az olaszok – *Ciao!*, majdnem
ugyanúgy, mint a vietnamiak.

Megnéztem,
hogyan köszöntik egymást azok,
akiknek imádom a konyháját: a japánok azt
mondják – *Konnichiwa!*, a kínaiak – *Ni Hao!*. És van egy
nagyon érdekes viselkedési szokás is az üdvözlés során:
egyesek meghajolnak, a másik átölel vagy puszit ad.
Emlékeztek, erről beszéltünk, amikor elemeztük a
távolságokat a társalgás során!

1 Nézd meg ezt a szófelhőt! Válaszolj a kérdésekre!

- ▶ Mely üdvözlések ismerősök számodra?
- ▶ Milyen nyelveken tudod elolvasni az üdvözléseket a szófelhőben?

A világ egyik leggyakoribb üdvözlési gesztusa a kézfogás, ami ősidők óta népszerű. Például, az ókori görögöknél ez volt a jóindulat és a vendégszeretet kifejezése.

De a középkorban a lovagok is kezet nyújtottak egymásnak, ami a bizalom jele volt, mivel nem volt fegyver a kinyújtott kézben. Ma a legtöbb európai is kezet fog. Kivételnek tekinthetők az angolok, akik csak nagyon jó ismerősöknek vagy közeli embereknek nyújtanak kezet, másokat pedig fejbiccentéssel köszöntenek. Régebben azt hitték, hogy csak a férfiaknak szabad kézfogással üdvözölni, de manapság a nők körében is elterjedt a nonverbális köszöntés. Bár egyes kelet- és dél-európai országokban az üzleti élet etikettjének szabályai szerint a nőnek kell kezet nyújtania, hogy üdvözlje a férfit, a férfiak nem nyújtanak kezet először a nőknek.

Ellentétben Nagy-Britanniával és Németországgal, ahol a lehető legkevesebbet érintik meg a beszélgetőpartnert, sok európai országban szokás átölelni és puszit adni üdvözléskor. Ezt még a nem túl közeli emberek is megteszik, férfiak és nők egyaránt. Így Görögországban és Olaszországban két puszit váltanak *a levegőben* vagy az arcon, és még át is ölelik egymást; Spanyolországban, Hollandiában és Svédországban három feltételes puzi a szokás *a levegőben*. Franciaországban ismerősök (sőt idegenek is) egymás arcát érintve, vidéktől függően két–öt puszit adnak egymásnak. Nem szabad azonban elfelejteni, hogy az ölelés és a puzi meglehetősen személyes dolog. Ezért számos országban jobb, ha nem ölelsz meg rögtön valakit, viszont készülj fel rá!

Érdekes, hogy a koronavírus járvány idején az üdvözlési etikett megváltozott. Az emberek mindenhol a világon kezdték elkerülni a kézfogást, de még inkább az öleléseket és a puszikat. Egyesek úgy kezdtek köszönni, ahogyan az a japánoknál szokás – meghajlással, mások pedig úgy, ahogyan az indiánok köszönnék – a mellkasukon kulcsolják össze a kezüket. Egyesek könyökkel üdvö-

zölték a másikat, de az ökölcsapó üdvözlések még jobban elterjedtek. Az ököllel való köszönés feltehetően az Egyesült Államokban keletkezett és az 1940-es években vált népszerűvé a motorosok körében. Ma a televíziónak, az internetnek és a karantén korlátozásainak köszönhetően a világ különböző pontjain ismerik és használják.

2 Válaszolj a kérdésekre!

- ▶ Te hogyan köszöntöd a veled egykorúakat?
- ▶ Hogyan változtak az üdvözlési hagyományok hazánkban a járvány idején és miért?
- ▶ Ismersz más példákat az etikett változására az emberiség történelmében?

EZ ÉRDEKES

November 21-én méltatják a Köszönés Világnapját. 1973-ban találták ki, amikor a világban számos nagyszabású konfliktus tört ki. Ennek a napnak a megünneplését a McCormack testvérek, Brian és Michael javasolták. Kijelentették, hogy ez az ünnep egyfajta tiltakozás lesz a feszült viszonyok ellen a különböző országok között. Hogy az egész világot tájékoztassák az új ünnepről, a testvérek sok országba eljuttatták írásos üdvözlésüket, amely nem tartalmazott semmilyen ideológiát, csak egy kérést: ugyanazt az üdvözlést küldjék el további tíz embernek. Azonnal 180 országban támogatták a McCormack testvérek ötletét.

Mára a köszönés ünnepe multinacionálissá vált, és független olyan tényezőktől, mint az ünneplő emberek hivatása, vallása vagy meggyőződése.

Különböző nemzetiségű, foglalkozású, életkorú, vagyonos emberek örömteli érzelmeket, vidám hangulatjeleket, baráti üdvözlésüket küldenek a Köszönés Világnapján még az idegeknek is.

Ma a világ több mint 140 országa vesz részt ebben az ünnep-játékban. A lényege ennek a dátumnak a megünneplése, hogy a nap folyamán legalább 10 idegent köszöntsünk. Különböző módon megtehetitek, ahogy tetszik. A lényeg az őszinteség!

3

Alkoss párt a padtársaddal! Készítsetek együtt egy üdvözlőlapot!

Küldjétek el papír vagy fénykép formájában országunk más részein élő barátaitoknak!

Lili

Nos, barátaim, az üdvözléseket tisztáztuk, de hogyan fogadjuk a vendéget, hogy kellemesen és kényelmesen érezze magát? Az apukám azt mondta, hogy egy török üzletember jön hozzájuk az utazási irodájukba tárgyalásra. Sanyi, ismered a keleti kultúrát, tudnál tanácsot adni?

Sanyi

Nem igazán tudom, hogy a törököknél mi a szokás, de a krími tatárok mindig megvendégelnek egy csésze kávéval kockacukorral vagy cukorkával, majd megkínálják őket teával és sütivel vagy hagyományos édességgel. A lényeg az, hogy a csészébe vagy a pialába csak félig vagy kétharmadáig öntsünk teát. Így a vendéget különös tisztelet övezi – mert a tea nem hűl ki, és a házigazdák folyamatosan figyelmesek lehetnek azzal, hogy hozzátöltenek.

Kszénia

Milyen érdekes! El kell mondanom a nagymamámnak! Egyszer egy kicsit többet töltöttem, mint egy fél csésze teát, ezért nagyon megsértődött, azt mondta, hogy ez a tiszteletlenség jele, még a vizet is sajnálom tőle, szinte színültig kell önteni. Elképesztő, hogy ugyanazt a dolgot különböző kultúrákban eltérően kezelik és magyarázzák. Úgy tűnik, az etikettben egyáltalán nincsenek apróságok – minden számít!

Zsófi

Amikor mi Görögországban voltunk, rögtön megkínáltak minket egy pohár hideg vízzel, majd megvendégeltek egy csésze forró kávéval vagy jeges kávéval – frappéval. Később kínáltak még fetás-sajtós pitével, sósogyoróval, édességgel és különféle édes szirupos süteményekkel, amelyek az örmény és török baklavához hasonlítanak.

Szlavko

Nagyon tetszik ez a téma, még a köszönetnél is jobban! Azt javaslom, hogy folytassuk az ismerkedést különböző étkezési hagyományokkal és konyhákka!

4 Emlékezz vissza, milyen hagyományai vannak a vendéglátásnak a családban!

A vendéglátás milyen hagyományait ismered más kultúrákban?

5 Alkossatok csoportokat, válasszatok egy-egy országot!

Keress információkat arról, hogyan fogadják abban az országban a vendégeket, és általában milyen ételeket kínálnak!

• Készíts látványtervet ezekből az információkból, és mutasd be a nyilvánosság-nak!

Szlavko

Nem tudom, barátaim, ti hogy vagytok vele, de nekem nagyon tetszett anyagot gyűjteni az olasz konyháról. Fincsi és az íze semmivel sem rosszabb, mint itt Ukrajnában! És az ottani emberek nagyon barátságosak és vendégszeretőek. Sajnálom, hogy a karantén-korlátozások miatt nehéz bárhova utazni, és csak az interneten keresztül tudunk kommunikálni másokkal.

Bohdan

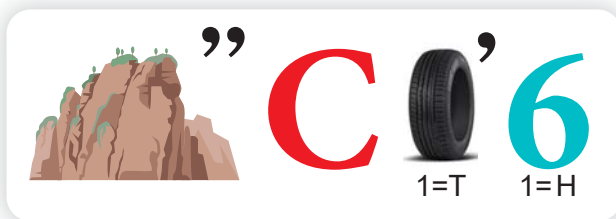
Igen, egyetértek azzal, hogy most többet társalunk online. De vannak bizonyos előnyei is – nemcsak az utcabeli szomszédok között találhatsz barátokat, hanem az egész világon. Társaloghatunk és megismerhetünk más kultúrákat, és nem költünk pénzt utazásra.

Zsófi

Valójában a világszerte érvényes karantén-korlátozások miatt az emberek többet kezdtek kommunikálni a közösségi hálózatokon keresztül. Emiatt nagyon fontossá vált bizonyos magatartási szabályok – hálózati etikett – megállapítása. Ezek a szabályok ugyanolyan fontosak, mint a kiberbiztonsági szabályok, amelyekkel az informatika órákon ismerkedtünk meg, tehát azokat minden felhasználónak be kell tartania.

6 Fejtsd meg a rébuszt!

A hálózati etikett szabályai

- Ne tedd másokkal azt, amit magad sem szeretnél kapni tőlük!

- Amikor kiállsz a véleményedért, ne személyeskedj, ne sérts meg másokat!

- Nagyon óvatosnak és figyelmesnek kell lenned, amikor chatelsz és bejegyzéseket írsz, mert egyes szavak és kifejezések, amelyeket az élő társalgás során nem tekintenek provokatívnak vagy sértőnek, írásos formában másként értelmezhetők!

- A szó nem veréb: ha elrepül, nem fogod meg. Ez a közmondás nagyon pontosan érzékelteti, mi történik a hálózatokban leírtakkal. Ezenkívül, egyes szavak és fényképek nemcsak örökre a virtuális térben maradnak, hanem árthatnak is neked a jövőben.

- Kövesd ugyanazokat a viselkedési szabályokat, mint a való életben, ne sértsd meg a törvényt és az etikai normákat! Ne felejtse el – a virtuális térben is minden esély megvan arra, hogy elkapjanak és megbüntessenek!

- Mindig légy tudatában annak, hogy hol tartózkodsz a kibertérben, és kivel kommunikálsz! Először hallgasd meg, olvasd el, értsd meg a szöveggörnyezetet, majd ezek után vegyél részt a virtuális beszélgetésben!

- Tartsd tiszteletben mások idejét és lehetőségeit! Mielőtt leírsz valamit vagy elküldesz valakinek, gondold át, hogy valóban szükségük van-e rá? Nem lopod-e mások értékes idejét?

- Ne avatkozz be konfliktusokba a chatekben, ne engedj a durva provokációknak!

- Ott segíts másoknak, ahol tudsz! Oszd meg tapasztalataidat, tudásodat, anyagodat!

- Tegyél fel kérdést a hálózatban, amelyre választ szeretnél kapni – mindig lesz valaki, aki szakmai választ tud adni rá! Ellenőrizd a kapott információkat, foglald össze és hasonlítsd össze a többi felhasználó válaszaival!

A csoportokban emlékezzetek vissza az interneten található biztonsági szabályokra, vagy ismerkedjete meg velük!

Próbálj meg képregényt készíteni vagy szemléletesé tenni néhányat ezek közül a kérdések közül!

- 1 Tekintsd meg a szülők/rokonok vagy tanárok által a számodra összeállított webhelyek listáján az információkat!
- 2 Használd a szülők/rokonok vagy tanárok által javasolt keresőrendszereket!
Például: <http://www.googlekids.co/>
- 3 Felnőtt engedélye nélkül ne töltsz le fájlokat, mert vírusokat tartalmazhatnak!
- 4 Soha ne adj meg magadról személyes adatokat (család-név, telefonszám, cím, iskolaszám) szüleid engedélye nélkül!
- 5 Ne nyiss meg olyan e-maileket, fájlokat vagy weboldala-
kat, amelyeket olyan emberektől kaptál, akiket nem igazán ismersz vagy akikben nem bízol meg!
- 6 Ne add meg jelszavadat senkinek, kivéve a közeli felnőt-
teknek!
- 7 Soha ne csinálj semmi olyat, ami a családotd pénzébe
kerülhet, kivéve, ha a szüleid vagy szeretteid ott vannak
a közeledben!
- 8 Soha ne egyezz bele egy találkozóba olyan személlyel,
akivel az interneten ismerkedtél meg! Ha mégis
szükséges, akkor először a szülők engedélyét kérd, és a
találkozó nyilvános helyen, a szülők jelenlétében történ-
jen!

ÖSSZEGEZZÜK EGYÜTT!

Mutasd meg az érzelmek skáláján (*előzék-lap*), milyen hangulatod volt az óra végén!

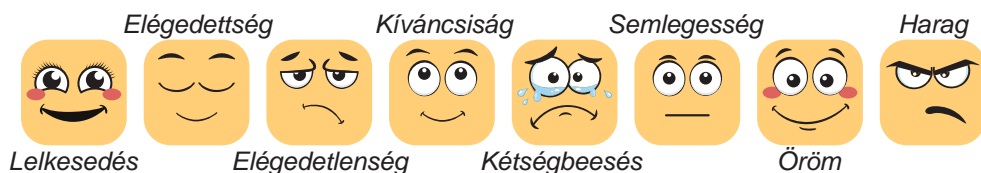
Mondd el, teljesültek-e az elvárásaid az órától!

Mutasd be a téma elsajátításának szintjét úgy, hogy megjelölöd a hegyet ábrázoló ábrán (*előzék-lap*), hol vagy most!

A szereplőink mely gondolatai, kijelentései, tanácsai tetszettek a legjobban és a legértékesebbek voltak számodra? Mondd el, miért!

Szia! Örülünk, hogy újra látunk! Milyen a hangulatod?

4. téma. Nemi sztereotípiák a különböző kultúrákban

ELVÁRÁSOK

Találkozásunk során:

- megtudhatod, hogyan hatnak a nemi sztereotípiák az életünkre;
- elgondolkodsz azon, miért fontos meglátni mindenkiben a személyiséget és biztosítani a nők és a férfiak törvényes jogait.

Emlékezz vissza, mit tudsz erről a témáról!

Mit vársz ettől az órától?

Dani

Sziasztok, barátaim! Marika, egy ideje nem hallottam felőled?

Marika

Szia! Édesanyámnak jelenleg sok munkája van. Miután a bátyám bevonult katonának, neki kell gondoskodnia a gazdaságról, a női és a férfi munkát neki kell elvégezni.

Kszénia

Érdekes, vajon mit jelent a férfi és a női munka? És általában miért mondják ezt? Van olyan munka, amit egy nő nem tud elvégezni, vagy olyan, amit egy férfi nem tud? Nem értem.

Bohdan

Nagyon érdekes kérdések! Tudjátok, hogy anyukám a hadseregben szolgál, és helikoptert vezet. Tehát milyen munkát végez – férfi munkát vagy nőit? Lehet-e az ember neme akadály a számára, hogy azt csinálja, amit szeret?

Dani

Nekem, barátaim, úgy tűnik, hogy a kérdéseitekre választ kaphattok, ha megpróbáljátok megérteni a nőkhöz és a férfiakhoz való hozzáállás különbségeit társadalmunkban.

Nem – olyan fogalom, amely az emberek anatómiai és biológiai jellemzőit jelenti, aminek alapján az embereket férfinak vagy nőnek határozzák meg. Például, csak a nő szülhet gyermeket és szoptathatja. A nemek közötti különbségek nem változnak az idő múlásával, és nem függenek etnikai származástól, vallástól, társadalmi helyzettől stb.

Minden társadalomban léteznek bizonyos elképzelések a nők és a férfiak társadalmi szerepeiről, tulajdonságairól, kialakult viselkedéséről a társadalomban (gender*). A nemi különbségek vallástól, etnikai származástól, társadalmi helyzettől, életkortól stb. függenek. Például, a világ 224 kultúráját vizsgáló tanulmány kimutatta, hogy 5 kultúrában csak a férfiak foglalkoztak a főzéssel, és 36 kultúrában pedig csak a nők voltak teljes mértékben felelősek a lakásépítésért. Az európai országok többségében csak a XX. században kezdték el a nőket a férfiakkal egyenrangúan hatósági tisztviselőnek megválasztani, míg a világ más országaiiban még ma sem szavazhatnak, és nem pályázhatnak a nők a választott tisztségekre.

1 Tekintsd meg az alábbi állításokat! Mondd el, ezek a tulajdonságok szerinted melyik nemhez kapcsolódnak leginkább: a nőkhöz, a férfiakhoz vagy mindkét nemhez!

Felelősségtudatos

Magabiztos

Befolyásos

Szép

Szeretetteljes

Bátor

Gyengéd

Okos

Erős

Gyenge

Nyugodt

Gondoskodó

Bátor

Becsületes

Figyelmes

* „Képzés oktatóknak a nemek közötti egyenlőségről és a gender politika végrehajtásáról Ukrajnában” modul. — Zaporizzsja: Drukarszkij svit, 2011

Hasonlítsd össze válaszaidat az osztálytársaidéval! Válaszolj a kérdésekre!

- ▶ Melyek a nők és a férfiak jellemző tulajdonságai társadalmunkban?
- ▶ Van-e különbség aközött, ahogyan a lányok és a fiúk jellemzik magukat, és fordítva?
- ▶ Hogyan és hol formálódnak ismereteink a lányok és a fiúk, a férfiak és a nők jelleméről, viselkedéséről?

Kszénia

Az emberek közötti különbség sokkal nagyobb, mint a nemek közötti különbség! Egy nő is lehet bátor, erős, intelligens, a férfi pedig jóképű, érzékeny, gondoskodó! Kiderült, hogy nincsenek olyan tulajdonságok, viselkedésmódok vagy hajlamok, amelyek minden nőre jellemzőek, mint ahogy csak a férfiakra jellemző tulajdonságok sem.

Bohdan

Egyetértek, de ami megakadályoz abban, hogy az embereket másként érzékeljük, hogy minden egyénre egyedi személyiségként tekintsünk, az a társadalomban berögzült bizonyos elképzelések, amelyeket sztereotípiáknak nevezünk. Régen úgy tartották, hogy egy nő csak házimunkát végezhet és gyereket nevelhet, így szinte minden szakma férfias volt. Ukrajna Védelmezőinek Napján mindig gratulálok mindkét szülőmnek, anyukámnak és apukámnak, aki sebész a hadseregben.

Kszénia

Édesanyám ápolónőként dolgozik, és elmesélte, hogy a nővér szinte az egyetlen szakma, amiről korábban csak női nemből beszéltek. Ezért azt a fiatalembert, aki erre az állásra jelentkezett, kénytelenek voltak ápolónőnek bejegyezni. Csak 2020-tól kezdték el a férfi ápolóként nyilvántartani az ebben a pozícióban dolgozó férfiakat...

Szlavko

Egyetértek Bohdannel a sztereotípiákat illetően. Ha a sztereotípiák torzítják a másik emberekről alkotott képet, az nagyon ártalmas.

Szlavko

Egyszer anyukám vett nekem egy rózsaszínű inget. Amikor abban mentem iskolába, a fiúk gúnyolódni kezdtek, amiért lánynak öltöztem. Nagyon kellemetlen volt. Megkérdeztem őket: „És ha egy lány kék ingben jön az iskolába, az fiúnak lesz öltözve?” Nem tudták, mit válaszoljanak, de folytatták a sértegetést. Szóval, inkább többször nem vettem fel azt az inget, pedig tetszett nekem.

SZÓTÁR

Sztereotípia (görögül – *szilárd forma, mintázat*) – leegyszerűsített, sematikus, érzelmileg színes és nagyon kitartó elképzelés valamiről vagy valakiről.

Gender sztereotípiák – a társadalomban kialakult és elterjedt általánosított elképzelések vagy hiedelmek a férfiak és a nők helyéről, nemi szerepeiről és arról, hogyan kell viselkedniük ahhoz, hogy ez társadalmilag elfogadható legyen.

A régi német közmondás – Eine gute Hausfrau hat fünf K zu besorgen: Kammer, Kinder, Küche, Keller, Kleider (A jó háziasszonynak öt K-ja van, amiről gondoskodnia kell: lakószobák, gyerekek, konyha, kamra, öltözők) – világosan felvázolta a férjes asszony társadalmi szerepét a középkor társadalmában. A XIX. században a *kinder, kühe, kirhe* (gyerekek, konyha, templom) frázis megalapozottá vált, és a hatalom támogatta a német társadalomban mint az *igazi* nő legvágyottabb képét. A nők esélyegyenlőségi küzdelmével kapcsolatban – választójog, szakmaválasztás joga stb. – ez a kifejezés a gender sztereotípiá élenk megnyilvánulásaként terjedt el világszerte.

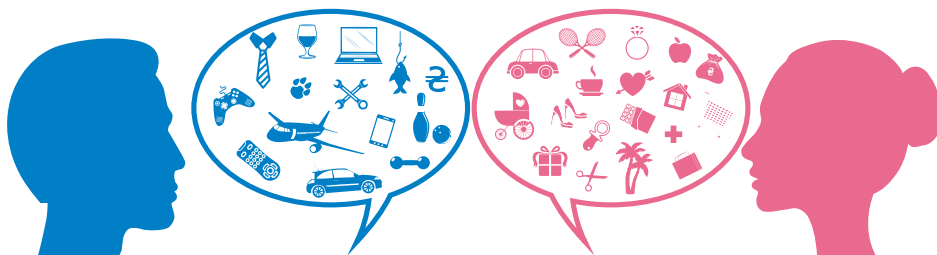
Az elmúlt évszázad során a nők helyzete jelentősen megváltozott. Ma egy nő maga dönti el, milyen szakmát válasszon, milyen színű ruhát vegyen fel, marad-e háziasszony vagy sem. Ugyanez vonatkozik a férfiakra is, akik egyre gyakrabban mennek gyermekgondozási szabad-

ságra, vagy olyan szakmákat választanak, amelyeket hagyományosan *nőiesnek* tartottak. Fontos, hogy a társadalom ne korlátozza sem a férfiakat, sem a nőket saját döntéseik meghozatalában.

4 Gondolkodj el azon, ismersz-e olyan közmondásokat, mondásokat, meséket, legendákat stb., amelyek a férfiak és a nők bizonyos kívánt szerepeiről szólnak a te kultúrádban, szüleid, nagyszüleid vagy azok felmenői kultúrájában. Kérdezd meg erről szeretteidet.

5 Alkoss párost a padtársaddal, nézd meg az ábrát! Milyen modern gender sztereotípiákról beszélünk a férfi vagy nő szerepével kapcsolatban?

EZ ÉRDEKES

- Az ókori Egyiptomban a nőknek joguk volt tulajdont birtokolni, örökölni, kereskedni, bizonyos pozíciókat betölteni, vagyis azt tenni, amit Egyiptomban a XX. század elején a nők nem tehettek meg.
- Új-Zéland (1893), Ausztrália (1902) és a Finn Nagyhercegség (1906) az elsők között vezette be a választási jogot a férfiakkal egyenlő alapon a nők számára. A legkésőbb a nők választójogát Kuvaitban (2005), az Egyesült Arab Emírségekben (2006) és Szaúd-Arábiában (2011) vezették be.
- Ukrajnában a nők a férfiakkal egyenlő jogokat élveznek: választhatnak és beválaszthatóak az állam vezető testületeibe. Ha 1990–1994-ben a parlamentben 12 női képviselő volt, vagyis a megválasztott képviselők számának mindössze 2,5 százaléka, 2019-ben már 87 (20,6 százalék).

6 Hasonlítsd össze, hogyan változnak a nemi szerepek és korlátozások a társadalomban a nők és férfiak jogait és lehetőségeit illetően!

7 Emlékezz vissza azokra a mesékre, történetekre vagy versekre, amelyek te magad vagy a szüleid olvastak fel neked gyermekkorodban!

- Elemezd, vannak-e nemi sztereotípiák ezekben a mesékben vagy történetekben!
- Gondold át, hogyan befolyásolhatták a férfiak és a nők szerepéhez és elvárt viselkedésükhöz való hozzáállásodat!

8 Válaszolj az alábbi kérdésekre!

- ▶ Csináltál-e már valamit csak azért, mert úgy gondoltad, hogy ez a helyes, mivel te fiú/lány vagy?
- ▶ Előfordult már, hogy tartózkodtál valamitől, csak azért, mert úgy gondoltad, hogy nem helyénvaló, mert fiú/lány vagy?
- ▶ Kértek vagy tiltottak meg valamit neked csak azért, mert fiú/lány vagy?

9 Nézd meg az ábrákat! Magyarázd el, hogyan értelmezed!

10 Olvasd el az *Egyenlő jogok és esélyegyenlőség biztosítása a nők és férfiak számára Ukrajnában* törvény kivonatát! Használd a QR-kódot!

<http://vse.ee/blhd>

10

A csoportokban készítsetek térképet – út a nemek közötti egyenlőség országába! Emlékezzetek vissza, mit szoktak megjeleníteni a térképeken (utak, városok, tengerek, folyók, mocsarak, hegyek, síkságok, szakadékok stb.), mint például itt!

- A térkép elkészítése előtt beszéljétek meg az alábbi kérdéseket!
- ▶ Hogyan képzeled el a nemek közötti igazságosság és egyenlőség országát?
 - ▶ Mik az akadályok ehhez az országhoz vezető úton?
 - ▶ Hogyan lehet ezeket az akadályokat leküzdeni? Mi segíthet ebben?
 - ▶ Mely, az órákon szerzett ismeretek és tapasztalatok lehetnek hasznosak?

Mutassátok be a térképeket, és vitassátok meg!

- ▶ Hogyan dolgoztál a térképen? Milyen benyomásaid vannak a munkáról és annak bemutatásáról?
- ▶ Melyik kérdésekre volt a legkönnyebb a válasz? Miért?
- ▶ Mit értettél meg a feladat elvégzése során?

ÖSSZEGEZZÜK EGYÜTT!

Mutasd meg az érzelmek skáláján (*előzéklet*), milyen hangulatod volt az óra végén!

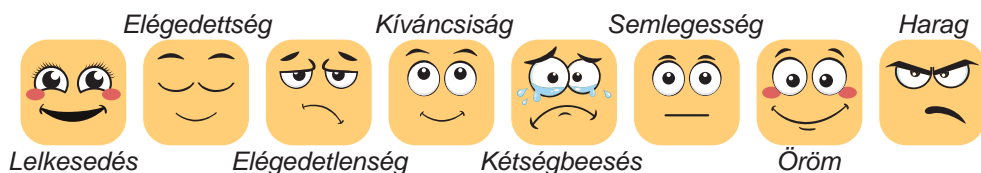
Mondd el, teljesültek-e az elvárásaid az órától!

Mutasd be a téma elsajátításának szintjét úgy, hogy megjelölöd a hegyet ábrázoló ábrán (*előzéklet*), hol vagy most!

A szereplőink mely gondolatai, kijelentései, tanácsai tetszettek a legjobban és a legértékesebbek voltak számodra? Mondd el, miért!

Szia! Örülünk, hogy újra látunk! Milyen a hangulatod?

Összefoglaljuk A jószomszédság kultúrája tantárgy eredményeit

ELVÁRÁSOK

Találkozásunk során:

- megérted, hasznos volt-e számodra a Jószomszédság kultúrája tantárgy;
- tervezheted céljaidat a jövőre vonatkozóan a 6. osztályban;
- elgondolkodsz azon, mit kellene folytatnod, és min kellene változtatni az életedben.

Emlékezz vissza, mit tudsz erről a témáról!

Mit vársz ettől az órától?

- 1 Emlékezz vissza a tankönyvünk szereplőire! Ellenőrizd, mennyire ismerted meg őket! Ehhez használd a Bingo játékot!

Olvasd el a jellemzőket, amelyek segítenek rájönni, melyik szereplőről van szó!

A QR-kód segítségével nyisd meg a játék sablonját, vagy rajzold le a füzetedbe!

Írd be a gyerekek nevét az állítás számának megfelelő számú kockába! Az nyer, aki először tölti ki az összes kockát a tanár által meghatározott időn belül!

<http://vse.ee/blhb>

Sor-szám	Állítás
1.	Sokat tud Donyeck vidékéről, valamint a görögök és az örmények kultúrájáról
2.	Belföldi menekült
3.	Jól futballozik, arról álmodik, hogy edző lesz
4.	Jól ismeri a krími tatárok kultúráját
5.	Jól beszél románul
6.	Jól ismeri a konfliktusok fajtáit

Sor-szám	Állítás
7.	Segít édesanyjának megbirkózni a gazdasággal
8.	Nagyra értékeli az otthon melegét és az ukrán családi hagyományokat
9.	Egy Ternopili faluban él, de Voliny történelmi és kulturális területén
10.	A Dnyipropetrovszki terület Piszcsanka falujában él
11.	Ismeri az időgazdálkodást
12.	Néha intoleráns magatartást érez magával szemben a bőre színe miatt
13.	Ismeri az ukrán népi kultúrát és népszerűsíti azt
14.	Néha vitatkozik, de tudja, hogyan találja meg a közös nyelvet az öccsével
15.	Szívesen segít a turisztikai menedzser édesapjának, és érdeklődik a különböző kultúrák iránt
16.	Van egy házi kedvence – egy patkány, Winnie
17.	Akadálymentes térre van szüksége
18.	Arról álmodik, hogy biomérnök lesz, és már tud programozni is
19.	Imádja a művészetet, a technikát, a ruhatervezést
20.	Újságírói vagy írói karrieréről álmodik, szeretne Youtube sztár lenni
21.	Ukrajna fővárosában lakik
22.	Nem eszik húst és nem iszik tejet
23.	Édesapja vendégmunkás Lengyelországban
24.	Szereti az ukrán konyhát, és általában szeret enni
25.	Szereti a gyorséttermeket és a szlobodzsani édességeket
26.	Gondoskodik az ökológiáról és segít az állatokon
27.	Gondoskodik a hűgáról
28.	Szereti viselni gimnáziuma egyenruháját
29.	Szeret saját kezűleg alkotni dolgokat, szétszedni és megjavítani gépeket és mechanizmusokat
30.	Érdekes ötletei vannak a közös munkához
31.	Szereti a japán és a kínai konyhát
32.	Rappel és táncol, képregényeket is készít

A Bingo játék sablonja

1	2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31	32

Gondolkodj el és válaszolj az alábbi kérdésekre!

- ▶ A tankönyvben megismert szereplők közül melyik nyűgözött le vagy érdekel a legjobban? Miért?
- ▶ Kinek a személyes története, problémái, tapasztalatai hasonlóak a tieddel?
- ▶ Melyikükkel szeretnél jobban megismerkedni vagy barátkozni?
- ▶ A tankönyvben található tippek közül melyek váltak be, vagy már használsz is ezeket?

3 Írj levelet a tankönyv egyik szereplőjének, mesélj magadról és álmaidról!

4 Miután megismerkedtél a tankönyvünk témáival, gondolkodj el a kérdésekre adott válaszaidon!

● Mit nem teszel többé?

● Mi az, amit korábban is csináltál, és folytatni fogsz a jövőben is?

● Mit fogsz másként tenni a jövőben?

5 Mondd el, milyen terveid vannak a nyárra és a következő tanévre!

Készíts kollázst arról, milyen célokat kívánsz elérni az önfejlesztés érdekében!

*Köszönjük, hogy velünk voltál!
Legyen szép nyarad!
Dziękujemy, że jesteście z nami! Udanego lata!*

*Új felfedezéseket és benyomásokat!
Nouvelles découvertes et impressions!*

*Remek utazásokat és érdekes kalandokat!
Прекрасни пътувания и интересни приключения!
Călătorii minunate și aventuri interesante!*

Új ismeretségeket és utazást!
ביירוּדוּ הַשָּׂדָח תּוֹרָכָה! Neue Bekanntschaften
und Antrieb!

Aktív pihenést
és újabb sporteredményeket!
Активно́го відпочинку
і нових спортивних звершень!

Békés égboltot és újabb
eredményeket! Békés égboltot és új magasságok
elérését! Barışqılı kökni ve yañı muvafaqiyetlerni
tileyim!

Ne legyenek előtted akadályok
és mindig juss el oda, ahová szeretnél!
Μη ζηλητησῆτερ μῆ ραω ἁ μῆζητ ηωσρηρ ἁζησρηρ,
ηησρηρ ηλρηλῆ τυ: Να μην αισθάνεσαι εμπόδια και
να πηγαίνεις όπου επιθυμείς!

Viszontlátásra!
Várunk a következő tanévben!
Goodbye! We look forward to meeting
you next year!

ÖSSZEGEZZÜK EGYÜTT!

Mutasd meg az érzelmek skáláján (*előzéklet*), milyen hangulatod volt az óra végén!

Mondd el, teljesültek-e az elvárásaid az órától!

Mutasd be a téma elsajátításának szintjét úgy, hogy megjelölöd a hegyet ábrázoló ábrán (*előzéklet*), hol vagy most!

A szereplőink mely gondolatai, kijelentései, tanácsai tetszettek a legjobban és a legértékesebbek voltak számodra? Mondd el, miért!

Szakkifejezések szótára

Család, rokonok – olyan emberek csoportja, akik egy közös őstől származnak, vagy házások, függetlenül attól, hogy mindegyiküknek ugyanaz a családneve.

Csoportközi konfliktusok – az emberek és embercsoportok közötti konfliktusok.

Destruktív viselkedés – olyan viselkedés, amely megzavarja az együttműködést, és megakadályozza, hogy az emberek megállapodjanak.

Etika – az erkölcsről szóló tudomány, valamint egy bizonyos közösségben elfogadott viselkedési normák vagy szabályok.

Érzelmek (latinul – *izgatni*) – egy személy vagy állat válaszána/reakciójának formája egy helyzetre, eseményre vagy konkrét ingerre, amely az élőlényekre születésüktől kezdve jellemző.

Érzések – sajátos emberi általános tapasztalatok, amelyeket egy személy a szocializáció során szerez meg. Az érzelmekkel ellentétben az érzések valamivel vagy valakivel kapcsolatban merülnek fel, nem a helyzet egészével kapcsolatban.

Identitás – egy személy bizonyos embercsoportokhoz vagy közösségekhez való tartozásának tudata.

Időgazdálkodás – olyan rendszer, amelynek célja az ember cselekvéseinek az időhöz való igazításáról, valamint arról szól, hogyan lehet hatékonyan megtervezni a munka, a tanulás, a pihenés egyértelmű ütemtervét egy napra, hétre, hónapra, évre vagy az egész életre.

Illem – udvariasság, jó modor, méltóságteljes viselkedés.

Interperszonális konfliktus – két ember közötti konfliktus.

Kamaszok – a gyermekorból a fiatakorba való átmeneti korban lévő emberek. Az ENSZ Alapítványának népesedési terminológiája szerint kamaszoknak a 10 és 19 év közötti személyek tekinthetők.

Kommunikáció – az emberek együttműködése, amely gondolatok, benyomások, információk cseréjéből és a megértés megteremtéséből áll.

Konfliktus (latinul *conflictus* – ütközés) – ellentétes érdekek, nézetek, értékek ütközése, amely emberek vagy közösségek között fordul elő a kommunikáció és a közös tevékenység során, és negatív érzelmi megnyilvánulásokkal jár.

Konstruktív viselkedés – olyan viselkedés, amely elősegíti az emberek közötti hatékony együttműködést.

Kronográf (görög: *kronosz* (idő) + -gráf (főnévképző)) – megfigyelés időpontját feljegyző műszer

Nem – olyan kifejezés, amely az emberek anatómiai-biológiai jellemzőire utal, amelyek férfiként vagy nőként határozzák meg az embereket.

Nemi (gender) sztereotípiák – egy bizonyos társadalomban kialakult és elterjedt általánosított elképzelések vagy hiedelmek a férfiakról és a nőkről, nemi szerepeikről és arról, hogyan kell viselkedniük ahhoz, hogy ez társadalmilag elfogadható legyen.

Személyes-csoportközi konfliktusok – egy személy és egy csoport közötti konfliktus.

Személyes határok – az a határ, amely elválasztja az egyik embert a másiktól.

Személyes identitás vagy önazonosság – a személy saját énje mint egyéné, önmagáról és az őt körülvevő világról alkotott elképzeléseinek összessége.

Sztereotípiá (görögül – *szilárd forma, mintázat*) – leegyszerűsített, sematikus, érzelmileg színes és nagyon kitartó elképzelés valamiről vagy valakiről.

Tapintat – mérték és tisztesség érzése, ami az ember kijelentéseiben, tetteiben fejeződik ki.

Tolerancia – a világ kultúrái gazdag sokféleségének, az önkifejezés formáinak és az emberi személyiség önfelfedezésének tiszteletét, elfogadását és megértését jelenti. Az emberi jogok tiszteletben tartásával egybecsengő tolerancia demonstrálása nem jelenti a társadalmi igazságtalanságokkal szembeni toleráns hozzáállást, a saját feladását vagy mások hiedelmeinek való engedést.

Venn-diagramma – olyan séma, amelyben leggyakrabban egymást keresztező köröket alkalmaznak. A körök közös szektorába például a szereplők közös vonásait vagy bizonyos fogalmakat írnak be, a körökben – a megkülönböztető jegyeket. John Venn angol logikus és filozófus találta fel.

Az ember erős oldalai

Milyen TANULÓ vagyok?

Tudom, hogyan kell célt kitűzni és előre tervezni.

A rám bízott feladatot el tudom végezni.

A feladatokat többféleképpen is el tudom végezni.

Kényelmesen el tudom rendezni a saját dolgomat, például az iskolatársakban.

A feladat elvégzése során követem az időt.

Képes vagyok irányítani a saját érzelmeimet, és reagálni tudok mások érzelmeire.

Képes vagyok szünetet tartani egy feladat elvégzése közben.

Tudom, hogyan tanuljak a saját és mások hibáiból.

Milyen OLVASÓ vagyok?

Szeretek képregényeket vagy magazinokat olvasni.

El tudom olvasni azokat a szavakat idegen nyelven, amelyek jelentését nem ismerem.

Magabiztosan, értelmesen olvasok, és értem, miről olvasok.

Úgy tudok olvasni, mint egy színész/színésznő.

Meg tudom határozni, miről fog szólni a történet.

Megértem, hogy a történet miben hasonlít a valós élethez.

Szeretek könyvtárba járni.

Jó a fantáziám, és szeretek mesélni.

Melyek az erős oldalaim a MATEMATIKÁBAN?

Meg tudom számolni a tárgyakat a csoportban.

El tudom olvasni a számokat.

Tudom csoportosítani a tárgyakat méretük, színük és formájuk alapján.

Gondolatban is tudok számolni.

A matematikát különféle helyzetekben tudom használni.

Össze tudom hasonlítani a tárgyakat.

Meg tudom oldani a feladatokat.

Tudok sakkozni, a Minecraft játékot játszani stb.

Milyen BESZÉLGETŐTÁRS vagyok?

El tudom mondani, mit akarok és mire van szükségem.

Szeretek emberekkel kommunikálni.

Aktívan részt veszek a beszélgetésekben otthon, az iskolában és baráti körben.

Tudok hangszínt változtatni, amikor egy történetet mesélek vagy kérdezek valamit.

Olyan történeteket mesélek el, amelyeknek van kezdete, közepe és vége.

Helyesen beszélek.

Szeretek megismerni és megtanulni új jelentésű szavakat.

Imádok meséket hallgatni.

Milyen BARÁT/BARÁTNŐ vagyok?

Képes vagyok elmondani, mit akarok és mire van szükségem.

Jó hallgató vagyok, és szinte alig szólok közbe.

Tudom, hogyan kell barátokat szerezni és barátságot fenntartani.

Megértem és elfogadom barátaim jellemének sajátosságait.

Tudok segítséget kérni.

Tudok nemet mondani a barátaimnak, amikor ajánlanak valamit, ami elfogadhatatlan.

Felelősséget vállalok saját tetteimért.

Jó a humorérzésem.

Milyen TULAJDONSÁGAIM vannak és miben vagyok TEHETSÉGES?

Őszinte és megbízható vagyok.

Gondoskodó és kedves vagyok.

Segítek otthon és teljesítem a kötelezettségeimet.

Segítek azoknak, akiknek szükségük van a segítségemre.

Hűséges vagyok.

Kitartó vagyok és képes vagyok erőfeszítéseket tenni.

Energikus vagyok.

Kíváncsi vagyok.

Kreatív vagyok.

Tudok táncolni, énekelni vagy hangszeren játszani.

Sportolok.

Szeretek rejtvényeket megoldani számítógépes játékokban.

Részt veszek közösségi önkéntes projektekből (iskolai, osztálybeli stb.).

Tudok viselkedni az állatokkal és a nálam fiatalabb gyerekekkel.

Tanácsadó

Az időhöz való viszony szerint az üzleti kultúrákat **monokronikus-ra** és **polikronikusra** osztják.

A monokron kultúrákat a következetesség és az erőfeszítések minden pillanatban egy dologra való összpontosítása jellemzi. Ezeknek az országoknak a lakói pontosak és aprólékosak a részletekben.

Egyes kultúrákban nagy figyelmet fordítanak az időre, a pontosságra és az ütemtervekre. Az ilyen kultúrákat **monokronnak** nevezik. Ezekben a kultúrákban az emberek ragaszkodnak a terveikhez, ritkán késnek, mert ez nem üdvözlendő. Nem szívesen halogatják a találkozókat, és általában *az idő – pénz* elv szerint élnek. Az élet ritmusa, a változások állandó folyamata egyfajta jelölés szükségességét diktálja, még a kis időintervallumokat is figyelembe véve. Itt azt mondják: „Egy perc egy évet takaríthat meg”, „A pontosság a királyok erénye”.

A monokron kultúrákban az időt mérik, tervezik és irányítják. Az ezekből a kultúrákból származó emberek elvárják, hogy tiszteld az idejüket. Több kérdés egyidejű megoldása szervezetlenségnek számít. A skandináv országok, Nagy-Britannia, Németország, az USA, valamint Japán és Dél-Korea az időhöz való viszonyuk révén monokron kultúrájú országokhoz tartoznak.

A polikron kultúrákban a pontosság és a találkozók ütemezése kevésbé fontos. Feltételezik, hogy az emberek a helyzetnek megfelelően döntenek el, hogy ez vagy az az esemény mikor kezdődik vagy mikor ér véget, és hogyan fog lezajlani. Megengedett a megállapodások és határidők spontán módosítása, valamint a késés, amihez nem viszonyulnak negatívan. Az ilyen kultúrákban a megbeszélés ideje az, amikor mindkét fél ugyanazon a helyen találkozik (nem feltétlenül egy előre meghatározott időpontban). A tervek váratlanul megváltozhatnak, mert az interperszonális kapcsolatok élveznek elsőbbséget, nem pedig az aktuális feladatok. A polikron kultúrákban kialakult hagyományok szerint nem elfogadott egy találkozót vagy egy üzleti reggelit azonnal az ügyek megbeszélésével kezdeni. Ez udvariatlanságnak számít. Fontosabb az együttműködés általános légkörének megteremtése: kapcsolatok kialakítása közös ismeretségek felkutatásával, közös érdeklődési körök és hobbik azonosítása (sport, vadászat, horgászat, utazás, időjárás stb.). Latin-Amerika, Afrika, Ázsia számos kultúrája, illetve az arab országok a polikron kultúrák közé tartoznak, különösen a déli országok: Mexikó, Pakisztán, India, a Fülöp-szigetek, Egyiptom és Szaúd-Arábia, Európa déli része, valamint Spanyolország és Portugália.

Ukrajna Családi Kódexe*

(Kivonatok)

6. cikkely. A gyermek

2. A gyermek tizennégy éves koráig kiskorúnak minősül.

A tizennégy és tizennyolc év közötti gyermek kiskorúnak minősül.

150. cikkely. A szülők felelőssége a gyermek nevelésével és fejlesztésével kapcsolatban

1. A szülők kötelesek gyermeküket más emberek jogainak és szabadságainak tiszteletben tartása, a családjuk, népük, szülőföldjük iránti szeretet jegyében nevelni.

2. A szülők kötelesek gondoskodni a gyermek egészségéről, testi, lelki, erkölcsi fejlődéséről.

3. A szülők kötelesek gondoskodni a gyermek teljes körű általános középfokú végzettségéről, az önálló életre való felkészítéséről.

4. A szülők kötelesek tisztelni a gyermeket.

5. A gyermek átadása másnak nevelésre nem mentesíti a szülőket a vele szembeni szülői gondozási kötelezettség alól.

6. A szülőknél tilos gyermeküket bármilyen módon kizsákmányolni.

7. Tilos a gyermek fizikai fenyegetése, valamint egyéb, a gyermek emberi méltóságát sértő büntetés alkalmazása.

151. cikkely. A szülőknél a gyermekneveléssel kapcsolatos jogai

1. A szülőket más személlyel szemben elsőbbségi jog illeti meg a gyermek személyes nevelésében.

2. A szülőknél joguk van más személyeket bevonni a gyermek nevelésébe, nevelés céljából magán- és jogi személyeknek átadni.

3. A szülőknél joguk van megválasztani a nevelési formákat és módszereket, kivéve azokat, amelyek a társadalom törvényeivel és erkölcsi elveivel ellentétesek.

152. cikkely. A gyermek megfelelő szülői neveléshez való jogának biztosítása

1. A gyermek megfelelő szülői neveléshez való jogát a törvényben kialakított állami ellenőrzési rendszer biztosítja.

2. A gyermeknek joga van kifogást emelni az ellen, hogy a szülők nem megfelelően látják el vele szemben a kötelességeiket.

3. A gyermeknek joga van jogainak és érdekeinek védelmében a gyámüggyhöz és más állami hatósághoz, helyi önkormányzatokhoz és közjogi szervezetekhez fordulni.

4. A gyermeknek joga van közvetlenül a bírósághoz fordulni jogai és érdekei védelméért, ha betöltötte a tizenegyedik életévét.

155. cikkely. A szülői jogok gyakorlása és a szülői kötelességek teljesítése

1. A szülők jogainak és kötelességeinek gyakorlása a gyermek jogainak és emberi méltóságának tiszteletben tartásán kell alapulnia.

2. A szülői jogok nem gyakorolhatók a gyermek érdekeivel ellentétes módon.

171. cikkely. A gyermek véleményének figyelembe vétele az életével kapcsolatos kérdések eldöntésekor

1. A gyermeknek joga van ahhoz, hogy a szülők, más családtagok, tisztségviselők meghallgassák őt az őt személyesen érintő, valamint családi kérdésekben.

2. Meg kell hallgatni azt a gyermeket, aki véleményt nyilvánít a szüleinek és más személyeknek az ő nevelésével, tartózkodási helyével kapcsolatos vita rendezése során, beleértve a szülői jogok megvonásával, illetve helyreállításával kapcsolatos vita rendezése során, valamint vagyona kezelését illetően.

172. cikkely. A nagykorú lány és fiúgyermek kötelessége, hogy gondoskodik szüleiéről

1. A gyermek, a felnőtt korú lány és fiú köteles gondoskodni szüleiéről, törődni velük és segítséget nyújtani nekik.

174. cikkely. A gyermek fejlődését, oktatását és nevelését szolgáló vagyon tulajdonjoga

1. A szülők vagy egyikük által a gyermek fejlődésének, oktatásának, nevelésének biztosítása érdekében megszerzett vagyontárgyak (ruházat, egyéb személyes tárgyak, játékok, könyvek, hangszerek, sporteszközök stb.) a gyermek tulajdonát képezik.

* Forrás: Ukrajna Családi Kódexe:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>

Az ENSZ Gyermekjogi Egyezménye

- Jogod van az élethez. Senki sem foszthat meg ettől a legértékesebb ajándéktól.
- Jogod van a törődéshez és a gondoskodáshoz. Ez azt jelenti, hogy érdekeidet elsősorban az államnak és a szüleidnek kell biztosítani.
- Jogod van megfelelő élelemhez és lakhatáshoz. Erről is a szüleid gondoskodnak, és ha nincsenek, akkor az állam.
- Jogod van a szórakozáshoz, pihenéshez és szabadidőhöz. A felnőtteknek játszótereket és szórakozóhelyeket kell építeniük számodra. Ez a színházra is vonatkozik, ahol gyermekek számára kötelesek előadásokat szervezni.
- Jogod van az oktatáshoz. Ha híres ember akarsz lenni, akkor kötelesen tanulnod kell.
- Jogod van egészségügyi segítséget kapni. Ha megbetegszel, orvoshoz fordulhatsz, akinek kötelessége segítséget nyújtani.
- Jogod van a magánélethez. Senki sem ellenőrizheti a dolgaidat, nem olvashatja el a leveleidet.
- Jogod van elmondani a véleményedet, de az nem sérthet meg másokat.
- Minden gyermek egyenlő a jogaiban származásra, bőrszínre, nemzetiségre, a szülők vagyonára való tekintet nélkül.

Ukrán közmondások a családról

- Család és rokonok nélkül nincs nemzet, nincs nép.
- Etesd meg az öreget a tűzhelynél, mert te magad is ott leszel.
- A fát a gyökerei, az embert a család tartja meg.
- Ott él jól él az ember, ahol közösen vetnek és aratnak.
- A jó gyerek a szülő koronája, a gonosz pedig a vége.
- A családi asztalon finomabbak az ételek.
- A fiatalokat szüleik bölcsessége gazdagítja.
- Mi értelme van a kincsnek, ha a családban egyetértés van.
- Bár a rokonok néha veszekednek, nem zárkoznak el egymástól.
- A házad nem ellenség, ha jössz, befogad.
- Otthon a falak is segítenek.
- Tiszteld apádat és anyádat, hogy minden könnyedén menjen.

Родинне тепло*

Де сонце засинає вечорами
Під тихі колискові давніх літ,
У спогадах живе разом з піснями
Родинного тепла безмежний світ.

Примножить щастя й радість із роками
Тепло родинне, вишите добром,
Якщо плекають діти із батьками
У люблячих серцях його разом.

Літа гайнуть у вирій за птахами,
Минуле перейде у спогад-дим,
Та вічно залишатиметься з нами
Тепло, яке нам дав батьківський дім.

Заклопотаний день переллється у ніч
Колісковою піснею мами,
І зійдуться зірки в хоровод зусібч,
Щоб у сни завітати казками.

Знов на припічку в нас сяде сторожем кіт,
Щоб тепло не втікало із хати.
Хай зима замете всі стежки край воріт,
Буде дім наш любов зігрівати.

Тут родинне тепло із дитинством росло
І дало мріям крила зміцнілі.
Нас не зрадить воно. Як би й що не було,
Не страшні нам вітри й заметілі.

Н. Погребняк

* <https://ogo.ua/articles/view/2015-07-08/64659.html>

Jó cselekedetek

Dátum _____

Egy jó cselekedettel szebbé tehetem a körülöttem élők napját!
Ha kedves, érzékeny és humánus vagy másokkal, akkor _____

érezem magam.

Akiknek segíthetek (kortársak, barátok, rokonok, tanárok, szomszédok, mások):

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

Minden nap meg tudom mutatni érzékenységemet, kedvességemet és emberségemet:

Feleletek

8. old. 3. feladat

A jó szomszédság kultúrája az együttélés művészete.

18. old. 3. feladat

1–c, 2–d, 3–b, 4–a, 5–e

20. old. 5. feladat

Відповідальність (Felelősség)

24. old. 1. feladat

1 — хобі, 2 — професія (hobbi, szakma)

31. old. 3. feladat

1–b, 2–c, 3–a

41. old. 3. feladat

Знання (Tudás)

48. old. 6. feladat

1 — небезпека, 2 — незнайомці (veszély, idegenek)

57. old. 9. feladat

1–c, 2–d, 3–a, 5–b, 6–e

60. old. 3. feladat

1 — гуманність, 2 — добротинність (emberiesség, jótékonyság)

85. old. 3. feladat

1 – Zsitomir, 2 – Poltava, 3 – Kijev, 4 – Korosztény

92. old. 3. feladat

1–f, 2–g, 3–e, 4–c, 5–b, 6–d, 8–f

102. old. 6. feladat

Гостинність (Vendégszeretet)

Навчальне видання

**АРАДЖИОНІ Маргарита Анатоліївна
УНГУРЯН Ірина Корнеліївна
КОЗОРОГ Олександра Геннадіївна
ЛЕБІДЬ Неля Костянтинівна
ПОТАПОВА Валентина Іванівна**

КУЛЬТУРА ДОБРОСУСІДСТВА

Підручник

**для 5 класу з навчанням угорською мовою
закладів загальної середньої освіти**

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

**Видано за рахунок державних коштів.
Продаж заборонено**

Підручник відповідає Державним санітарним нормам і правилам
«Гігієнічні вимоги до друкованої продукції для дітей»

Переклад з української мови

Перекладач *Молнар Ільдико*

Угорською мовою

Редактор *Я. Пердук*

Коректор *Є. Сабов*

Верстка *М. Лазорець-Стан*

Формат 70x100 ¹/₁₆.

Ум. друк. арк. 10,368 + 0,324 форзац. Обл.-вид. арк. 10,16 + 0,55 форзац.
Наклад 274 прим. Зам. № _____.

Видавничий центр «Академія»,

03057, м. Київ, вул. Олександра Довженка, б. 3.

Тел./факс: (044) 456-84-63.

E-mail: academia.book@gmail.com

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи серія ДК № 7175 від 02.11.2020 р.

Видруковано у АТ «Харківська книжкова фабрика “Глобус”
корпоративне підприємство ДАК “Укрвидавполіграфія”»,

вул. Різдяна, 11, м. Харків, 61012.

Свідоцтво серія ДК № 3985 від 22.02.2011 р.

- Încântare
- Plăcere
- Nemulțumire
- Interes
- Disperare
- Neutru
- Bucurie
- Răutate

